OCTOGON

ARCHITECTURE &DESIGN

IRÁNYI PALOTA
- titkos társaságok a Sasok házában

ZOBOKI GÁBOR:
interjú az Operaház felújításáról

A SZÉCHENYI-HEGYI TV-TORONY
rekonstrukciója

Szervita tér:
EMERALD RESIDENCE

A DRECHSLER-PALOTA
újjászületése

KASTÉLYTÚRA:
Tura, Bajna, Nádasdladány, Majk

LAPUNK TÁMOGATÓJA AZ:
NEMZETI KULTURÁLIS ALAP

9 771418 522002 21001 >

www.octogon.hu
2021/1. SZÁM 1950 Ft
Előfizetőknek: 1460 Ft

OCTOGON ARCHITECTURE &DESIGN 1998 ÓTA

MEGJELENT LAPSZÁMAINK:

1998/1. 1998/2. 1998/3. 1999/1. 1999/2. 1999/3. 1999/4. 1999/5. 1999/6. 2000/1. 2000/2. 2000/3. 2000/4. 2000/5. 2000/6.

2001/1. 2001/2. 2001/3. 2001/4. 2001/5. 2001/6. 2002/1. 2002/2. 2002/3. 2002/4. 2002/5. 2002/6. 2003/1. 2003/2. 2003/3.

2003/4. 2003/5-6. 2004/1. 2004/2. 2004/3. 2004/4. 2004/5. 2004/6.+2005/1. 2005/2. 2005/3. 2005/4. 2005/5. 2005/6. 2006/1. 2006/2.

2006/3. 2006/4. 2006/5. 2006/6. 2007/1. 2007/2. 2007/3. 2007/4. 2007/5. 2007/6. 2008/1. 2008/2. 2008/3. 2008/4. 2008/5-6.

2009/1. 2009/2. 2009/3. 2009/4. 2009/5. 2009/6. 2009/7. 2009/8. 2009/9. 2009/10. 2010/1. 2010/2. 2010/3. 2010/4. 2010/5.

2010/6. 2010/7. 2010/8-9. 2010/10. 2011/1. 2011/2-3. 2011/4. 2011/5. 2011/6. 2011/7. 2011/8-9. 2012/1. 2012/2. 2012/3. 2012/4.

2012/5. 2012/6. 2012/7. 2012/8. 2012/9. 2012/10. 2013/1. 2013/2. 2013/3. 2013/4. 2013/5. 2013/6. 2014/1. 2014/2. 2014/3.

2014/4. 2014/5. 2014/6. 2014/7. 2014/8. 2015/1. 2015/2. 2015/3. 2015/4. 2015/5. 2015/6. 2015/7. 2015/8. 2016/1. 2016/2.

2016/3. 2016/4. 2016/5. 2016/6. 2016/7. 2016/8. 2017/1. 2017/2. 2017/3. 2017/4. 2017/5. 2017/6. 2017/7. 2017/8.

AZ OCTOGON ARCHITECTURE & DESIGN MAGAZINT KERESSE

a forgalmasabb hírlapárusoknál, az ***inmedio*** *és a* ***RELAY*** *üzletekben valamint az alternatív árusítóhelyeken!*

- RÓZSAVÖLGYI ÉS TÁRSA ZENEMŰBOLT *1052 Budapest, Szervita tér 5.*
- FUGA – BUDAPESTI ÉPÍTÉSZETI KÖZPONT *1052 Budapest, Petőfi Sándor utca 5.*
- MŰVÉSZETEK PALOTÁJA *1095 Budapest, Komor Marcell utca 1.*
- FÓKUSZ KÖNYVÁRUHÁZ *1072 Budapest, Rákóczi út 14.*
- ÍRÓK BOLTJA *1061 Budapest, Andrássy út 45.*
- TERC SZAKKÖNYVESBOLT *1149 Budapest, Pillangó park 9.*
- MAGVETŐ CAFÉ *1074 Budapest, Dohány utca 13.*

2020/1. 2020/2. 2020/3. 2020/4. 2020/5. 2020/6. 2020/ 7. 2020/ 8.

2018/1. 2018/2. 2018/ 3. 2018/4. 2018/5. 2018/6. 2018/7. 2018/8. 2019/1. 2019/2. 2019/3. 2019/4 2019/5 2019/6 2019/7 2019/7

ÉPÜLETEKHEZ KAPCSOLÓDÓ MELLÉKLETEK

1999/6. 2001/4. 2002/2. 2002. 2004/6. 2006/4. 2007/2. 2007/3. 2008/5-6. 2009/9. 2009/9. 2010/7. 2010/8. 2011/2-3. 2011/2-3.

2011/8-9. 2012/4. 2012/10. 2013/5. 2013/6. 2014/3. 2014/5. 2014/6. 2014/6. 2014/8. 2014/8. 2015/4. 2015/5. 2016/8. 2017/8.

MILÁNÓ MELLÉKLETEK

1999. 2000. 2001. 2002. 2003. 2004. 2005. 2006. 2007. 2008.

DIVAT/DESIGN MELLÉKLETEK

1999/5. 1999/6. 2000. 2000/4. 2000/4. 2000/5. 2000/5. 2000/6. 2001/1.

LAKÁSTREND MELLÉKLETEK

2000. 2003. 2006. 2007. 2008.

A MÚLTRA SZEGEZETT TEKINTET

Már hagyomány, hogy az Octogon évi első számát az épületfelújítások bemutatásának szenteli. Szándékosan nem műemlékfelújításoknak nevezem ezeket a munkákat, és nem pusztán azért, mert jogi értelemben nem mindegyikük műemlék. Az épített örökség fogalma talán pontosabban lefedi azt, amit a 21. század első harmadában elődeink építészeti hagyatékáról, a vele való törődésről gondolunk. A műemlékvédelem alapvetően újkori találmány, és már maga is jócskán restaurálásra szorul, hisz benne jár a korban, a 19. század elején született.

A régebbi korok építészeti emlékanyagának tisztelete nem volt mindig magától értetődő, sokkal inkább az ellenkezője: kimeríthetetlen kőbányának tekintették még a reneszánsz idején is például a Colosseumot, amelynek antik szellemét amúgy nagyra becsülték. A felvilágosodás, a tudomány és a ráció diadala kellett hozzá, hogy a már meghaladott építészet materiális mivoltában is értéknek minősüljön az utódok szemében. A műemlékvédelem gyakorlatilag azóta sem tudott dűlőre jutni abban a kérdésben, hogy mi is a védendő: maga az anyag, vagy az üzenet, amelyet az adott épület a múltból közvetít.

A dilemma gyökere az építészet kettős természete: művészi mondanivalója – ha úgy tetszik, stílusa – szigorúan az adott kor materiális és technikai feltételeinek függvénye. Ráadásul minden épület meghatározott funkcióval bír, és ahogy a technológia, úgy a funkció is az idő foglya. Ebből a szoros kölcsönhatásból az elmúlt kétszáz évben mindig más és más szempont került előtérbe aszerint, hogy a mindenkori utódok miként tekintettek a múltra, és főképp hogyan viszonyultak az idő múlásához. Stílustiszta helyreállítástól a mesterségesen létrehozott műromokig széles a skála.

A 20. század első évtizedeiben megszülető modernitás éles cezúrát jelentett a mi korunkból folytonosnak tűnő klasszikus fejlődés tengelyén. Ettől fogva egyre nyilvánvalóbbá vált, hogy a fal-ablak-tető-díszítés hagyományos képlete végképp érvényét vesztette, és ez a történeti építészet kezelésére is hatással volt. Egyrészt még inkább felértékelődött a múlt hagyatéka, másrészt jogos igényként merült fel a kortárs szemlélet markáns jelenléte a műemlékeket érintő építészeti beavatkozások során is. Ebből a törekvésből született 1964-ben a sokat idézett Velencei Charta, amely rögzítette, hogy a történeti építészet emlékeinek továbbépítése csak úgy történhet, hogy az eredeti rész és a későbbi hozzátétel egyértelműen megkülönböztethető legyen. Ez a szemlélet egészen az elmúlt évtizedig tartotta magát, manapság azonban látványosan veszít érvényességéből. A 21. század digitális civilizációjának viszonya a múlthoz, annak anyagi szépségéhez némiképp nosztalgikus, az idő múlásáról pedig minden eszközzel igyekszik megfeledkezni. Romok helyett a romlatlanság kultuszát preferálja, így aztán világszerte születnek újjá korábbi korok építészeti alkotásai, az anyagi források és a mindentudó technológia pedig lehetővé teszi, hogy élemedett koruk dacára megszólalásig felidézzék születéskori pompájukat. A műemlékek valódi problémája azonban nem a korhű kontra kortárs hozzátétel filozófiai dilemmája, hanem az értelmes, az épület fennmaradását biztosító funkció megtalálása, illetve a jelenkori igények kielégítése a többszáz éves építészeti keretek között. Az építész szerepe felértékelődik, és ezzel párhuzamosan nő a felelőssége, amikor számos társszakma segítségével igyekszik megtalálni a kompromisszumot a továbbélés reményében.

Akárhogy is – a válogatásunkban szereplő reprezentatív épületek újjászületése befektetés a jövőbe, a megtérülés kulcsa pedig az elmélyült építészeti szaktudás, amely nélkül a sokösszetevős munka elképzelhetetlen. Mivel az átlagosnál költségesebb beruházásokról van szó, eddig elsősorban a reprezentatív funkcióval bíró épületek felújítására kerülhetett sor. Budapest azonban egyedülállóan gazdag historikus lakóépületállománnyal bír, amely szintén megérett a felújításra – csak remélni lehet, hogy a kiemelkedő példák hatással lesznek ennek értő megújítására is.

Zöldi Anna
vendégszerkesztő

KIADJA / Publisher
© **VERTIGO PUBLISHING KFT.**

A szerkesztőség címe: 1037 Budapest, Folyondár utca 26.
Levelezési, számlázási cím: 1025 Budapest, Szépvölgyi út 146.
Telefon: +36 30 5108888 | E-mail: info@octogon.hu

LAPIGAZGATÓ
FORMATERVEZŐ MÉRNÖK
Executive Director
Design Engineer
Bucsay Orsolya
orsolya.bucsay@octogon.hu

SZERKESZTŐSÉG / Editorial Office

FŐSZERKESZTŐ / Editor-in-Chief
Martinkó József
jozsef.martinko@octogon.hu

VEZETŐ SZERKESZTŐ / Senior Editor
Szira Péter
peter.szira@octogon.hu

ALAPÍTÓ FŐSZERKESZTŐ / Founding Editor
Bojár Iván András
(1998-tól 2015-ig)

OCTOGON ONLINE FŐSZERKESZTŐ
Editor-in-Chief of OCTOGON Online
Ujlaky-Gazdag István
istvan.ujlaky@octogon.hu

ÁLLANDÓ MUNKATÁRSAK
Correspondents
Kovács Péter, Szépvölgyi Viktória,
Torma Tamás, Vadas József

KÜLFÖLDI LEVELEZŐK
Foreign correspondents
Cser Brigitta (Barcelona)
Kay Szakall von Losoncz (Basel)
Matúz Melinda (Hollandia)

MÉDIA ÉS KOMMUNIKÁCIÓS SZERVEZŐ
Media and Communication Organizer
Bencsik Klára

GRAFIKAI TERVEZÉS / Graphic Design
Ipsics Barbara
grafikus@octogon.hu

GRAFIKAI TERVEZÉS / Graphic Design
Ferenczy László
laszlo@lav.design

LOGÓTERV/ Logo Design
Sólymos Ágnes Eszter

MÉDIATANÁCSADÓ / Media consultant
Várszegi Csilla
csilla.varszegi@octogon.hu

MÉDIATANÁCSADÓ/ Media consultant
Kun Mária
maria.kun@octogon.hu

FOTÓ-ELŐKÉSZÍTÉS, CTP, NYOMÁS ÉS KÖTÉS
Printed by
Gelbert ECO Print Kft.
1037 Budapest, Bécsi út 267.
telefon +36 1 368 3839
mobil: +36 70 334 2745
Felelős vezető: Gellér Róbert ügyvezető
www.gelberteco.hu
A nyomás LED-UV ofszet technológiával készült.

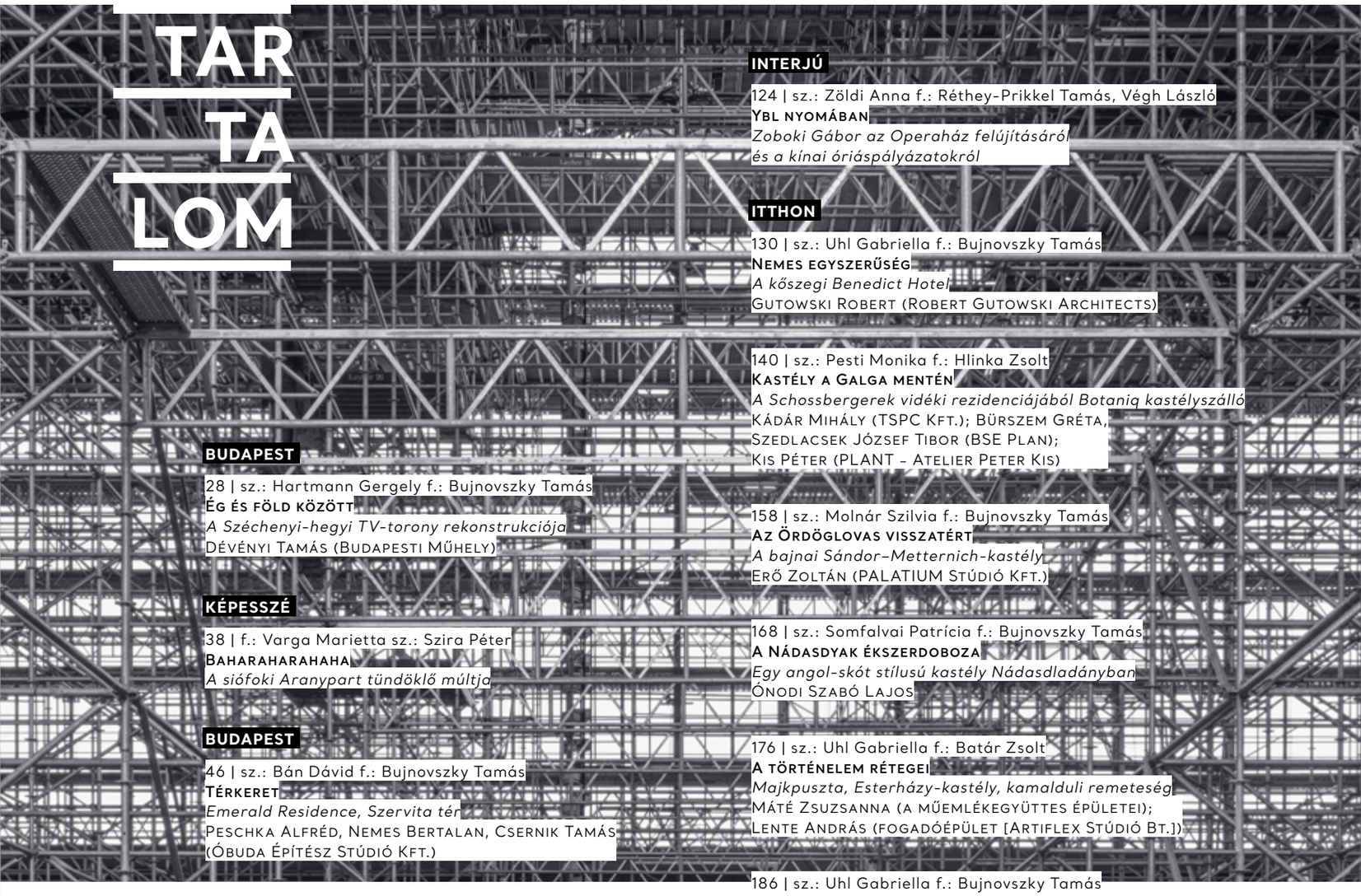
TERJESZTÉS / Distributed by
Magyarország: Lapker Rt.
Románia, Szerbia, Szlovákia: Color Interpress Kft.

Országos könyvterjesztő hálózatok
és alternatív terjesztőhelyek (ld. 5. oldal)

A hirdetések tartalmáért
szerkesztőségünk nem vállal felelősséget.

Lapunkat rendszeresen szemlézi a megújult observer.hu

Címlapon: Irányi utca 17., a Sasok Háza (fotó: Jaksa Bálint)

TARTALOM

BUDAPEST

28 | sz.: Hartmann Gergely f.: Bujnovszky Tamás
Ég és föld között
A Széchenyi-hegyi TV-torony rekonstrukciója
Dévényi Tamás (Budapesti Műhely)

KÉPESSZÉ

38 | f.: Varga Marietta sz.: Szira Péter
Baharaharahaha
A siófoki Aranypart tündöklő múltja

BUDAPEST

46 | sz.: Bán Dávid f.: Bujnovszky Tamás
Térkeret
Emerald Residence, Szervita tér
Peschka Alfréd, Nemes Bertalan, Csernik Tamás (Óbuda Építész Stúdió Kft.)

64 | sz.: Octogon f.: Jaksa Bálint
Elveszett kincs az Irányi utcában
Irányi 17, vagyis az Irányi Palota
Kis Ferenc, Tótszabó Tamás (Pyxis Nautica)

KÉPESSZÉ

84 | f.: Mogyorósy Márton
Az Adria palota

MIN DOLGOZIK

90 | **Igazságügy palota – Kúria** (Kossuth Lajos tér 12)
90 | **Agrárminisztérium** (Kossuth Lajos tér 11)
Archikon Építésziroda

MUNKAKÖZI

112 | sz.: Bán Dávid f.: Bujnovszky Tamás
Kibomló rétegek
A Nyugati pályaudvar részleges felújítása
dr. Márkus Gábor (MG Építész Iroda)

118 | **A Pénzügyminisztérium a budai Várban**
Makrai Sándor DLA, Vesztergom Ádám, Kruppa Gábor

120 | **A Drechsler-palota újjászületése**
Bánáti Béla (Bánáti + Hartvig Építész Iroda)

INTERJÚ

124 | sz.: Zöldi Anna f.: Réthey-Prikkel Tamás, Végh László
Ybl nyomában
Zoboki Gábor az Operaház felújításáról és a kínai óriáspályázatokról

ITTHON

130 | sz.: Uhl Gabriella f.: Bujnovszky Tamás
Nemes egyszerűség
A kőszegi Benedict Hotel
Gutowski Robert (Robert Gutowski Architects)

140 | sz.: Pesti Monika f.: Hlinka Zsolt
Kastély a Galga mentén
A Schossbergerek vidéki rezidenciájából Botanic kastélyszálló
Kádár Mihály (TSPC Kft.); Bürszem Gréta, Szedlacsek József Tibor (BSE Plan); Kis Péter (PLANT – Atelier Peter Kis)

158 | sz.: Molnár Szilvia f.: Bujnovszky Tamás
Az Ördöglovas visszatért
A bajnai Sándor–Metternich-kastély
Erő Zoltán (PALATIUM Stúdió Kft.)

168 | sz.: Somfalvai Patrícia f.: Bujnovszky Tamás
A Nádasdyak ékszerdoboza
Egy angol-skót stílusú kastély Nádasdladányban
Ónodi Szabó Lajos

176 | sz.: Uhl Gabriella f.: Batár Zsolt
A történelem rétegei
Majkpuszta, Esterházy-kastély, kamalduli remeteség
Máté Zsuzsanna (a műemlékegyüttes épületei); Lente András (fogadóépület [Artiflex Stúdió Bt.])

186 | sz.: Uhl Gabriella f.: Bujnovszky Tamás
Fal-történetek
A székesfehérvári Egyházmegyei Gyűjteményi Raktár és Látogatóközpont
Gutowski Robert (Robert Gutowski Architects)

DESIGN LOKÁTOR

192 | sz.: Martinkó József f.: Barbay Csaba
Jognak asztala
képesszé a Czink Ügyvédi Irodáról
F. Kovács Attila

200 | sz.: Martinkó József f.: Bujnovszky Tamás
Misszió
A TIBA Építész Stúdió műterme a Ménesi úton
Honti Viktória, Király Zoltán, Schmolczer Eszter, Szmetana Dávid, Virágh Zoltán

206 | sz.: Vakli Tünde f.: Jaksa Bálint
Klasszikus, modernre hangolva
Az új Egon Zehnder-iroda – műemléki környezetben
Sárosdi-Mádi Krisztina, Szeberényi Zsuzsa (MádiLáncos Studio)

KKK (KÖNYVKRITIKÁK)

23.; 82.; 193. | sz.: Szira Péter

172 | **Index**

Hibaigazítás | Legutóbbi számunk Design lokátor rovatában megjelent recenziónkban hibásan írtuk a kitűnő építész-tervező, Szén Molnár Tamás nevét. Az érintettől és az olvasóktól figyelmetlenségünkért ez úton kérünk elnézést.

BAHARAHA-RAHAHA

FOTÓ: VARGA MARIETTA
SZERZŐ: SZIRA PÉTER

Ez a fagyosan tiszta, ragyogó idő még közelebb hozza a déli partot. Szemben Siófok, az aranyparti üdülősor. Szabályosan ismétlődő épületsziluettek sorakoznak a parton. Ha a megfelelő pillanatot választjuk ki a nézelődésre, még most, a perihélium relatív alacsony napállásának időszakában is meg-megragyogtatja az ablakokat a fény. A víz türkízzöld, a szelídnél valamivel komolyabb hullámok barázdálják a felületét. Afféle antinosztalgikus Kádár-barokk érzetek ébrednek öntudatra bennünk, aminek egyáltalán nem örülünk, leginkább azért nem, mert ugyebár mi akkor voltunk fiatalok, következésképp most meg már nem vagyunk azok.

Az elmúlás szar dolog.

Akkor, hogy mást ne mondjunk, még volt karakteres, bejárható partja a tónak. Ez persze afféle költői túlzás, mert lekerített részek mindig is voltak, csak nem ipari mennyiségben. De azért mégis a lehetőségek tárháza kínálkozott a nép számára, ahogy a sportzsurnalizmus szokott fogalmazni, a vízparti örömök megtapasztalására. Ki is volt ez a nép? Mázsás terhektől megroppant vállú, barázdált arcú, kérges tenyerű férfiak, a napok hordalékát cígölő, ritkuló hajú nők csapattak akkoriban a magyar tenger mellett. Ideje bevezetni egy új fogalmat ebbe a kis jegyzetbe: szakszervezeti üdülő. Ez az intézmény volt hivatva kiszolgálni a lakosságot kéthetes turnusonként, gyakorlatilag ingyen. Napi háromszori étkezés, szállás, strand, és akinek szerencséje volt, még Hacki Tamás füttyművész fellépését is elkaphatta a szabadtéri színpadon. Pár éve Békés megyében botlottam bele egy ázott ürgéhez hasonlatos legénybe, aki épphogy elmúlt harminc, de még sosem volt nyaralni. A Balatont csak hallomásból ismerte. És ezzel ugyanúgy voltak a barátai is.

Szóval hogy akkoriban még volt partja a Balatonnak. Megannyi emlék, fakó színek, sok rongyos ülep, ultipartik, meleg sör, munkások és dolgozó parasztok kéz a kézben az értelmiséggel.

Itt minálunk, a községben, még látható egy-két, ma már szépen felújított vállalati üdülő. Egyikbe a villanyszerelők járnak, a másikba az aknamélyítők. A parkolóban kizárólag prémium árkategóriás kocsik sorakoznak. Aztán már épül a harmadik vitorláskikötő a „Túravitorlázás intermodális megállóhelyei, kikötőfejlesztései" fantárinevű uniós projekt részeként. Sosem voltunk mozgalmi ember, az utolsó ilyen irányú gesztusunk az úttörő nyakkendőnek az iskolakapuban való kényszerű fel- és távozáskor a haladéktalan levételében öltött testet. Ezzel korántsem mentségül hozakodunk elő, amikor időről időre, például most is, valamiféle határozott, persze nem annyira határozott, hogy zászlót ragadjunk, szóval inkább tétovának nevezhető restitúciós hangulat lesz úrrá rajtunk.

Mindre ugyanez a sors vár. Mármint a vállalati üdülőkre. Vagy bontás, vagy a felújítás. Másféleképpen lesznek ugyanolyanok, illetve mindegyikből hiányozni fognak azok a tervezői ötletek, amelyektől mégis valamennyi akkori üdülő elkülönbözött a többitől. Egy-egy relief, szobor, térplasztika, kerámiainstalláció, vagy a lépcsőkorlátok és a lépcsők szokványostól eltérő formái és díszítései, mert ezek általában csak nyelik a pénzt.

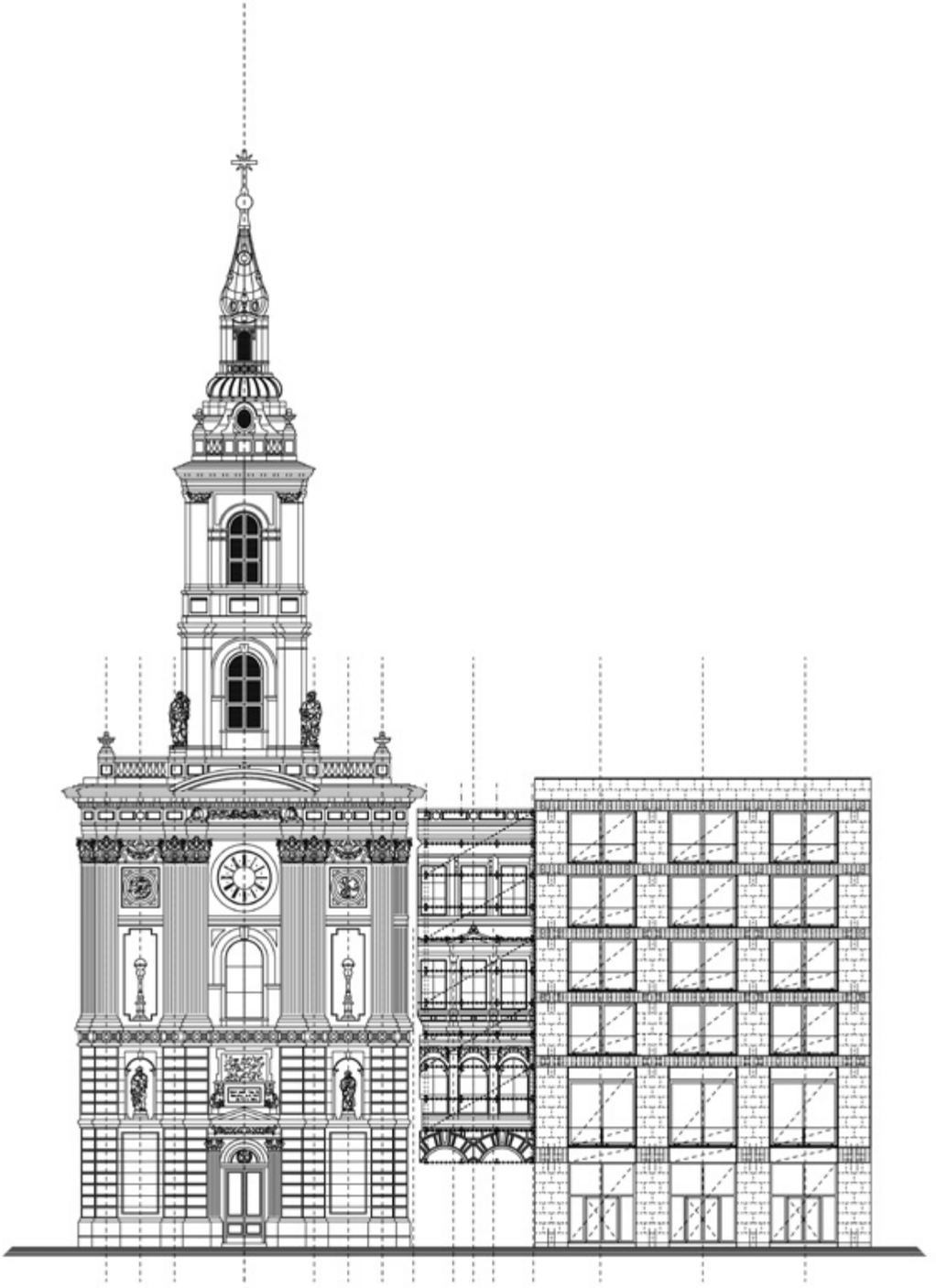
Varga Marietta sorozata a nagy közös ebédlőket, a kiváló vállalat címmel kitüntetett öblösüveggyár díjnyertes mennyezeti buráit, a falatnyi terasz korlátján száradó tarka, lengyel vásározók által terített nyugati frottírtörölközők látványát örökíti meg, amiből kiderül, hogy miért volt egyrészt tarthatatlan, másrészről viszont pótolhatatlan az a kor. A sokaknak kevés, a keveseknek sok kora.

Édes isten, mit beszélek! De hiszen volt idő, amikor még a Paszternákok privatizáltak a Balatonnál! Dicső kor, fényes nemzedék, elszámoltatás, és a főszereplők szégyenteljesen elkullogtak a színről. Ánem.

TAPOLCA
BALATONBOGLÁR

Térkeret

AZ EMERALD RESIDENCE ÉPÜLETE
AZ ÚJRAPOZICIONÁLT SZERVITA TÉREN

A Szervita téri homlokzat tömegében és ritmusában igazodik a barokk templomhoz

Vezető építész tervezők: PESCHKA ALFRÉD, NEMES BERTALAN, CSERNIK TAMÁS – ÓBUDA ÉPÍTÉSZ STÚDIÓ KFT.
Szerző: BÁN DÁVID
Építészeti fotó: BUJNOVSZKY TAMÁS

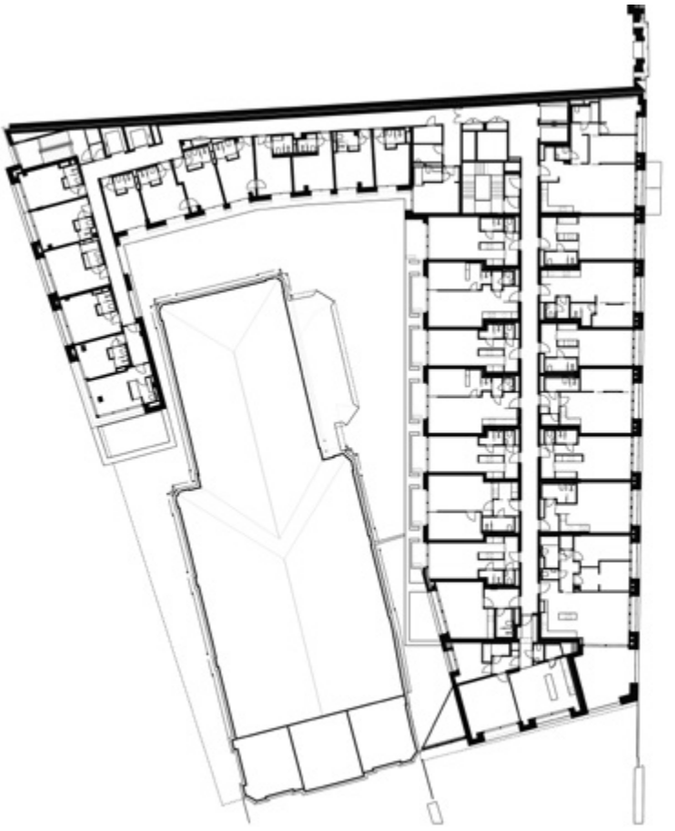

Kisebb, majd nagyobb rendház, bérház, telefonközpont után most az Emerald Residence szálloda- és lakótömbje fonja körbe a Szervita téri Szent Anna-templomot. A képletében az egyszerűségre törekvő, vállaltan mai épület keretként szolgál a tér változatos építészeti öröksége számára.

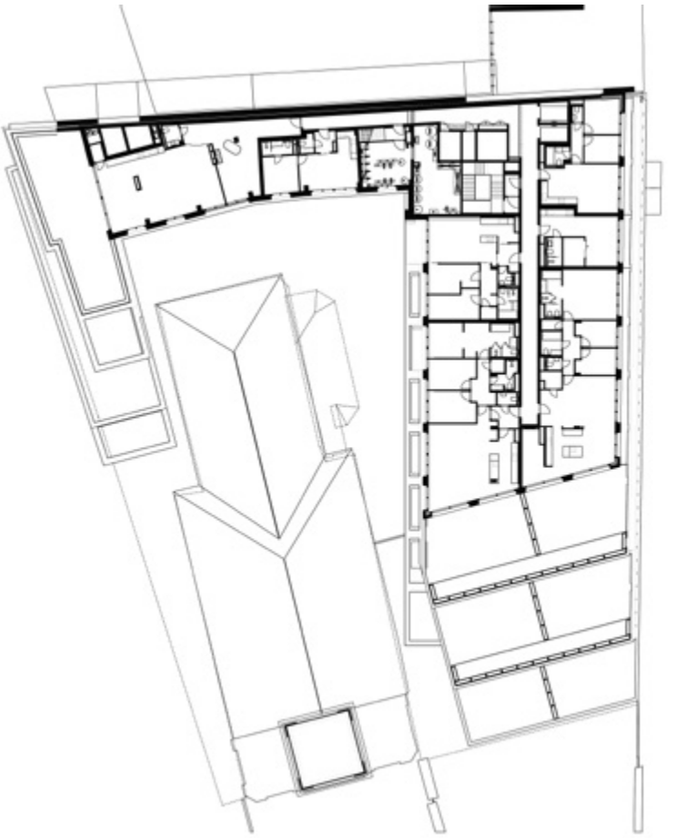

^ A tíz évvel ezelőtt felújított templomot elődjéhez képest jóval szellősebben öleli körbe a butique hotel (balról) és az apartmanház (jobbról) együttese

Az alsóbb szinteken a szállodai szobák és a stúdió lakások sorakoznak

A legfelsőbb emeletre tágas loft lakások kerültek, nagyszerű panorámát nyújtó teraszokkal

A Belváros kiemelt, mégis csendes terecskéje a Szervita tér. Már csendes, mivel sikerült az ott áthaladó autóforgalmat megszelídíteni, és még csendes, mert a turistáknak idáig nem volt módjuk felfedezni. A csendesség persze betudható a járványhelyzettel szinte teljesen kihalt Belvárosnak, de inkább a tér korábbi megformálása volt az, ami nem tette vonzóvá, városi agorává. Most azonban olyan változáson megy keresztül, amely a turizmus remélt ismételt feléledésével újra tudná pozicionálni azt, és ebben kiemelt szerepe van annak a két épületnek, amelyekről nemrég kerültek le az állványok, felfedve arcukat.

A Szervita tér jelenlegi formáját a török hódoltság után, a 17-18. század fordulóján megindult építkezések nyomán kezdte elnyerni. 1717-ben indult el a szervita rend templomának, néhány évvel később kolostorának megépítése. Hölbling János építőmester elképzelései nyomán, barokk stílusban épült meg a Belvárosi Szent Anna plébániatemplom, amit idővel szinte teljesen körbe ölelt a rend korostora, az előterébe pedig, a szintén barokk Mária szobor került.

A kolostorépület a 19. század első feléig még szerényen húzódott meg a templom tövében, de az 1849-es ágyúzások okozta sérülések kijavításakor azonban Diescher József építész újragondolta a két építmény kölcsönhatását. A kolostort jelentősen megnagyobbította, homlokzatát felhúzta a templom párkányáig, a két épületet fizikailag és stílusában is szabályosan egybevarrta. A II. világháborúban az akkor már bérházként is működő kolostor ismét súlyos károkat szenvedett, majd felmerült annak újjáépítése, de végül földszintig visszabontották. A torzóként megmaradt épületben még az 1970-es évekig működtek üzletek. A tér ekkor még szellős volt, rajta szerényebb, de jól elrendezett parkkal, játszótérrel. Helyét azonban folyamatosan keresték, így már a 20. század első felében is születtek javaslatok, hogy miként kerülhetne intenzívebb kapcsolatba a Belváros többi részével. 1973-ban viszont a tér egy jelentős része beépült a Szabó István – akinek a nevéhez több, a hetvenes években emelt, a kor technológiáját egyedi módon megragadó szakrális épülete is köthető – és Jakab Zoltán (KÖZTI) tervezte domináns parkoló- és irodaházzal, amit három évvel követett a Jeney Lajos és Bán Ferenc nevével fémjelzett Belvárosi Távbeszélő Központ.

A korábbi kolostor határait alapvetően megtartó épület a funkcióhoz és a korszakhoz mérten igyekezett anyagában, struktúrájában újszerű lenni, de ugyanakkor a maga eszközeivel jól törekedett az illeszkedésre. A függönyfal alumínium osztásainak függőleges ritmusa a templom piasztereivel lépett kapcsolatba, a sötétebb horizontális sávok pedig a Lajta-féle Rózsavölgyi házra reflektáltak, ezt szolgálta a homlokzat enyhe törése is. Az utcafront alsó üzlethelyiségei üvegfelületeikkel jól található, világos térségek voltak, az épületre pedig két kitűnő térplasztika is került. A Szervita téri homlokzatát Bohus Zoltán és Csiky Tibor a térből vulkán-szerűen kitörő krómacél munkája díszítette, míg a Petőfi Sándor utcából nyíló átjáróját Józsa Bálint és Kovács Ferenc finoman hullámzó mészkőfelülete szegélyezte. E két alkotás sajnos nem jutott szerephez a mostani átalakítás során. Az iroda- és parkolóház helyére a 2000-es években Zaha Hadid tervezett igen karakteres, „óriáscsiga" formájú épületet, amely alapvetően változtatta volna meg a tér hangulatát. A válság a tervet elsodorta, helyette a DVM Group most fejezi be a telken a Szervita Square elnevezésű, szintén csupaüveg épületét.

A Magyar Postától a Matávhoz, majd a Telekomhoz került épület a megváltozott távközlési szokások, igények és funkciók miatt az ezredforduló után lényegében kiürült. Az értékes belvárosi telekre új tulajdonosa Emerald Residence névvel szállodát és luxuslakásokat képzelt el, amelynek terveit Peschka Alfréd vezetésével az Óbuda Építész Stúdió Kft. építészei készítették.

A tervezés legkomolyabb nehézségét – mint oly sok esetben – itt is egy, a külső szemlélő számára láthatatlan probléma okozta. Az építményben ugyanis továbbra is helyet kellett biztosítani a Telekom telefonközpontjának és antennájának, illetve a kapcsolódó technikai háttérnek. Ez nagyban meghatározta a kialakítandó struktúrát és magát az építkezési logisztikát is, hiszen a belváros szinte teljes informatikai rendszerét is kiszolgáló központnak az átépítés ideje alatt kimaradás nélkül működnie kellett. A pinceszint és az első emelet egy-egy része rejti a beáramló optikai kábelrengeteg számára a szükséges elosztókat és technikai helyiségeket.

A másik fő tervezési kihívás viszont már annál inkább a láthatóságról szólt. Arról, hogy az átalakuló épület miként lép kapcsolatba az általa körbe ölelt templommal, vagy tágabban értelmezve a tér izgalmas építészeti közegével. A Jeney–Bán-féle rácsos, filigránabb homlokzatot most egy lényegesen nagyobb, tömbszerű, puszta geometrikus elemekből építkező, monolitikus hatású, robusztusabb kialakítás váltotta fel. Anyag- és színhasználata, visszafogottsága a templom vakolt homlokzatával harmonizál, de ugyanakkor nem telepszik rá a tér többi épületének izgalmas, különböző korszakokat képviselő, anyagokban tobzódó homlokzatára. Érvényesülni hagyja a Rózsavölgyi-ház kerámiával, pirogránittal színesített utcafrontját, a Török Bankház markáns fekete gránit párkányzatát, rézzel borított acélszerkezetét, nagy üvegfelületeit, a Szénásy–Bárczai-üzletház különleges rózsaszín márványlap burkolatát vagy a további házak vakolt, kőberakásos homlokzatát, öntöttvas korlátjait.

Ugyanakkor a homlokzat, amely korábban az első emelettől kezdve kilépett az utca és a tér fölé, most visszasorolt a szomszédos postapalota és templom síkjába. A Szervita téri oldal teljesen kiegyenesedett, vízszintes tagolásában szintén igyekszik a templom ritmusát követni. Az alsó két szint – hasonlatosan a tér több egyéb épületénél is megismert évszázados modellhez – üzlethelyiségeivel, szolgáltatásaival szeretett volna nyitni az utca és a tér élete felé, így az portálkiképzésével vizuálisan is külön egységet alkot. Fölötte négy, teljesen azonos kialakítású emelet, amit három, lépcsőzetes visszaléptetésével, hatalmas teraszaival, szín- és anyaghasználatával valamelyest elkülönülő szint követ.

A homlokzat egyszerűségét a visszafogott anyaghasználat – kő, fém, üveg – és a már említett puszta geometria adja. Legmeghatározóbb eleme a helyenként sima, máshol bordázott felületű Jura kőburkolat alkotta keretrendszer, s az abban elhelyezett, mélyebb kávákban megülő, a padlótól a mennyezetig tartó, a teraszokara és a franciaerkélyekre nyíló üvegezett tolóajtók. Az összhatást a szinte észrevehetetlen konzolokkal befogatolt üvegkorlátok teszik még inkább homogénné, s mindez a sarkon kialakított négy, le-

Az Emerald Residence anyag- és színhasználata, visszafogottsága a templom vakolt homlokzatával harmonizál, ugyanakkor nem telepszik rá a tér többi épületének izgalmas, különböző korszakokat képviselő, anyagokban tobzódó homlokzatára, hagyja érvényesülni azokat.

A sarokteraszok adnak szellősséget a geometrikus homlokzatnak

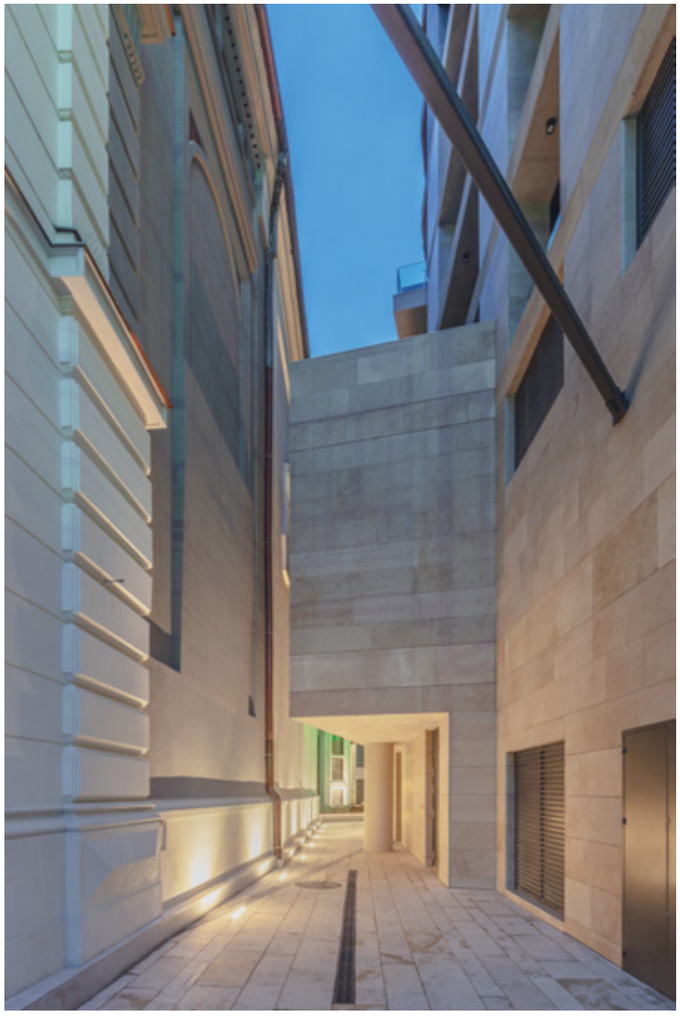
‹ A finoman fogatolt üvegkorlátokkal szinte légiessé válnak az erkélyek

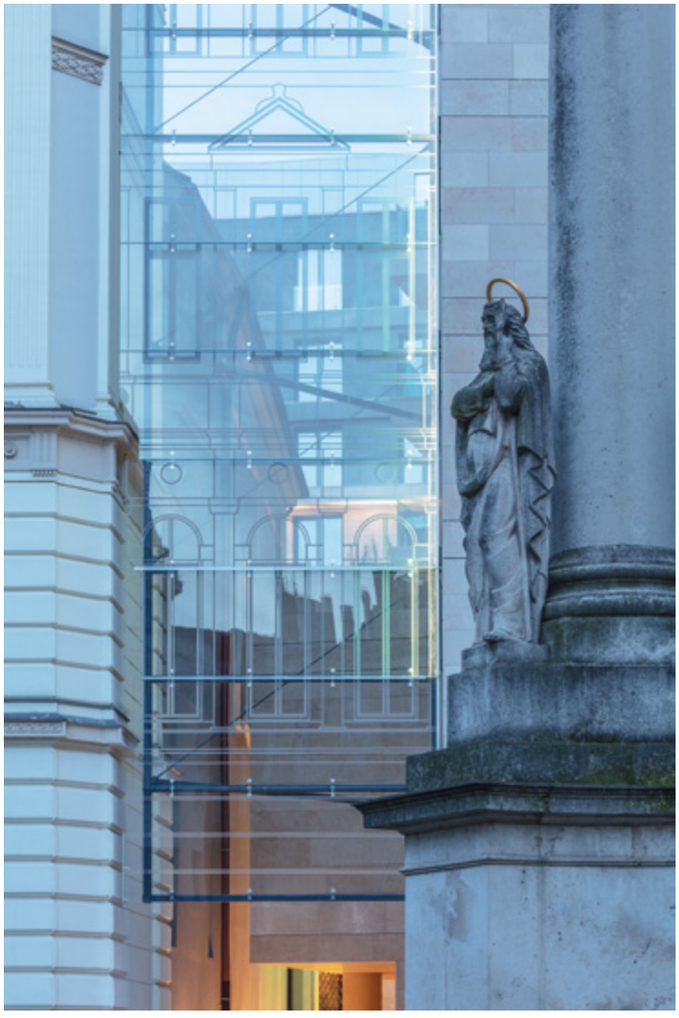
› A megújuló háznak egy izgalmas építészeti szövetbe kellett illeszkednie

› Az épületben megmaradó telefon-központ komoly kihívást jelentett a tervezők számára

» A II. világháborúban elpusztult rend- és bérház homlokzatának rajzolatát idéző üvegfal

‹ Az apartmanház előtere is szállodai hangulatot áraszt

› Apartmanok bérlői a teljesen berendezett szoba mellé a hozzá kapcsolódó szolgáltatásokat – reggeliző, étterem, fitneszterem, szobaszerviz – is megkapják

Az art deco hatású étterem a pezsgő utca és a csendes belső udvar felé is egyaránt nyitott

vegős terasszal kap egy kis feloldást. A templom párkánymagasságát tiszteletben tartó homlokzat fölé a tér síkjából lépcsőzetesen visszaléptetve három további emelet került – pompás panorámát nyújtó teraszokkal. Mindez a térről nézve szinte teljesen rejtve marad, miközben a jövőbeli lakók szinte kiléphetnek a város fölé, a Budai-hegységtől a Madách-házakig nagyszerű látvány tárul eléjük.

A templommal is egy új, a korábbihoz képes szellősebb kapcsolat jött létre: a Városház utcai oldalon most kialakított szállodai szárny korábbi tömeghez képest kisebb mértékben takarja ki a templom oldalhomlokzatát, de a Szervita téri irányba is kellő hézag maradt a két épület között. Itt azonban megjelent egy üvegfal, amely a templom és a lakótömb között feszül, rajta az 1945 előtti homlokzat rajzolatával. Egyértelmű, bár talán túlzottan didaktikus múltidézés, mindemellett valamelyest levesz a templom önálló látványából is.

Az 1970-es években kialakított szabadabb, a templomnak többé-kevésbé körbejárhatóságot biztosító térrendezés ma is megmaradt – a II. világháborúban elpusztult rend- és bérház nyugat felől még teljesen ráépült a templomra –, a körbefutó passzázs kellemes belső világot teremt. Innen nyílik a szálloda bejárata, de közvetlen kapcsolat alakulhat ki a szállóvendégek mellett a lakókra is számító étteremmel is. A belső, csendes átriumnak is felfogható térségre néz a lakótömb legtöbb erkélye, s míg az utca felé egy katonásan rendezett homlokzattal találkozunk, addig a belső oldalon, a síkból ki-kiugró elemekkel, a virágládákkal szegélyezett párkányokkal vagy a telefonközpontot rejtő zöld megvilágítással játszó tejüvegezett vakablakkal oldottabb összhatást kapunk.

A 99 szobás szálloda és a stúdiómérettől a száz négyzetmétert is meghaladó, tágas loft-lakásokig a különböző elképzeléseket jól kiszolgáló lakótömb funkcionálisan jól elkülönül egymástól, de mind működésében, mind az egységes belsőépítészeti kialakításában biztosított az átjárhatóság. Mindez részben köszönhető annak az alapkoncepciónak, hogy az apartman szárny egyes lakásai akár szállodai lakosztályként is működhetnek, így az oda beköltöző bérlő egy teljesen berendezett szoba mellé a hozzá kapcsolódó szolgáltatásokat – reggeliző, étterem, fitneszterem, szobaszerviz – is megkapja. Épp ezért a lakószárny közös tereit, folyosóit is ugyanaz a színvonal jellemzi, mint amit a szállodánál megszokhattunk, a padlót süppedős padlószőnyeg, a falakat tapéta fedi, az ajtók tükrös keretezést kaptak, a világítás rejtett, de még a süllyesztett világító lakásszámok is ennek az összhatásnak a részei. A teljes belső teret – az éttermet, lobbikat, liftelőtereket, fitnesztermet, szaunát – a sötétebb, főként az aranyra, barnára, feketére és zöldre alapozó tónus uralja, a részletekben pedig leginkább az amerikai art deco hatása sejlik fel. A számos tükörrel, rejtett fényekkel operáló térnek megmarad egyfajta sejtelmessége, intimitása.

A szintén most elkészülő Szervita Square épületével kiegészülve kialakult egy szellős belvárosi térség, amely talán a turistaforgalom újraindulásával majd kellőképpen benépesülhet. A tér gazdag, több évszázadot átívelő építészeti repertoárja most egy, a templomnak is új perspektívát nyújtó, felvállaltan mai házzal és gondolatvilággal gyarapodott, amivel sikerült elkerülni a múlt kétes rekonstruálásának ingerét.

^ A legfelső szállodai szinteken panorámás, teraszos luxusszobákat is kialakítottak

› A belvárosi háztetők látványa a fürdőszobából is érvényesül

‹ Nem csak a szállodai szobákhoz, de a lakásokhoz vezető folyosók is magas minőséget, kényelmet képviselnek

A belső tereket végigkísérik a meleg színek és a geometrikus formák

Az épület korábbi tervezői: BÁN FERENC
és JENEY LAJOS (1974-1977)

Tervezés és megvalósítás éve: 2018-2021
Lakóépület rész: 6463 m²
Kereskedelmi, szolgáltató, vendéglátó,
szállás épületrész: 6029 m²

Generáltervező: ÓBUDA ÉPÍTÉSZ STÚDIÓ KFT.
Vezető építész tervezők: PESCHKA ALFRÉD,
NEMES BERTALAN, CSERNIK TAMÁS

Projektigazgató építész: MIKLÓSHALMI ZSOLT

Építésztervezők és munkatársak: KÁKÓCZKI NORBERT,
REMENÁR TAMÁS, GYULAI KRISZTINA,
KOVÁCS KORNÉLIA, LIPCSEI CSILLA,
NAGY ZOLTÁN, OWCZAREK ADRIENN

Építész konzulens: DÉVÉNYI TAMÁS

Közösségi terek és szállodai szobák belsőépítésze:
ESTE'R PARTNERS, RADNÓCZY ESZTER
SZABÓ CSILLA

Kerttervező: CSABA KINGA

Fejlesztő: BIGGEORGE PROPERTY
Projektigazgató: MOSKOVITS PÁL

A stúdióapartmanok egy része szállodai lakosztályként is használható

A templomnak is új perspektívát nyújtó, felvállaltan mai házzal a múlt kétes rekonstruálásának ingerét is sikerült elkerülni

Elveszett kincs az Irányi utcában

IRÁNYI 17, VAGYIS AZ IRÁNYI PALOTA

Építészet: TÓTSZABÓ TAMÁS – PYXIS NAUTICA
Szerző: OCTOGON | Építészeti fotó: JAKSA BÁLINT

A Kiscelli Múzeum őrzi azt az 1897 körüli Erdélyi Mór-fotót, melyen ott magasodik az Irányi Palota; pont abban az évben változtatták Kalapról Irányira az utca nevét. A ház ma már besorol azonos párkánymagasságú társai mellé, de az Erdélyi-féle képen – attikáján akkor még egy kitárt szárnyú, öntöttvasból készült sas szobrával – daliásan emelkedik alacsonyabb, szerényebb szomszédjai fölé.

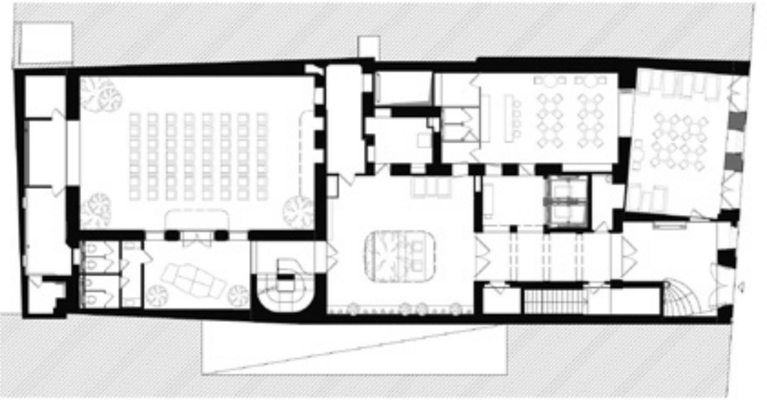

Az Irányi Palota védettséget élvező, rekonstruált utcafronti homlokzata

^ Többek között a modern ráépítések, az üvegkorlátok, a függőfolyosókra vezető kijárati kialakítások finom eklektikát teremtenek az eredeti építészeti elemekkel

‹ Az épület belső udvarát eredetileg az első emelet magasságáig részben lefedték, üvegkupolákkal törték át a félemeleti és a földszinti födémek síkját. Az eltelt évszázad alatt az üvegkupolákat elbontották, majd üvegtéglára cserélték, végül lebetonozták az udvart. Most az építészek kortárs eszközökkel, járható üvegfödémmel adták vissza az épületnek ezt a különleges építészeti egységét.

Büszke kompánia, a Sas és Körház Rt. vásárolt e helyütt telket 1895-ben, két évvel később már használatra készen állt a Steinhardt Antal és Láng Adolf tervezte épületük. Alapvetően a Saskör (amely az 1870-es évek előtt még afféle a szabadságharc emlékét ápoló, titkos ellenzéki társaság volt, majd Budapest létrejötte után várospolitikával aktívan foglalkozó, befolyásos csoporttá vált) főhadiszállása volt, de vegyes funkcióra szánták: a pincét és a földszint Irányi utca felőli traktusát egy vendéglő, a földszint udvari traktusait, továbbá a félemelet és az első emelet jelentős részét a Saskör használta, a másodikon és a harmadikon bérlakásokat alakítottak ki. Az U alakú tömeget formázó Irányi Palota belső udvarát a félemelet magasságáig részben lefedték, üvegkupolákkal törték át a félemeleti és a földszinti födémek síkját, így jutott fény az udvari terekbe.

A Saskör fokozatosan veszített a jelentőségéből, már nem tudta finanszírozni a működtetést, így az épület az 1920-as évek közepén a Budapesti Építőmesterek Ipartestületéhez került. A kisebb-nagyobb átalakítások mellett műszaki fejlesztések is történtek: közvetlenül a főlépcsőház mögött, az udvar területén önálló liftházzal négyszemélyes liftet építettek, a testület által használt területeken alacsonynyomású melegvízfűtési rendszert vezettek be.

Az 1930-as években a bérlakásokban végeztek korszerűsítéseket, a korábban kettéválasztott éttermet újra egybenyitották, a háborús idők érkezését pedig már egy óvóhely kialakítása jelezte. Az attikán ülő sas valamikor a háború során megsemmisült, aztán jött a szocializmus, és az Állami Építőipari Vállalat beköltözése: egy méretes „bányalift" elhelyezése és az üvegfödémes bevilágító lebetonozása jelentette a mélypontot. 1987-ben még felújították a főhomlokzatot, ám onnantól kezdve a lassú hanyatlás időszaka következett. Egy ideig még különféle cégek béreltek irodákat a rendszerváltás után, ám a kilencvenes évek végétől már üresen állt a ház.

A beruházó Optinvest Zrt. lesújtó állapotban talált az épületre 2017-ben: a bálterem tíz éve ázott, a toldozott-foldozott ház már túl volt egy meghiúsult bontáson, így posztmodern hotel sem került a helyére. Valószínűleg ebben az időben kapott kerületi védettséget a homlokzat.

Így kapta meg a tervező a feladatot, hogy e talált kincset tisztítsa meg, fényesítse ki újra, és a város egyik legszebb irodaházát hozza létre. A beruházó és az építészek közös célja volt a historizáló épületrészek és térrészek (az utcafronti homlokzat, a bálterem, a lépcsőház és az előtér) megtartása és rekonstrukciója, a többivel viszont szabadon, frissen, játékosan foglalkozva vonzó és izgalmas, a modern irodai funkcióra alkalmas új terek létrehozását célozták meg.

Az utcafronti gerinc megtartása mellett, a korábbi tető bontása után 5. és 6. emeleti ráépítés készült a szabályozás engedte kereteken belül. A belső udvari keskeny függőfolyosók szélesebb, üvegkorláttal felszerelt konzolos folyosókat kaptak. Az épület hátuljához épített toldalékokat elbontották, ezzel felszabadítva a báltermet és az épülettömeg szabályosságát. Az átépítések során „összekuszálódó" belső udvari homlokzat nyílásraszterét egységesítették és ehhez igazították az új szint nyílásrendjét is. Az egykori elbontott, üvegtéglára cserélt, végül lebetonozott üvegkupolát kortárs eszközökkel adták vissza az épületnek: járható üvegfödémként, alatta födémátöréssel létrehozott átriummal, vagány aranykorláttal.

Elbontották az épület udvarába állított „bányaliftet", majd az alaprajz szempontjából a legjobb helyen, a főbejárattól jobbra új liftet műtöttek az épületbe. Valóban műtét volt, miután a teljes ház tartószerkezetét végig kellett vágni függőlegesen, majd implantálni a monolit vasbeton liftaknát, hogy végül az addig félbevágott acélgerendákkal az új liftaknát összevarrva újra életet leheljenek az épületbe. Ez az átalakítás nemcsak funkcionálisan volt előnyös, de a belső udvart is és a homlokzatokat is felszabadította – fényhez jutott az épület.

Mindezen durva építészeti beavatkozások mellett az épületen belül finom belsőépítészeti játék zajlott. A kintsugi-elvet (arany-tapasztás, a középkori japán fazekasság vívmánya a törött edények megragasztására) követve a meglévő-megmaradó szerkezetek és a vadonatújak találkozását egyfajta mentőként megjelenítik az utókornak. A kintsugi megjelenik az aranyszínű padlóburkolat-elválasztó profilban, de valódi aranyszínű habarcsként is, és összekacsint az egyéb arany részletekkel (kilincsek, kézszárító, lámpák). Minden szinthez finom pasztellszíneket rendeltek, melyek megjelennek a folyosó falfelületein és a padlószőnyegen. Ezek a színek – a fehér vakolt felületekkel, a fekete minimalista lámpákkal és az üvegfalakkal együtt – összjátékot kezdeményeznek a rusztikusan hagyott monolit vasbeton, tégla- és poroszsüveg-felületekkel. Ugyancsak láthatóvá tették a tömör, nagyméretű téglával falazott épület acélgerendás, poroszsüveg-boltozatos födémjeit – ebben a tűzvédelmi szabályokhoz való alkalmazkodás jelentett kihívást.

A historizáló részleteket festő- és szobrászrestaurátorok rekonstruálták, de ők sem a megszokott sémák szerint. A bálterem sárgára-rózsaszínre torzult belső terét újragondolták a halvány pisztácia két árnyalatával, fehérrel és az eredetinél diszkrétebben visszakerülő aranyozással. Ez utóbbi önmagában is jó példa a gondos, értő felújításra: a restaurátorok, a tulajdonos és az építészek egyetértettek abban, hogy a stukkózás az eredetihez képest szofisztikáltabb aranyozást kapjon, így csupán egy-egy ívre, kontúrra került aranyfüst, a felület nagyobb része fehér maradt. Méltó módon került vissza a padlóburkolat is, tömör tölgyfa parkettával, francia rakásban. A főhomlokzaton is helyreállt a rend: visszakerült a jobb oldali egykori étterembejárat felett megsemmisült nyíláskeretező tagozat.

A megmentett és az új látogatók számára felmutatott műemléki értékek mellett gépészetileg egy mindenestül a 21. századi épület született, hőszivattyús hűtés-fűtéssel, komfortszellőzéssel, lépcsőházi hő- és füstelvezető rendszerrel, LED-világítással.

Az eredeti célból a historizáló részek megtartása maradéktalanul teljesült, egyes részek esetében még a műemléki szabályozás által megkövetelt felett is, és úgy tűnik, jól ráéreztek a modern térhasználat követelményeire is. Az újjászületett Sasok háza vegyíti az irodai és a home office használatot, a hagyományos irodaterek előzékenyen visszahúzódnak a közösségi terek javára, mint amilyen a bálterem melletti hosszúkás étkező szoba („Le Cru" helyiség) vagy a szintén új funkcióként bekerülő utcafronti kávézó. A sokadik életét kezdő épület az építészeti-esztétikai értékek közvetítésén túl egy nemzetközi cég otthona lesz hamarosan, és leendő forgatási helyszínként akár a globális közönség is megismerkedhet vele.

^ A rekonstruált bálterem. A munkálatokban résztvevő festő- és szobrászrestaurátorok nem a megszokott módszerek szerint jártak el, mert a tervezők elképzelése alapján újragondolt belső térben a halvány pisztácia két árnyalatával, fehérrel és szinte csak jelzés értékű aranyozással dolgoztak. A padlóburkolat is méltó az eredetihez: tölgyfa parketta, francia rakásban.

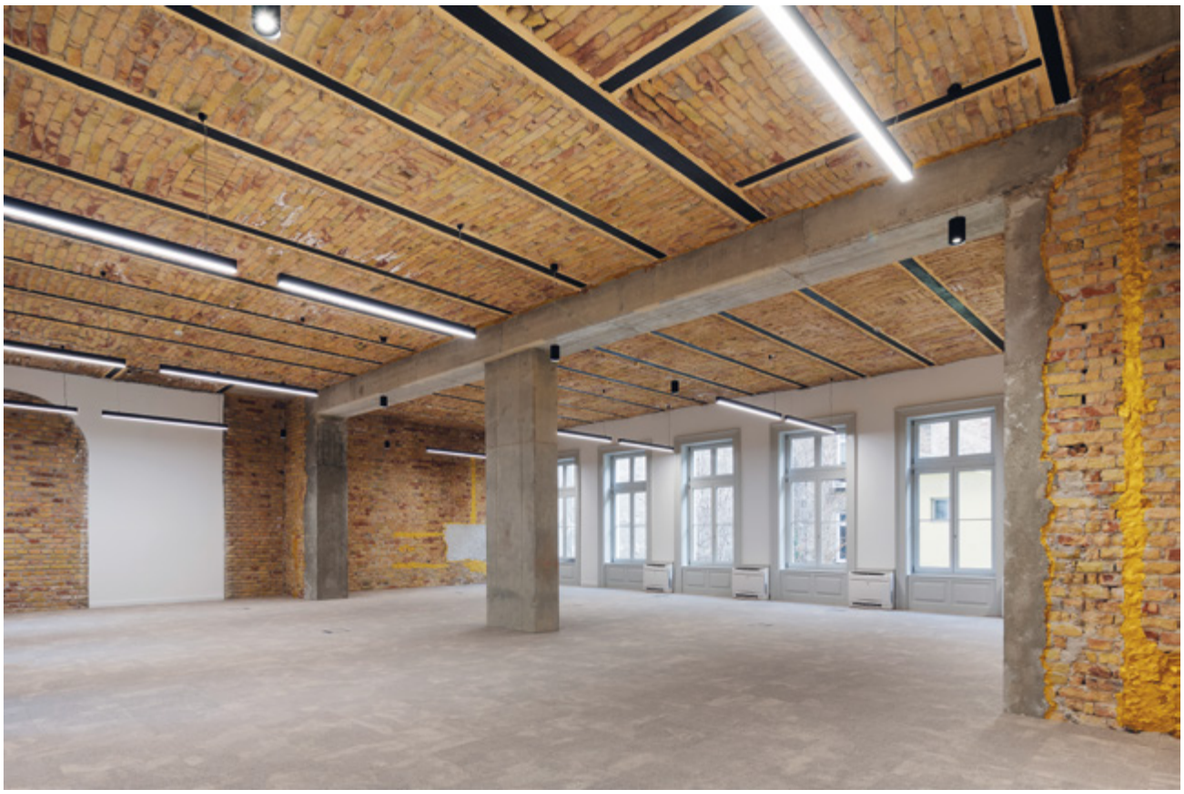
› A bálterem a jövőben stúdióként is funkcionál, azaz forgatások helyszíne is lehet

» A következő oldalpáron a bálterem gyönyörűen helyreállított mennyezete látható, valamint az udvar járható üvegfödémje a födémátöréssel létrehozott átriumból fotózva, körben pompás "aranykorlát"

Ipari hangulat finom részletekkel: A tervezők az ún. „kintsugi" (arany tapasztás) elvét számos régi és új szerkezet, anyag találkozásakor alkalmazták, ez például a padló-burkolat-elválasztó aranyszínű profiljában, vagy épp aranyszínű habarcsként jelenik meg. Mindez jól rímel az aranyszínű berendezési tárgyakkal, kiegészítőkkel (pld. kilincsek, kézszárító)

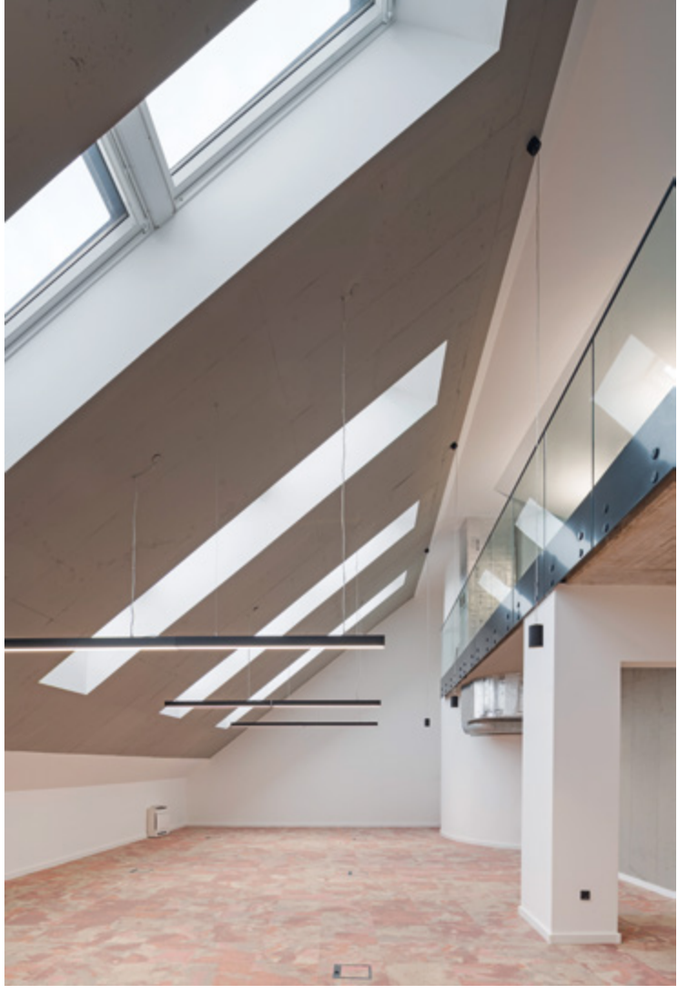
› Az újjáépített tető terében, monolit vasbeton szerkezettel újabb emeleteket (5. és 6.) építettek

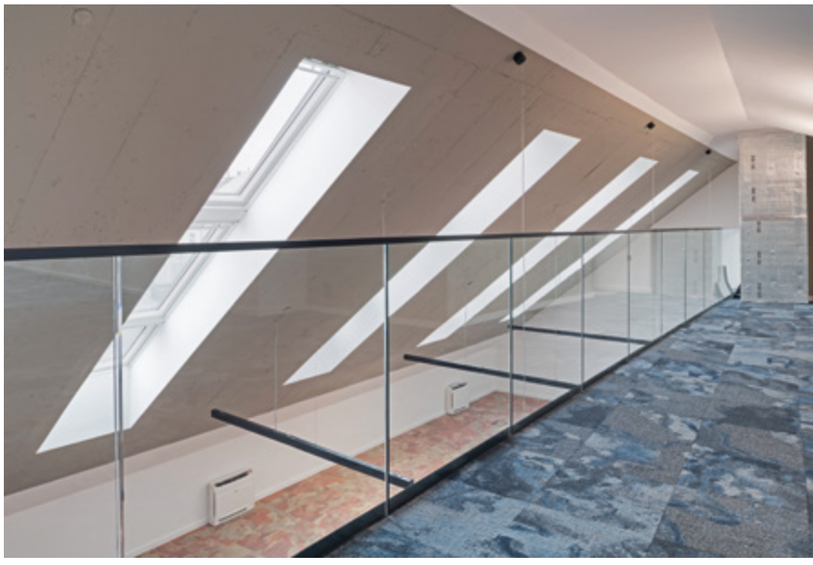
˅ A fehér színű falakhoz, a nyersbeton pillérekhez, a fekete kiegészítőkhöz és fémszerkezetekhez finom pasztelszíneket rendeltek, itt éppen a padlószőnyeg színeivel

« Itt csak a LED-világítás sejteti talán, de a rekonstruált-fejlesztett palotát korszerűsítették is, a teljes épületet hőszivattyús hűtés-fűtéssel, komfortszellőzéssel, a lépcsőházat hő- és füstelvezető rendszerrel látták el

^ A tetősíkablakok optimális benapozást biztosítanak a leendő, tetőtéti irodaterekben, és persze remek kilátás nyílik a pesti tetőtájra

---

Tervezés: 2017–2021
Kivitelezés: 2019–2021
Szintterület (bruttó): 3500 m²

Az épület eredeti tervezője:
LANG ADOLF és
STEINHARDT ANTAL (1897)

Építész vezető tervező:
TÓTSZABÓ TAMÁS (PYXIS NAUTICA ÉPÍTÉSZIRODA KFT.)

Projektvezető építész: KIS FERENC

Építész tervezők:
TÓTH DÁVID, MONORI LÁSZLÓ, PÉNTEK ÁGNES, VALASTYÁN IGOR
Belsőépítész tervező: PYXIS NAUTICA
Művészettörténész:
KELECSÉNYI KRISTÓF

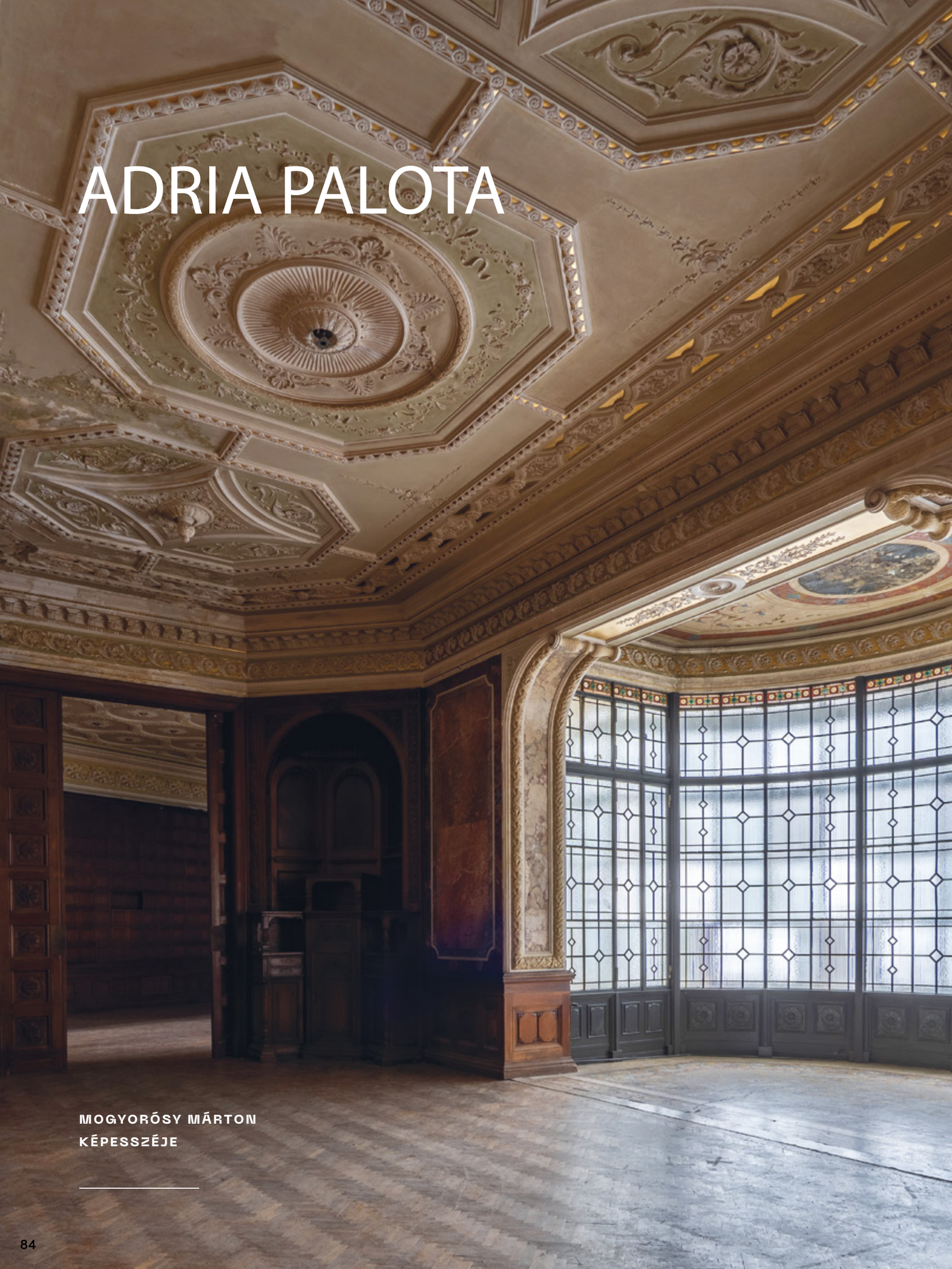
Fa nyílászárók kivitelezője:
DOBOS FERENC (FAVORIT KFT.)

Szakági tervezők:
Statika: SZABÓ ZOLTÁN (MUSZASI KFT.)

Tűzvédelem: AGÓCS RITA, KOVÁCS ÁDÁM, LUBLÓLY ÉVA
Épületgépészet: KOVÁCS GÁBOR, TIRPÁK TAMÁS, KOREN MÁTYÁS (PRÉMIUM ÉPÜLETGÉPÉSZ KFT.)
Épületvillamosság: SÁNDOR DÁVID (SDESIGN ELECTRIC KFT.)
Épületszerkezet:
NAGY KÁROLY (ÉPSZERKINFO KFT.)
Műszaki ellenőr: PHE PROJECT KFT.

Beruházó:
DOBOS MÁTÉ (OPTINVEST ZRT.)

ADRIA PALOTA

MOGYORÓSY MÁRTON
KÉPESSZÉJE

Mogyorósy Márton fotóművész az alkalmazott épületfotós nézőpontjából kívánta dokumentálni a palota számára legizgalmasabb tereit, építészeti részleteit. Kereste a hangulatot, a genius locit; a fényekkel, a nagytotálokkal és a részletekkel bemutatni azt a pompát és hangulatot, amelyet az Adria Magyar Királyi Tengerhajózási Rt. székháza (tervezője Meinig Arthur, 1903) egykor áraszthatott.
Szép, napos időben, déltájban készültek a felvételek, hogy minél több fénnyel tudjon dolgozni. Mogyorósy Márton csak természetes fényeket használt, és HDR-képeket készített, hogy utómunka során a csúcsfényeket és az árnyékokat vissza tudja húzni.

A képek helyszínei a bemutatás sorrendjében: Tanácsterem / Főlépcsőház / Tanácsterem / Körfolyosó és tanácsterem / Belső gang

A helyreállítással a palota földszintjén ismét üzletek és vendéglátó-helyek nyílnak, az emeleten pedig boutique-hotelt alakítanak ki. Az archív fotók alapján a tagolt tetőidomot is helyreállítják. A terveket a PLANT-Atelier Peter Kis Kft. jegyzi.

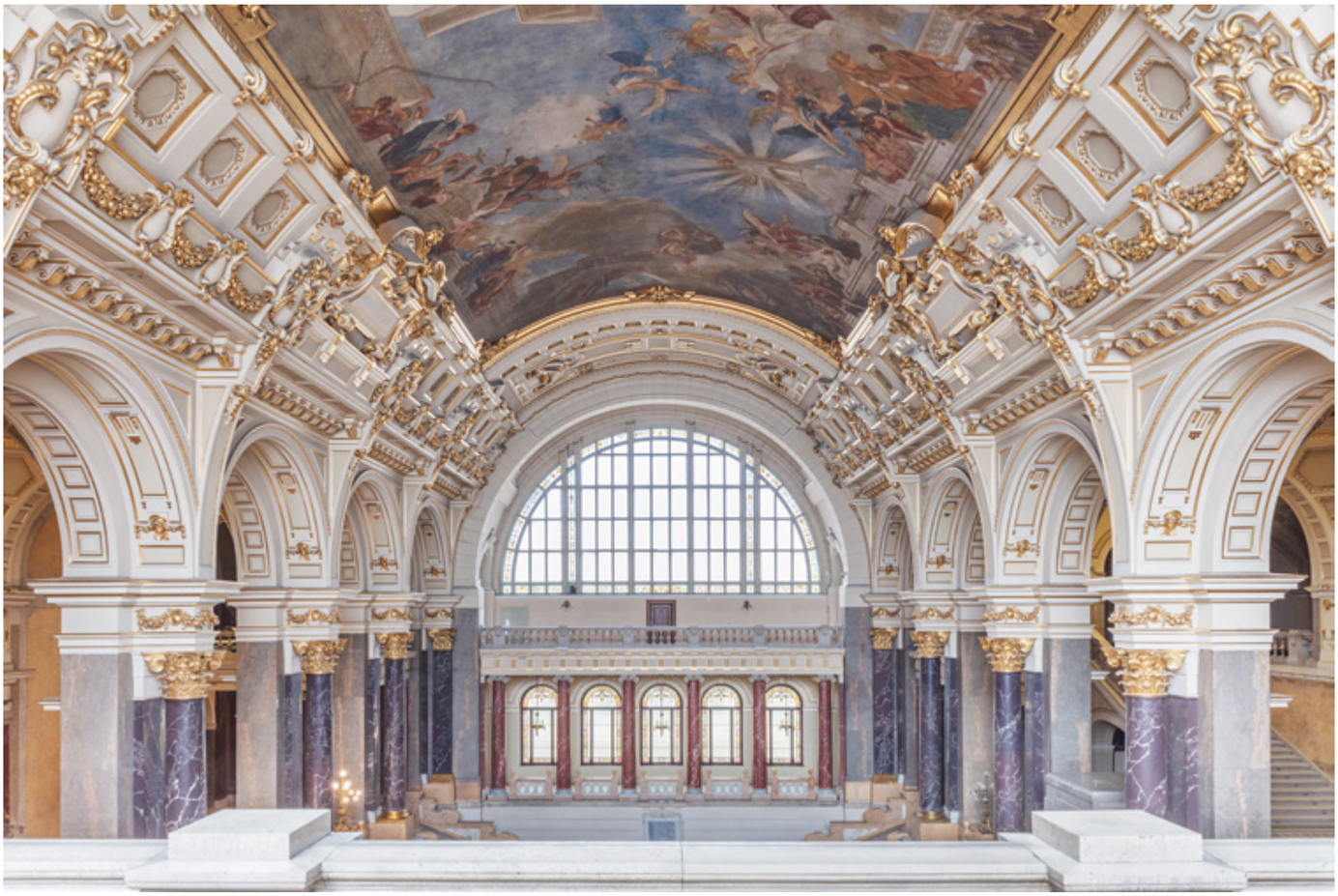

A jog és az igazság restaurációja

AZ IGAZSÁGÜGYI PALOTA (KÚRIA) – KOSSUTH LAJOS TÉR 12.

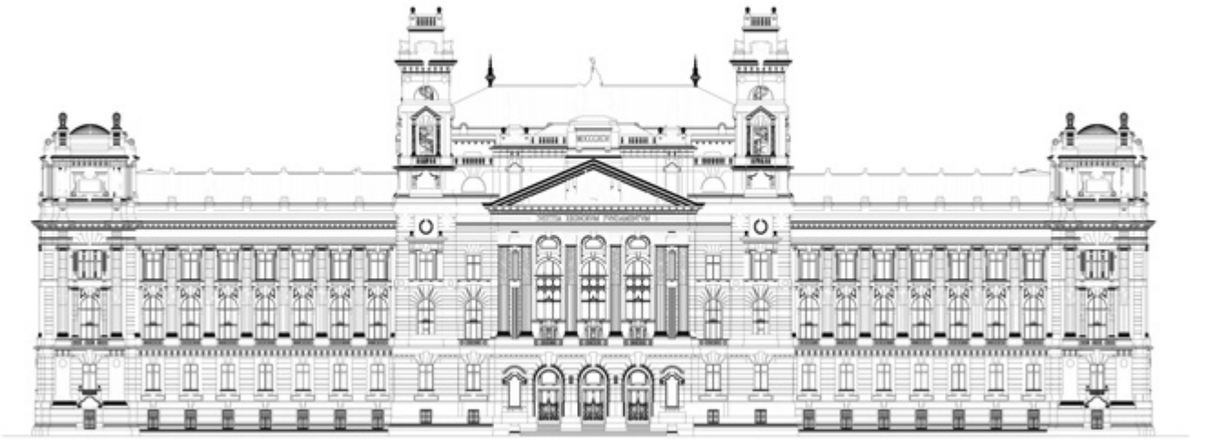

Fotó: BUJNOVSZKY TAMÁS

A kor legkiválóbb képző- és iparművészei működtek közre az impozáns belső tér kialakításában

» Az Igazságügyi Palota főhomlokzata a klasszikus paloták homlokzati architektúráját idézi.

A Steindl Imre Program célja, hogy a Kossuth Lajos téren helyreálljon az eredeti térkoncepció, és a teret keretező három középület ismét mindhárom hatalmi ágat – a törvényhozást, a végrehajtást és az igazságszolgáltatást – méltón képviselje. Az Igazságügyi Palota és az Agrárminisztérium párhuzamosan folyó generáltervezési munkáit az Archikon Stúdió végzi, munkájuk nyomán mindkét műemlék épület visszakapja eredeti funkcióját.

Az 1893 és 1896 között épült Kúria Hauszmann Alajos egyik legkiválóbb munkája, valódi összművészeti alkotás. A római neobarokk stílusú épülethez az építészeti előképet az alaprajz vonatkozásában is a korszak törvénykezési épületei szolgáltatták. A két udvar köré épített helyiségsor közé a középtengelyben timpanonos-oszlopos középrizalit került, mögötte a központi csarnokból látványos lépcsőházakon keresztül érhető el az épület belseje. Az épületdíszítéseken a Millennium időszakának legnagyobb mesterei, többek között Stróbl Alajos, Zala György szobrászok, Lotz Károly festőművész és Thék Endre bútoriparos dolgoztak. 1949-ben a kommunista vezetés a bíróságokat kiköltöztette, az egyik szárnyba a Munkásmozgalmi Intézet (ma Politikatörténeti Intézet) költözött, az épület nagyobb részét 1957-től a Magyar Nemzeti Galéria, 1973-tól 2018-ig a Néprajzi Múzeum foglalta el.

A rekonstrukció célja, hogy az újjáalakult Kúria a magyar igazságszolgáltatás legfőbb szerveként visszaköltözzön az épületbe. Ennek érdekében a tervezők az épülettechnikai és jogszabályi korszerűsítés során a műemléki értékeket teljes mértékben tiszteletben tartva állítják vissza a ház eredeti térstruktúráját. Miután a Kúriához ma lényegesen több funkció tartozik, mint eredetileg, ezek egy része – elsősorban a kiszolgáló jellegűek – egy másik, közeli épületbe kerül, hogy ne terhelje a műemléket, és mintaértékű épületrekonstrukció jöjjön létre. Az épület legfontosabb tereit restaurálva megőrzik, helyreállítva az eredeti palotaszerű, reprezentatív térsorokat. Az oldalszárnyak bírói és alkalmazotti helyiségeit ismét tágas közlekedőkből nyíló előszobákon keresztül lehet majd elérni. A jog és igazság antik szimbolikáját megjelenítő elpusztult épületdíszítések, ipar- és képzőművészeti alkotások – többek között az Igazság istennőjének 1950-ben eltávolított szobra, Stróbl Alajos alkotása – restaurálva, illetve rekonstruálva visszakerülnek eredeti helyükre, így Iustitia ténylegesen és szimbolikusan is visszaköltözik az épületbe.

Tervezés éve: 2019
Generáltervező: ARCHIKON ÉPÍTÉSZIRODA | Építészet: NAGY CSABA, PÓLUS KÁROLY, PÁSZTOR ÁDÁM, ANSCHAU PÉTER, BALÁZS KRISZTINA, JOÓ ÉVA, TAJTI JUDIT, BATTA MIKLÓS, HORVÁTH ÁGNES, HARMATH JÚLIA, BORDÁS FLÓRA, PETRÓ NOÉMI, URBÁN JAKAB, VÁRHIDI BENCE (ARCHIKON ÉPÍTÉSZIRODA), ZIMAY BALÁZS, KŐMÍVES ILDIKÓ, VARGA DÁNIEL, PINCZÉS ÉVA, FODOR KINGA, DÖRNYEI ESZTER (ZED STÚDIÓ)
Belsőépítészet: PÁSZTOR ÁDÁM, ANSCHAU PÉTER (ARCHIKON), DÉRI DÁNIEL, HORVÁTH BORBÁLA, GÁL-TÓTH ALPÁR (ZED STÚDIÓ), GÖDE ANDRÁS, KÉRY BALÁZS, SÁRKÖZI DOMINIKA
Építtető: STEINDL IMRE PROGRAM NONPROFIT ZRT.

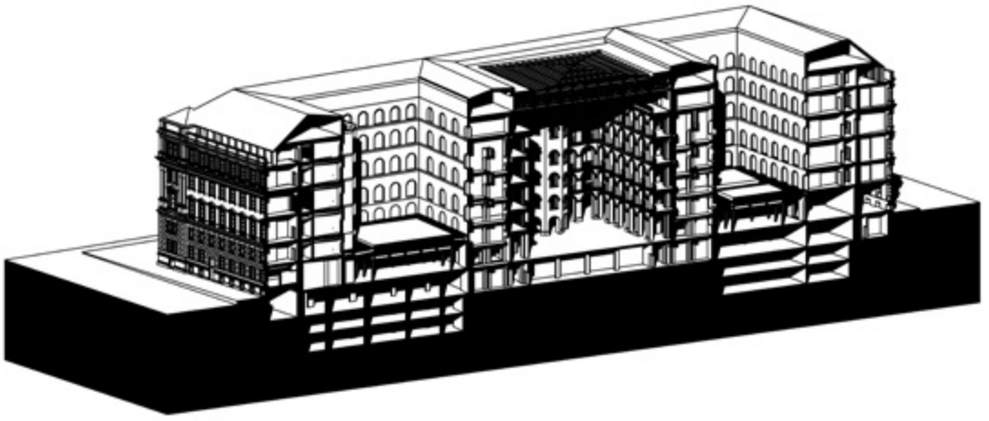
Megnyíló udvarok

AGRÁRMINISZTÉRIUM – KOSSUTH LAJOS TÉR 11.

› A rekonstrukció az udvarok hasznosításával keres megoldást az eredeti épület funkcionális hiányosságaira

« A középső udvar faszerkezetű lefedést kap, és az épületen átvezetett passzázs révén nyilvános köztérré válik

Míg a Kúria kiemelkedő építészeti kvalitásokkal bír, addig a volt Földművelési Minisztérium műemléki védettségét elsősorban városképi jelentősége, eredeti funkciójának szimbolikája és kontinuitása indokolja. Ennek megfelelően itt eltérő építészeti feladatot kellett a tervezőknek megoldaniuk.

A dualizmus első nagy államigazgatási épületét, a Bukovics Gyula tervezte Földművelésügyi Minisztérium neoreneszánsz tömbjét 1887-ben adták át, de zsúfoltsága, belső funkcionális és esztétikai problémái miatt már 1906-ban tervpályázatot írtak ki az addigra műszakilag is elavult épület átalakítására. A győztes terv helyett végül a húszas évektől kezdődően sorozatos átalakításokkal igyekeztek az épületet használhatóbbá tenni, de az emeletráépítések, az udvari épületszárnyak magasítása, majd az udvarok igénytelen beépítése csak rontott a helyzeten. A II. világháborút követően műemléki védelmet kapott épület északi és déli udvarait előadóteremmel, valamint kétszintes garázzsal építették be. Az épületnek kezdettől fogva nagy hiányossága volt, hogy alaprajzi struktúrája miatt a középső traktusban sötét irodaterek voltak. A századfordulón az alaprajzot oly módon alakították át háromtraktususra, hogy közben a középfőfalat nem bontották el, így ez az udvari irodákat középen kettéosztotta. Az alacsony költségvetésből megvalósított eredeti beruházáshoz a későbbi, műszakilag szükséges homlokzati felújítás, illetve az átépítések sem adtak hozzá további építészeti értéket. Az épület jelenleg az eredeti díszeitől megfosztva, amortizáltan áll.

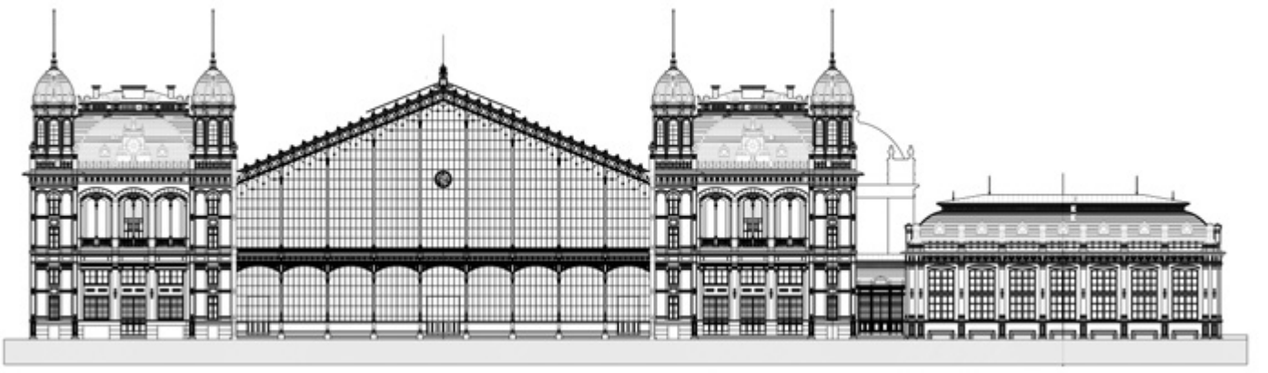
A tervezés során az időközben lepusztult homlokzatok eredeti állapotának rekonstrukcióján túl a korszerű igényeknek megfelelő, világos rendszerű, igényes minisztériumi épület megteremtése volt a cél, ügyelve közben a műemléki értékek megóvására, helyreállítására. A felújítással az épület kezdettől fennálló alapproblémájára, a rossz belső elrendezésre is megoldást keresnek.

A koncepció lelke az udvarok újraértelmezése. A középső udvar, a történeti homlokzattól eltartott térrácsos faszerkezetű üvegtetővel lefedve, a nyilvánosság számára is átjárható passzázzsá válik, mely zöldfelületként új, természetközeli atmoszférát ad a korábban rideg épületnek. Az eredeti főlépcsőház és keresztboltozatos kerengő körül csoportosulnak a közösségi helyiségek. Az épület átalakításokkal tönkretett hátsó, valamint szélső udvarainak belső traktusait elbontják, és a meglévő kontúrokon belül, a történeti beépítést idéző megjelenéssel építik fel újra. A korábban nem létező, de ma szükséges nagy befogadóképességű helyiségek – konferenciaterem, étkező-étterem – a szélső udvarokba, a földszint feletti födém síkjában kialakított faszerkezetű lefedés alá kerülnek. A szélein üvegezett felülvilágító mezőkkel megnyitott zöldtetők tovább növelik az épület környezeti értékeit. A belsőudvari garázst elbontják, a minisztériumot és a Kúriát is kiszolgáló mélygarázs három szinten valósul meg az épület alatt, nem érintve annak megmaradó értékeit. A beruházás külön érdekessége, hogy az Agrárminisztérium szemléletmódjához illeszkedően a műemléki épületbe rejtve számos megoldás is megvalósul. A felújítás során a minisztérium visszakapja a Bukovics Gyula által tervezett eredeti főhomlokzati díszeit: az allegorikus szoboralakokat az első emeleti kiemelt ablakok timpanonjai fölé, a két nagy timpanonba az országcímereket és a sarkokra a griffeket, a második emeleti ablakok alá az oroszlánfejes köténydíszeket, a harmadik emeleti teraszra a kővázákat és a balluszteres mellvédet. Az épületen átvezetett passzázzsal a 2020-ban átadott Nemzeti Összetartozás Emlékhelye és a minisztériumot hátul határoló Kozma Ferenc utca téri helyzete is átértelmeződik, az épület és környezete szerves egységet alkot.

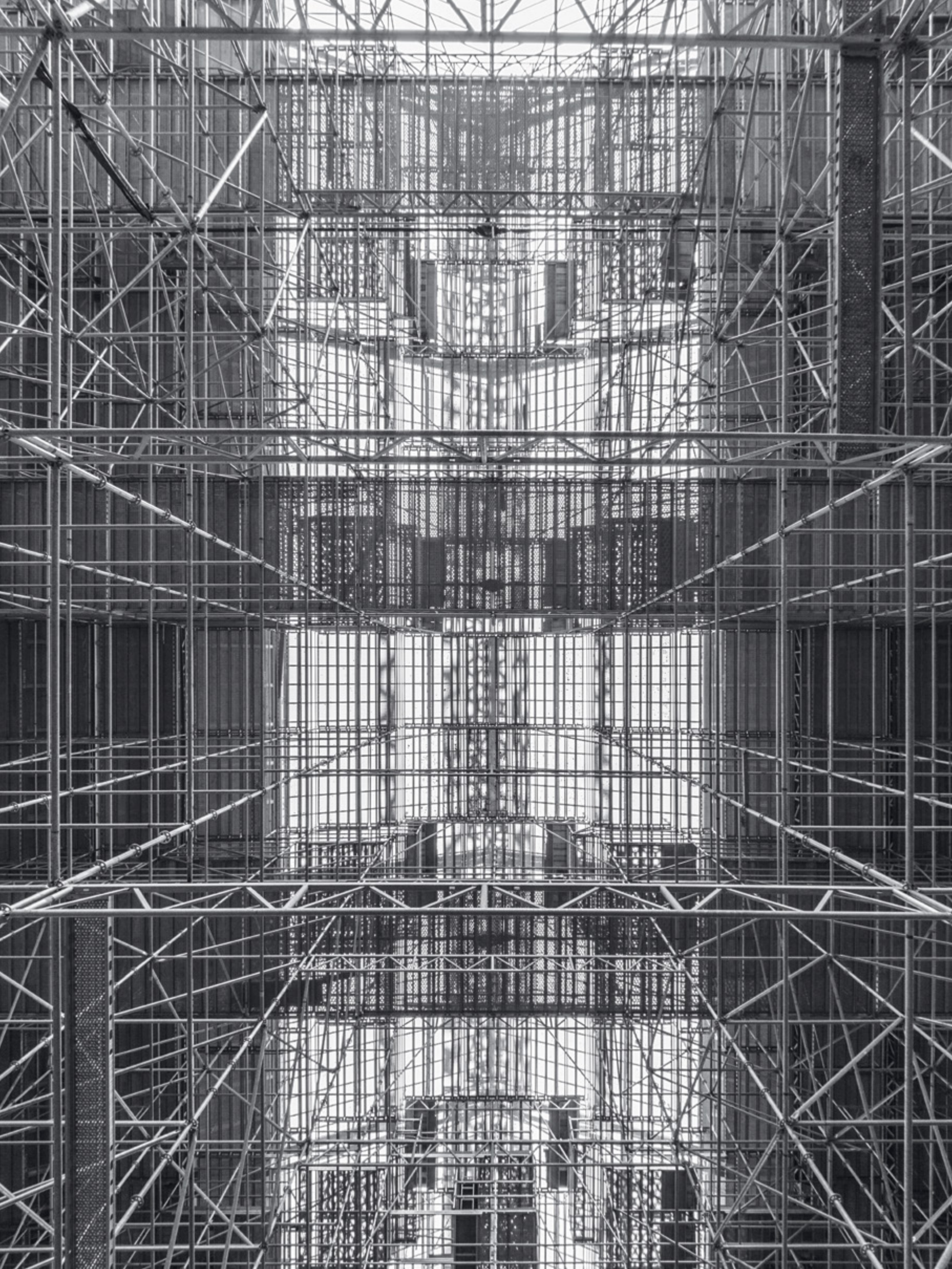
Tervezés éve: 2019-től
Generáltervező: ARCHIKON ÉPÍTÉSZIRODA | Építészet: NAGY CSABA, PÓLUS KÁROLY, BENEDEK BOTOND, MAJOR ESZTER, T. MAJOR KRISZTINA, BÓDAY-BAGÓ BERNADETT, CHVALLA DIÁNA, KASSAI DOROTTYA, JOÓ ÉVA, LACZKÓ GÁBOR, BOGNÁR GERGELY, LONG YINING, HORVÁTH ÁGNES, HARMATH JÚLIA, NAHOCZKI ÉVA, BATTA MIKLÓS, TRESZKAI ANETT, URBÁN JAKAB, VÁRHIDI BENCE
Belsőépítészet | Általános területek: MAJOR ESZTER, T. MAJOR KRISZTINA (ARCHIKON ÉPÍTÉSZIRODA)
Étterem, mintapince: LENGYEL MÁRTON, RAKUSZ LIZA NATASA, VASS LILI, BÁRDOSSY KRISZTINA (URBA)
Építtető: STEINDL IMRE PROGRAM NONPROFIT ZRT.

Kibomló rétegek

KINCSKERESÉS A RÉSZLEGESEN MEGÚJULÓ NYUGATI PÁLYAUDVARON

Építészet: DR. MÁRKUS GÁBOR – MG ÉPÍTÉSZ IRODA
Szerző: BÁN DÁVID
Fotó: BUJNOVSZKY TAMÁS

Önmagában is impozáns állványerdő vette át az utasok és a vonatok helyét a Nyugati pályaudvar csarnokában. Mivel így az épület részleteiben is jól felmérhető, a statikai hibák kijavítása és az állagmegóvás mellett számos rejtett kincs került elő és újul meg műemléki pontossággal.

Amikor Klösz György, a 19. század utolsó évtizedeinek megkerülhetetlen hazai vizuális krónikása 1877-ben – feltételezhetően, március 20-án – elsütötte fényképezőgépét az akkor épülő Császári Királyi Szabad Osztrák Államvaspálya Társaság Felvételi Épületének oldalsó állványzatán, nem csak egy ikonikus fényképet, de a vasút-, város- és az építészettörténet számára is fontos dokumentumot készített a mai Nyugati pályaudvarról. 1875 és 1877 között rendszeresen készített képeket a főváros új pályaudvarának megszületési folyamatáról. A sorozatnak talán legemlékezetesebb darabja az említett kép, ahol az új épület már lefedve, jóformán teljesen készen áll, miközben a régi indóház bontás alatt álló oldalfalai és tetőzetének részletei még a csarnokon belül árválkodnak.

A pályaudvar történetének sarokkövei ismertek, ám falai számos további titkot rejtenek. A helyén állt az 1846-ban átadott első hazai vasút, a Pestet Váccal összekötő vonal indóháza. Az eleinte még másodlagosnak tartott személyszállítás szerte Európában, így hazánkban is gyors és látványos növekedésnek indult. Az indóház hamar szűkösnek bizonyult, ezért új felvételi épületre és csarnokszerkezetre írtak ki pályázatot, amit az osztrák August W. De Serres és a párizsi Eiffel iroda munkatársai nyertek el, akik végül Bécsben készítették el a végleges terveket. A régi indóházat elbontották, fölé új csarnok épült, és 1877 őszén átadták a forgalomnak a főváros egyik építészeti gyöngyszemeként tündöklő pompás épületet. Míg az egy évtizeddel később létrejött Központi (mai Keleti) pályaudvart németes, addig a Nyugatit franciás megjelenésűnek tartják, előképéül pedig a párizsi Gare d'Austerlitz (korábban Gare d'Orléans) épületét említik a kutatók.

Az impozáns épületben az udvari elvárásoknak megfelelően királyi várót is létesítettek, kihasználtsága azonban mindig is alacsony volt, a nemzetközi és reprezentatív forgalom inkább a Keletiben zajlott. A csarnoktér elrendezése a kor nemzetközi mintáit követte: a kiemelt indulási oldalon szépen kiépített előtérrel, kocsifelhajtóval, a túloldalon pedig az érkezési résszel. Külön várótermet és vendéglátást kaptak az I., a II. és a III. osztályú vasúti kocsikhoz igyekvő utasok. Emellett a pályaudvar épülete jelentős városképi elemmé is vált, hisz előterében húzódott a nagyszerű bérpalotákkal kiépülő körút.

Ennek ellenére nemegyszer felmerült, hogy elbontsák, vagy radikálisan átalakítsák. Ahogy egész Európában, Budapesten is terítéken volt egy külső, modern központi pályaudvar létesítése. A legmerészebb elképzelésekkel Vágó József állt elő az 1930-as években: a felszabaduló vasúti területeken toronyházakkal tarkított, autóforgalomra épülő új városrészt vizionált, a felvételi épületet pedig szinte a felismerhetetlenségig átalakította volna egy új Nemzeti Sportpalota számára. A pályaudvar végül megmaradt, állapota romlott, miközben utasforgalma nőtt. Az 1970-es évek elején ismét felmerült a bontás gondolata, az évtized végén viszont a metróépítéssel egyidejűleg az addigra műemléki védettséget kapott épület komolyabb, ha nem is teljeskörű rekonstrukción esett át.

A Nyugati pályaudvar hasznosítása mind a mai napig viták témája; újrapozicionálására, a vasúti területek újrahasznosítására több terv is született, majd halt el. Jelenleg a Déli és Nyugati pályaudvarok alagúttal történő összekötésének, ezáltal egy nagy forgalmú vasúti tengely létrehozásának tanulmánytervei készülnek. Idő közben azonban annyira leromlott az épület, és leginkább a tetőszerkezet állaga, hogy a rendbetétellel nem lehetett várni a jövőbeni tervekre. Ezért a MÁV saját hatáskörén belül megrendelte a tetőszerkezet és a vágánycsarnok homlokzatának műemléki felújítását.

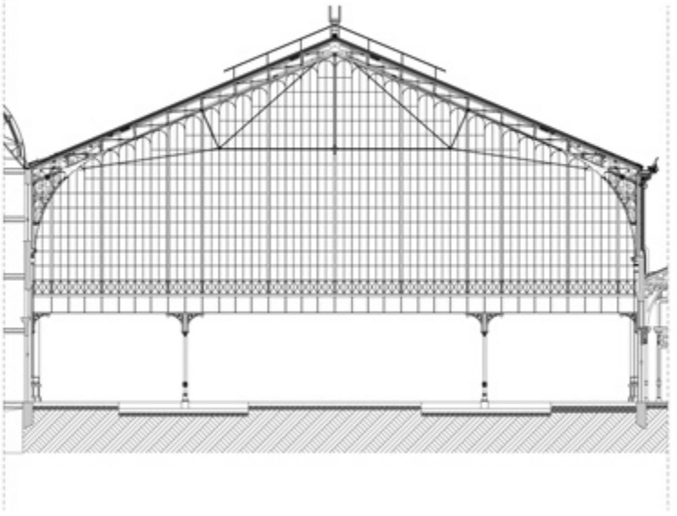
Az MG Építész Iroda tervezésében és a Magyar Építő Zrt. kivitelezésében tavaly májusban elkezdődött munkálatok első lépéseként a csarnokot teljesen kiürítették, majd a belső térbe hatalmas, szövevényes állványzatot építettek, így az épület minden részlete tapintható közelségbe került. A munkálatok előrehaladtával folyamatosan tárultak fel az épület további hibái, kerültek elő megoldandó problémák.

Az 1979-ben befejeződött csarnoktető-felújítás hiányosságai miatt nagyobb eső esetén állandósultak a beázások, amelyek hamar kikezdték a tartószerkezetet és a falakat is. A mostani állványozás lehetőséget adott a helyzet alapos felmérésére, számbavételére és pontos statikai felmérés alapján a rekonstrukciós tervek elkészítésére olyan részek esetében is, amelyeket csak később javítanak ki.

Első körben a vágánycsarnok, a pénztárcsarnok és a gyorsétterem tetőrekonstrukciója készült el a koronázópárkány vonaláig. A csarnok Teréz körúti végén viszonylag jó állapotban megmaradt két eredeti keretállás, ezeket, valamint a többi, az 1970-es évek végén beépített elemet szükség szerint javították. 1962-ben, tolatás közben elszabadult egy vasúti kocsi, mely a körúti üveghomlokzatot átszakítva az előtető egyik tartóoszlopát is kidöntötte, és egészen a járdáig kifutott, de az acélszerkezetben komolyabb statikai kárt nem okozott. A visszaállított oszlopon megmaradt törést a mostani feltárás is megtalálta, kijavításán dolgoznak. A csarnok teljes acélszerkezete megtisztult, három rétegben egységes kék védőfestést kapott, a tetőzet faanyagát pedig újraácsolták. Megújul a teljes tetőfelületen a fémlemezfedés, valamint a bevilágító acélszerkezete az üvegezéssel együtt.

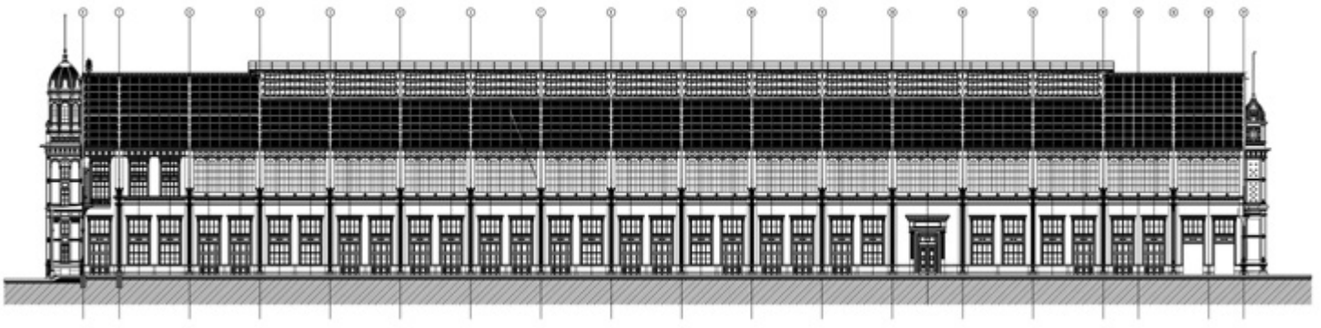
A rekonstrukció során új és több, a műemléki igényeket is figyelembe vevő csapadékelvezetőt építettek be a csarnokba.

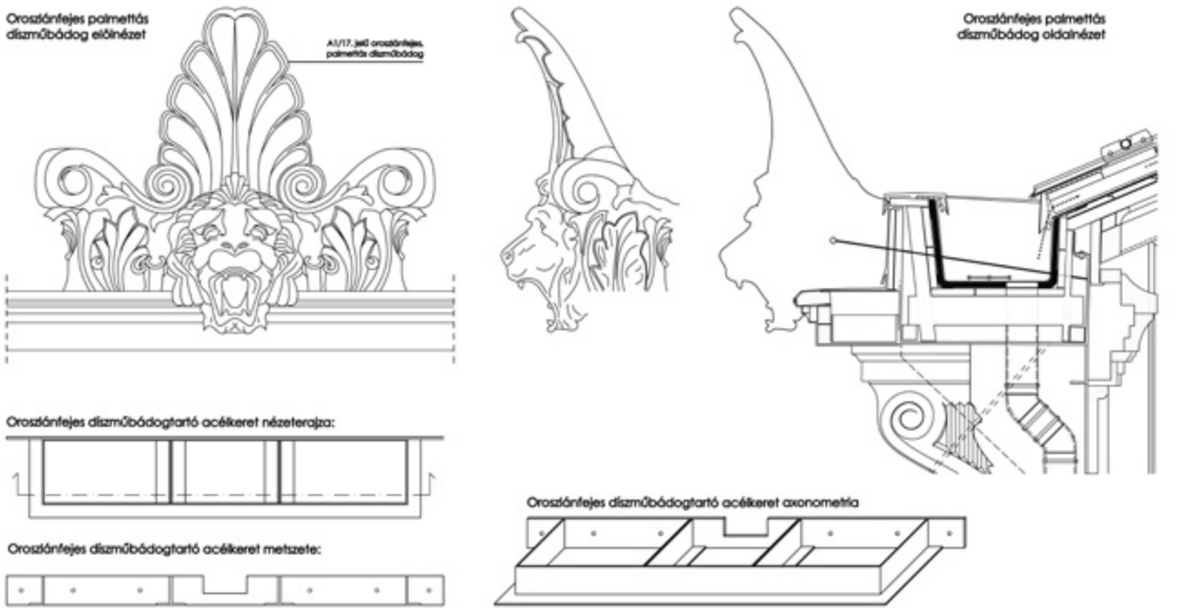
^ A csarnok teljes beállványozásával minden elem állapotát pontosan fel lehetett mérni.
Az acélszerkezetet felújították, a faanyagok teljes cserére szorultak.

A keretállások legnagyobb részét az 1970-es években kicserélték, de a körúti oldalon kettő még a pályaudvarral egy idős, ma is jó állapotban van

Megújul a tető és a két függönyfal üvegezése is, ezáltal a csarnoktér lényegesen világosabbá válik. A tetőre kéthéjú, átszellőztethető szerkezet került, ami az alatta levő faanyagok élettartamát is növeli. Egy 1966-os képen jól látható, hogy az oszlopokon a főpárkány vonalában palmetta díszes fejezetek voltak, melyek a 2020-as felújítás megkezdésekor már nem voltak fellelhetők, ezeket – korabeli rajzok és fényképek alapján – fémrestaurátorok segítségével pótolták. A rekonstrukciót végző tervezők javaslatot tettek az eredeti színvilág, a nyílászárók barna festése mellett a vakolat világosabb árnyalatának visszaállítására. A csarnoktérbe belógatott acél függesztők találkozási pontjainak díszes fedőelemei közül néhányat fel kellett újítani, és megoldást kellett találni a főhomlokzati óra megfelelő megközelíthetőségére is. A homlokzat ékkövének számító koronadísz rögzítésére is új megoldást kellett találni. A természetéből adódóan szellős csarnokban problémát okoz a galambok tömeges beköltözése, ezt a mechanikus védelem mellett az állatok befogásával igyekeznek megoldani.

A csarnok várhatóan 2021 nyarának végén nyit újra. Ha teljes rekonstrukción nem is esik át, de elhanyagolt és leromlott állagú részei minőségi módon újulnak meg. A tervezők reményei szerint a mostani felújítás megfelelő alapot adhat a használat esetleges jövendő újragondolásához. Addig pedig rendezettebb, egységes látvánnyal, vonzó megjelenéssel szolgálja az utasokat.

Tervezés: 2012–2015
Kivitelezés/átadás: 2020–2022
Beépített terület: 13 677 m²

Az épület eredeti tervezője:
AUGUST W. DE SERRES, 1874-1877

Építész vezető tervező: DR. MÁRKUS GÁBOR (MG Építész Iroda)
Építész munkatársak: LIEBHARDT CINTIA, JURITY ANDOR
Statika: DR. DUDÁS ZSUZSANNA, SÁMSON GÁBOR
Művészettörténész, műemlékvédelmi szakértő: GALAMB ZSUZSANNA
Kőrestaurátor: KOVÁCS ATTILA, SZŰCS KATALIN
Szilikátrestaurátor: CZIFRÁK LÁSZLÓ

A vörösfenyő lambériák és szarufák idővel színben is beérnek, az acélszerkezetek háromrétegű, tűzálló kék festést kaptak

A tető új üvegezése még több fényt enged a csarnoktérbe, egyúttal a világításrendszer is teljesen megújul

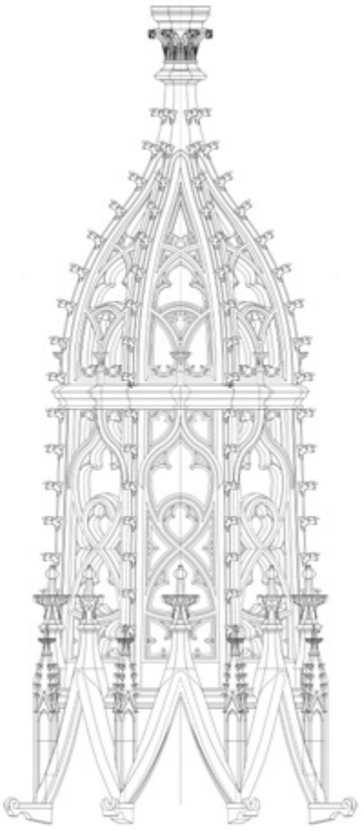
Eredeti másolat

A PÉNZÜGYMINISZTÉRIUM VISSZANYERI RÉGI KÜLSEJÉT

Építészet: MAKRAI SÁNDOR DLA,
VESZTERGOM ÁDÁM, KRUPPA GÁBOR

A tetőfelépítmény
a rekonstrukciós dokumentáció
alapján visszanyeri eredeti küllemét

‹ Toronysisak palást és vimpergák homloknézete. A tetőfelépítmény a rekonstrukciós dokumentáció alapján visszanyeri eredeti küllemét.

A miniszteri fogadóterem északi falnézete

A Magyar Királyi Pénzügyminisztérium egykori – és a Pénzügyminisztérium leendő – Szentháromság tér 6. szám alatti épülete teljes körű felújításon esik át. A hányatott sorsú épülettömb rehabilitációja Fellner Sándor 1903-as tervei alapján valósul meg.
A műemlék városképi illeszkedését biztosító homlokzat és tetőzet eredeti állapotának hiteles visszaállítása mellett rekonstruálják és megőrzik a palotarész belső szerkezetét, közlekedési rendszerét, díszes lépcsőházát, továbbá mintegy 2000 négyzetméter reprezentatív műemléki belső teret állítanak helyre. A hatalmas épület többi részében az eredeti hangulatot visszaidéző, de a 21. századi követelményeknek megfelelő irodákat alakítanak ki. A helyreállítandó belső terek többnyire a Szentháromság tér felé eső kőburkolatos fejépület földszintjén és első emeletén helyezkednek el. Az eredetileg reprezentációs helyiségek (díszterem, tanácsterem, miniszteri fogadóterem, miniszteri fogadóterem és várószoba, miniszteri dolgozó) egykori funkciója a történeti hűség megőrzése mellett a mai igényekhez igazodva a restaurálást követően is megmarad. Elsődleges és kiemelt cél az értékőrzés, a korabeli igen magas esztétikai minőség méltó bemutatása.

Az aprólékos tevékenység alapjául a fellelt eredeti pallértervek, archív fotók és a tisztító bontás során nagy számban előkerült épülettöredékek szolgáltak. A munkát nehezítette, hogy számos épületrész nem pontosan a tervezett formában valósult meg, továbbá fontos részlet- vagy gyártmánytervek egyáltalán nem kerültek elő. Az archív fotók – kisszámú kivételtől eltekintve –a részlettervezéshez általában gyenge minőségben, illetve a Szentháromság téri homlokzatot túlreprezentálva, a többi oldalt kevésbé érintve álltak rendelkezésre. A tervezési folyamat során rendkívül nagy segítséget jelentett az 1908-ban kiadott, prezentációs célú úgynevezett Fellner-album, melyben a szöveges részeket igen jó minőségű fotók egészítik ki.

Összességében magas minőségű, gyártásra, kivitelezésre alkalmas rekonstrukciós tervanyag állt össze, amely összetettségét tekintve egyedülálló a hazai műemlékvédelemben. A jelenlegi tervek szerint a városképi jelentőségű épület 2023-ban kapja vissza eredeti funkcióját és régi fényét.

Tervezés: 2018–2021
Átadás: 2023
Szintterület (bruttó): 44 523 m²

A Magyar Királyi Pénzügyminisztérium eredeti tervezője:
FELLNER SÁNDOR (1857–1945), tervezés 1901–1903
A koncepció és engedélyezési terv építész vezető tervezői: MAKRAI SÁNDOR DLA, VESZTERGOM ÁDÁM

A tenderterv építész vezető tervezői:
MAKRAI SÁNDOR DLA, VESZTERGOM ÁDÁM, KRUPPA GÁBOR
Rekonstrukciós terv belsőépítész tervezői:
BALIGA KORNÉL, DR. LUKÁCS ZSÓFIA
Látványterv: MAKRAI SÁNDOR DLA, VESZTERGOM ÁDÁM

A szecesszió mestereként ismert Lechner Ödön korai műve a francia reneszánsz stílusjegyeit viseli

Szálloda az Operánál

A DRECHSLER-PALOTA ÚJJÁSZÜLETÉSE

A köztudatban (Állami) Balettintézetként, ritkábban Drechsler-palotaként ismert Andrássy úti épület rekonstrukciója régi adósság, melybe a Bánáti + Hartvig Építész Iroda generáltervezői munkája nyomán, a W szállodalánc tagjaként tér vissza az élet.

A köztudatban (Állami) Balettintézetként, ritkábban Drechsler-palotaként ismert Andrássy úti épület rekonstrukciója régi adósság, melybe a Bánáti + Hartvig Építész Iroda generáltervezői munkája nyomán, a W szállodalánc tagjaként tér vissza az élet.

Az eredetileg a MÁV Nyugdíjintézete számára készült bérház 1883–1885 között épült Lechner Ödön és Pártos Gyula tervei alapján. Ekkor Lechner még nem talált rá a későbbi építészetében jellemző „magyar szecessziós stílusra", a bérpalota a francia reneszánsz stílusjegyeit viseli magán.

Az épületet földszinti és félemeleti étterme és kávéháza tette széles körben ismertté, mely egyik bérlője, Drechsler Béla nevét viselte. A kor kulturális életének neves személyei fordultak meg itt rendszeresen: Liszt Ferenc, Erkel Ferenc, Goldmark Károly, Richard Wagner vagy Gustav Mahler. 1909-ben tűzvészben odaveszett az épület teljes fedélszéke, a rekonstrukciót követő években pedig előnytelen átalakításokon esett át a bérpalota. 2002 óta kihasználatlan, azóta romlik az állapota.

A védett épület megújítása komoly feladat elé állította a rekonstrukció terveit jegyző Bánáti + Hartvig Építész Irodát, mivel a lechneri örökség erősen megrongálódott, az eredeti tervek pedig csak hiányosan maradtak fenn. Az építészek abból indultak ki, hogy maga Lechner miként nyúlt volna egy kiemelten magas értéket képviselő építészeti örökséghez. Az épület rekonstrukciója műemlékvédelmi koncepció szerint, a szükséges épületkorszerűsítési tevékenységekkel együtt valósul meg. A külső architektúra, illetve a belsőben megmaradt lechneri építészet az eredeti tervek szellemében újul meg. A korszerűsítés elsősorban az épület továbbélését szolgáló műszaki megújítást jelenti.

A jelenlegi tulajdonos elképzelése alapján az Andrássy út felé vendéglátó tér nyílik, az épület központjában elhelyezkedő, üvegtetővel fedett belső udvarról pedig a szálloda különböző funkciókat ellátó egységei lesznek megközelíthetők. Az eddig kihasználatlan, nagy belmagasságú tetőtérbe szobaszint, fölé az épületgépészeti berendezések kerülnek. A tetőtéri szobák természetes megvilágításához Lechner későbbi épületeinek tetőszerkezeti kialakítása adott iránymutatást, az általa használt Zsolnay-kerámiák formaképzését követő transzparens sáv jelenik meg a tető síkjában.

Igazi attrakciót ígér a belső udvar falai közé feszített hártyaszerkezet, amelyet térben hajlított, edzett hőszigetelő üvegezés egészít ki. *(A szöveg az épület tudományos dokumentációja és értékleltára, illetve műleírása alapján készült. Előbbi összeállítói Fehérvári Zoltán és Hadik András.)*

Tervezés éve: 2017
Kivitelezés határideje: 2022
Bruttó szintterület: 15 875 m²

Generáltervező:
BÁNÁTI + HARTVIG ÉPÍTÉSZ IRODA KFT.
Vezető tervező: BÁNÁTI BÉLA
Projektvezető tervező: LÉNÁRT SZABOLCS, ZAJACZ JUDIT
Építész tervezők: BÁNÁTI BODÓ, CSIHA ANDRÁS, KÁDÁR GERGŐ, PUSZTAI LILLA, SZÉCSI ÁKOS, SZILÁGYI NORBERT, SZLOBODA GERGŐ
Művészettörténész szakértők: HADIK ANDRÁS, FEHÉRVÁRI ZOLTÁN
Felelős restaurátor tervezők: KELECSÉNYI GERGELY, SÁNDOR ÁRON
Rekonstrukció: BALIGA KORNÉL
Díszműbádog kivitelezési terv: BIRGHOFFER PÉTER
Látványtervek: WHITEBOX VISUAL
Beruházó: QPR PROPERTIES KFT.

A műemlék épület Lechner Ödön szellemében, a történeti értékek maximális tiszteletben tartásával újul meg, és fogad be kortárs funkciót.

A tetőtéri szállodaszint bevilágítását a Lechner későbbi épületeire jellemző majolikafedés formavilágára utaló áttört sáv oldja meg.

A felújítás kortárs attrakciója a belső udvar lefedését szolgáló feszített hártyaszerkezet.

Ybl nyomában

A MŰPA-TÓL AZ OPERAHÁZON ÁT A KÍNAI ÓRIÁSPÁLYÁZATOKIG

Zoboki Gábor neve elválaszthatatlanul összeforrott a MŰPA-val, legalább annyira, mint élete a zenével. Pályáján olyan állomások sorakoznak, mint a Sencsenben megépült Nanshan Kulturális Központ, a Nemzeti Táncszínház vagy az Erkel Színház és a Magyar Állami Operaház felújítása. Legújabban pedig két kínai operapályázat, ahol a ZDA iroda világsztárokkal mérkőzve ért el kiemelkedő eredményeket. A zenerajongó építésszel mi másról beszélgethetnénk, mint zene és építészet szövevényes kapcsolatáról.

Szerző: ZÖLDI ANNA
Portréfotó: VÉGH LÁSZLÓ
Építészeti fotó: RÉTHEY-PRIKKEL TAMÁS

Mivel mindenki erre kíváncsi, meg kell kérdeznem: miért tart ennyi ideig az Operaház felújítása?
A restaurálás felülről lefelé zajlik, a szerkezetépítés pedig alulról felfelé. Kívülről befelé haladunk, a homlokzat majdnem, a színpad pedig teljesen kész. A nem műemléki területek építése során sokkal gyorsabban megy a munka. A színpadtechnológia – mondjuk ki világosan – teljes cserére szorul. Amikor a szerzői jogokról vitázunk, mindig elmondom: csak azt szedjük ki a házból, amit nem Ybl tervezett, hiszen az eredeti állapot helyreállítása a cél. Most értünk egy olyan zónába, ahol minden négyzetcentiméter védett. Egyszerre kellene aranyozni, széket restaurálni, nézőteret és zenekari árkot építeni, de mivel érzékeny folyamatokról van szó, mindez összetett építésszervezést igényel. Nem titok, feszültek vagyunk, hogy ez az év elegendő lesz-e az épület teljes befejezésére.

Nem csak az építési idő, de a költségek is folyton emelkednek: az induló 14 milliárd most már 40. Közben a projekt is gazdát váltott.
– Három évre negyvenmilliárd nem sok egy ilyen házért. A berlini Staatsoper felújítása hét évig tartott. Nálunk kilenc hónap alatt kellett volna 14 milliárdért megcsinálni ugyanezt. Az Opera eredeti koncepciójában csak az épület korszerűsítése szerepelt, én viszont rekonstrukcióban gondolkodtam már az elején is. A kettő közt a különbség két év és húszmilliárd forint. A politikus, a laikus, a zenerajongó azt gondolhatja, hogy másfél év bőven elég az egészre, de csak a Lotz-freskó felújítása önmagában féléves folyamat volt. Ilyen, három hónap alatt, elemről-elemre felépített belsőtéri állványzat harminc-negyven évenként épül meg egy Operaházban, és most általa megérinthetjük azt a csodát, amit Lotz alkotott. Csillagos órákat töltünk az olümposzi istenek, nimfák és múzsák társaságában. Jó lenne, ha ezt sokan megtapasztalhatnák, de nehéz balesetmentesen megoldani. Pármában Correggio ötszázadik születésnapja alkalmából a nagy katedrálisok általa festett kupoláit felállványozták, és előzetes regisztrációval, tetemes díjért 20 percet tölthettél a lenyűgöző seccók alatt. Correggio-rajongóként kétszer jártam meg akkor Pármát, hajnali öttől délig álltunk sorba, hogy bejuthassunk.

Itt ülünk fél méterrel az Operaház mennyezete alatt. Mi zajlik fölöttünk?
Ezt a freskót utoljára a nyolcvanas években restaurálták, az ORSZAK-korszakban, *[Országos Szakipari Vállalat – Z. A.]*, a kivitelezőknek akkor a mainál sokkal szegényesebb színpaletta állt rendelkezésére. Manapság Magyarországon is sokkal szofisztikáltabban állunk a restaurálás műfajához, amit nekünk építészeknek is újra és újra kell tanulnunk. A megbízónál, a tervezőnél és a kivitelezőnél ugyanolyan szintű szakember képviseli a projektet, és késhegyre menő viták is zajlanak. A Mezős Tamás által képviselt műemlékes szakértői csapat adja az én építészeti elképzeléseim hátterét, kivitelezői oldalon is képzett műemlékes szakember foglalkozik a projekttel, a harmadik partner a hatóság. Bármilyen kérdésben ennek a háromlábú széknek kell stabilan állnia.
A Lotz-freskó környezetének és a nézőtér melllvédeinek karakteresebb színezésétől például a hatóság kicsit megijedt. Pedig tény, hogy a kutatásokból megállapítható színek sokkal élénkebbek, mint a helyenként 4-5 festékrétegből álló, ma látható kép. Ezek az egyes átfestések korát tükrözik, nem pedig Ybl és Scholtz Róbert festőművész eredeti elképzelését. Sokunknak ez bizonyára meglepetést tartogat.

Milyen volt a korabeli színezési koncepció?
Makovecz Imrével szólva „a megérkezés drámáját" Ybl az arannyal kezeli, míg a vertikális dimenzió a földtől az égig vezet. Általában a föld- és tűzszínek dominálnak, viszont a terek párkányzatától fölfelé megjelennek a levegő és víz komplementer színei. Az auditóriumban alul a vörösek, terrakották, sienák és umbrák csatája zajlik, a harmadik emelettől felfelé, a „Zene apoteózisa" fölött viszont kinyílik az ég. Biztos vagyok benne, hogy ez a színkoncepció tudatos volt. A másik tendencia az épületbe befelé haladva érzékelhető, és az arany használatán mérhető. Az előcsarnok sötétebb világ, a főlépcsőházi büfében már megnyílnak a mennyezetek, az aedikulák és boltövek az antik világ képeit hordozzák, a nézőtér felé haladva egyre több arannyal. Külön kell beszélni arról, hogy az épület antik szimbolikája mennyire következetes. Mint annyi színházban, a Dionüszosz szellemiségét idéző homlokzati fejek kvázi védelmet nyújtanak az Opera eszméjének. A nagybüfében az „Élvezetek istenének" tigrisek vontatta kocsija száguld, a nézőtérre érve a tinédzser Apollót látjuk hárfán muzsikálni, az istenek és a múzsák a lába előtt hevernek. Nincs még egy ilyen csoda az operaházak építéstörténetében.

Jól érzékelem, hogy kicsit megilletődtél a feladattól?
Opera-rajongóként tudom, hogyan kell a színpadnak működni. Szót értek a zenészekkel, tudok eszmét cserélni a magas és mély frekvenciáról. De kivel tudok arról beszélgetni, hogy Ybl Miklósnak mi volt erről a házról a konkrét elképzelése? Ybl három tervet csinált, és a negyedik épült meg. A kiviteli terv elveszett, már a nyolcvanas években sem volt meg, amikor Siklós Mária az Operaház műszaki igazgatójával, Borsa Miklóssal a felújítást vezette. Ők a meglévő állapotot tartották kiindulásnak, és azt korszerűsítették. Mi másfajta szemléletet képviselünk, kivesszük a házból, ami utólag – az 1912-es, 1946-os és 1980-as felújítások alatt került bele. De – és ezt szomorúan mondom – ma nincs olyan történeti anyag sem Yblről, sem az Operaházról, ami eligazítja az építészt a műemléki kérdésekben.

Ilyenkor mit csinál a tervező?
Másfél évembe telt, hogy tizenkét művészettörténész segítségével háttérkutatást végezzek. Hihetetlen mennyiségű tervet, iratot és számlát néztünk át, fejest ugrottunk a Kiscelli Múzeumban olyan fiókokba, ahol ötvenéves por volt. Ybl bizonyosan ismerte az olasz színházakat, de miért ment volna az olasz csizmára ihletért, mikor németül beszéltek otthon, németül élt, Münchenben tanult. Nyilvánvaló, hogy számára Gottfried Semper lehetett a példa, aki épp 10 évvel előbb fejezte be a drezdai színház második verzióját. Mostanában sokat foglalkoztam Semper építészetével is, és ki merem jelenteni, hogy Ybl ihlettörténetét egyértelműen a második drezdai Semperoperig kell visszavezetni. Ezt eddig sehol sem láttam leírva, ahogy azt sem, hogy az eredeti bécsi Burgtheater nézőtere, páholykiosztása, vertikális metszeti tagolása rendkívül hasonlít a mi Operánkhoz. Olyan „nyalánkságokról" már nem is szólva, hogy a 18-19. századi európai operaházak proszcéneumaival és zenekari árkaival megdöbbentő hasonlóságokat lehet felfedezni. Ilyen összefüggésekre csak alkotó építészként bukkanhattam.

Ybl nem hagyott feljegyzéseket erről a munkájáról?
Ybl úgy élt, mint én – nem dokumentálta magát. A tervre koncentrált és az építésre. A sétapálca hiányzik csak a kezemből, amit állítólag mérgében eltört a homlokzati köveken. 11 évig zajlott az építkezés, ahova Ybl a hagyomány szerint hetente többször kijárt. Fiatal korom óta „ezeregy estéket" töltöttem az Operaházban, de Yblről nem tudtam semmit – hogy őszinte legyek, Bach és Mozart élete jobban érdekelt. Amióta mániákusan ezzel a házzal foglalkozom, a kapcsolatunk átalakult. Nem lehet Yblt úgy követni a tervezésben,

ha az alkotómechanizmusát nem értem meg. Ezért építettük fel az Ybl-„ihlettörténetet", mely világosan elmondja, melyek voltak azok a hatások, amiket Ybl zseniálisan összefoglalt ebben a megbonthatatlan egységű alkotásban.

Milyen nehézséget jelentett a munka műemléki szempontból?
Az építész iroda, amelynek konkrét műszaki problémákat kell megoldania, nem tud igazán mit kezdeni azzal, amit egy művészettörténész a tudományos dokumentációban leír. Nagy távolság van a két szakma között, és a kellemetlen szakmai vitákat zsűriken, tervtanácsokon, szakhatósági egyeztetéseken döntik el, ami szerintem abszolút nem szakszerű. A dilemma mindennapos: melyik szakma égisze alatt kell meghozni azokat a döntéseket, melyek az Operaház elkövetkező 30 évének építészeti és belsőépítészeti képét meghatározzák? Kellene olyan szakember, aki kerek perec megmondja Zoboki Gábornak, hogy logikus-e az 1912 óta funkcionáló 1100-as nézőszám helyett visszaállítani az 1884-es állapotot 900 férőhellyel. Az én döntésem bizonyos szempontból valóban korszerűtlen, mert egy Philip Glass-operát eljátszani egy 1884-es, Bellinire, Donizettire és Rossinire méretezett árokban azért kihívás.

Philip Glasst nem feltétlenül itt kell előadni, az Operaház megmaradhat exkluzív klasszikus játszóhelynek.
Ez így is alakult tradicionálisan. Ma ebbe az irányba fejlődik az operajátszás, ha a zenét akarjuk visszaadni a közönségnek, nincs szükség habos-babos körítésre. A mai színházi divat sem bírja el, és a közönség sem igényli. Magát a műfajt is korszerűsíteni kell, erre csodálatos példát mutatott a MŰPA Wagner Ring-jének színpadra állításával. Sokan mondják, hogy múzeumot csinálok az Operaházból. Én meg azt állítom, hogy egy százéves zakót is fel lehet venni farmerhez vagy egy Corbusier-széket is betehetünk egy barokk kastélyba… sőt.

Mit jelent a hűség az Ybl-örökséghez? A harmadik emelet oldalüléseiről ezután se fogunk látni, csak hallani?
Ha a közép-európai tradíciókat nézzük, ezek a helyek a bécsi vagy a müncheni operában a diákok és zenerajongók kedvelt találkozóhelyei. A bugyuta tűzrendészeti előírások ellenére ezt itt is megvalósítjuk, csak a középső ülőhelyek maradnak meg, oldalt öt sor állóhelyet alakítunk ki. A párszáz új hely úgyszólván vigaszdíj, hisz kétszáz nézőtéri szék eltűnik a zsöllyéből. Ybl korában ugyanis ez egy 900 férőhelyes zenés színház volt. 1912-ben Medgyaszay István nyolcéves diplomával a kezében hat hónap alatt alakította át a nézőteret és a zenekari árkot. Hiába szeretjük Medgyaszayt, ezt a plusz kétszáz széket azóta is köhögjük. Azzal, hogy a zenekari árkot betolta a színpad alá, nem csak az előszínpadot, de a zenekari akusztikát is elveszítettük.

Ezek szerint most az akusztika is átalakul?
Ha a zenekari árok kikerül a színpad alól és visszacsúszik a proszcéneum akusztikai kagylójába, az énekes pedig ki tud jönni az előszínpadra és bele tud énekelni az auditóriumba, helyreáll az eredeti rend, amit Ybl kitalált. A korabeli színházak példájából kiindulva jelentősen visszaveszünk a kárpitok mennyiségéből is, tíz-tizenöt százalékkal csökkentjük a hangelnyelő felületeket. Budapesten – kicsit az operett világából merítve – magyaros túlzással drapériáztak. Most a páholyokban kemény felületekre feleakkora mennyiségű textil lesz bordűrként felfeszítve, az oldalfalak pedig nem kapnak textilburkolatot. Ez biztos sokaknak meglepetést okoz majd, de bevállaltuk a nagyobb lecsengés érdekében.

Hogyan kezelitek a kortárs igények és a műemléki megjelenés egyeztetését?
Az Operaház működő műemlék, sok más épülettel ellentétben szerencsére megőrizte eredeti funkcióját. Számomra az auditórium építészeti szentély, de a funkcióknak a mai követelményekhez kell alkalmazkodniuk. Itt indul az igazi vita: mi legyen azokkal a terekkel, amelyek mai igényeket szolgálnak ki. A legtöbb feszültség a műemlékesekkel és a megbízóval azokon a pontokon alakult ki, ahol a kortárs fellépés határait feszegetjük. A legjobb példa a harmadik emeltre vezető „cselédlépcső", aminek a szintjei sem egyeznek a belső, műemléki területek szintjeivel, hisz ezen keresztül csak a legfelső karzatra lehetett felmenni, nem találkozott az úri közönség a szegényebb hallgatósággal. Mi újragondoltuk a lépcsőt, a karokat hozzáigazítottuk a belső szintekhez, és minden emeleten nyitottunk átjárást a történeti terekbe. A liftek ennek a lépcsőnek az orsóterében, a zengő terek világát nem zavarva épülhetnek meg. Komoly egyeztetések várnak ránk ahhoz, hogy itt egy mai hangvételű lépcsőház születhessen. A művészöltözők, próbatermek, művészbüfé, tehát az összes vasfüggöny mögötti terület belsőépítésze Demeter Nóra stúdiója, ami garancia a magas kortárs minőségre és az értékes műemléki közeg értő figyelembevételére egyaránt. Házon belül külön csapat rajzolja az auditóriumot és egy harmadik a közönségforgalmi terek tervezését.

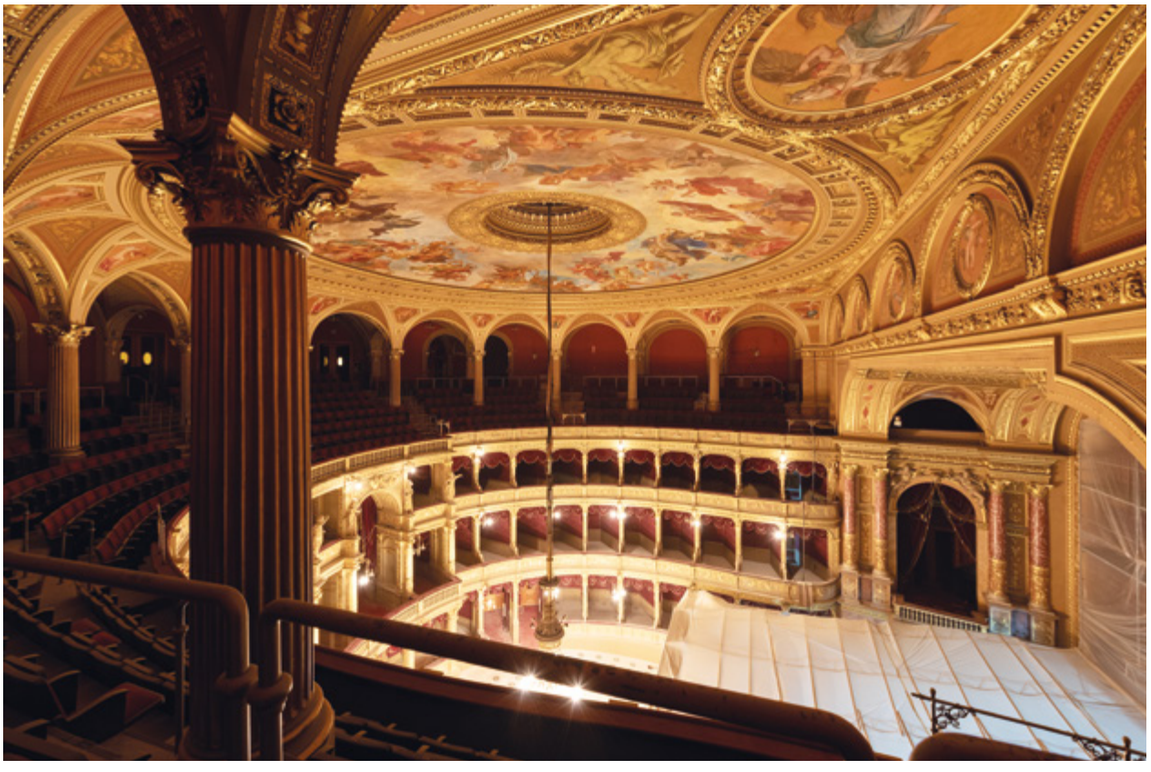
Hogyan lehet egy ilyen összetett projektet irányítani?
Nálunk az irodában elképesztő szigorú rendszer működik, akik engem más közegből ismernek, ezt nehezen hiszik el. Konzervatív vagyok, a KÖZTI-alomból jöttem, Zalaváry Lajos, Turányi, idősebb Janáky iskoláján nevelkedtem. De meg kellett értenem, hogy az építészeti alkotásról vallott szemléletemet a fiatalokhoz kell alkalmaznom – ebben például Turányi zseniális volt. Most kezdek belebölcsülni ebbe, bizonyos kérdésekben már nem én vagyok az utolsó szó az irodában, és egyre jobban érzem magam ebben. Húsz év után kiépült egy fantasztikus műterem, van egy nagyon tehetséges design-igazgatónk, Csiszér András személyében.
58 éves korban már nem azt kell csinálni, amit 37 évesen. A MŰPA más volt, akkor könyékig véresen jöttem ki minden nap az építkezésről. Ma ez nincs, mert van egy jól felépített alkotó közösség, menedzsment és középvezetői generáció. Most is főként azokkal dolgozom, akikkel húsz éve, nagyon kicsi volt az irodában a fluktuáció, ez kivételes szerintem. Köztudott, hogy Demeter Nóra, aki a társam volt indulástól, néhány éve önállósult, mert én valóban korlátoztam már az ő kibontakozását. Most még felhőtlenebb az együttműködésünk, példa erre az Operaház is.

Nem ez az egyetlen opera, amit az irodád tervez. Kínában 2014-ben megépült a MŰPA testvére, az utóbbi hónapokban pedig két kínai pályázaton is sikerrel szerepeltetek.
Most már az Opera kiviteli tervei olyan fázisban vannak, hogy új munkákba is belekezdhettünk. Töredelmesen bevallom, a 2014-es kínai sikerben rejlő üzleti lehetőségeket nem használtam ki, nem volt marketingtanácsadóm és üzletkötő menedzserem. Csiszér András és köztem húsz év a korkülönbség, ő már más marketing-szemléletet képvisel. Úgy gondolkodott, ha egyszer már sikerrel szerepeltünk a világ legjobban fejlődő városában, akkor nyitnunk kell

„Melyik szakma égisze alatt kell meghozni azokat a döntéseket, melyek az Operaház elkövetkező 30 évének építészeti és belsőépítészeti képét meghatározzák?"

A sokak által megszokott belső kép megújul, szigorúan a műemléki szempontok szerint alakul át, Ybl eredeti elgondolását közvetíti majd a 21. század operarajongóinak.

„Nem lehet Yblt úgy követni a tervezésben, ha az alkotómechanizmusát nem értem meg. Ezért építettük fel az Ybl-»ihlettörténetet«, mely világosan elmondja, melyek voltak azok a hatások, amiket Ybl zseniálisan összefoglalt ebben a megbonthatatlan egységű alkotásban."

újra Kína felé és vállalnunk kell a világ legjelentősebb építészeti pályázatain való megjelenést. Ez az alkotási élmény a COVID idején frissítő italként hatott a csapatra.

Mennyiben segítik egymást ezek a projektek?
A sencseni Opera építése a Sydney Operaház léptékéhez mérhető. Kína logóját kell megépíteni a hongkongi öbölben. A város vezetése elhatározta, hogy ezeket a pályázatokat a világ legjobb építészeivel terveztetik meg. Helyből meghívtak nyolc Pritzker-díjas sztárt, ezen kívül a nyitott tenderen bárki elindulhatott. A legnagyobb irodák repültek rá a munkára, a meghívottak közt volt Jean Nouvel, Renzo Piano, a Diller Scofidio + Rentro, Santiago Calatrava. A többi kétszáz induló közül tettek még melléjük tizenkettőt, így kerültünk bele a húszas körbe, a finalisták közé. Építészóriásokkal versenyeztünk, rajtunk kívül olyan nevek szerepeltek, mint a Kengo Kuma & Associates, a holland UN Studio vagy a dán Bjarke Ingels Group (BIG) és egy másik magyar cég, a Robert Gutowski Architects. Az itteni szereplésünknek köszönhetően a meghívottak közé kerülhettünk Sencsen új, multifunkcionális Nemzetközi Előadóművészeti Központjára kiírt nemzetközi pályázatába is, ahol nyílt tenderen mellénk zártak még 16 irodát. A ZDA-n kívül meghívták a Heatherwick Studiót, Christian de Portzamparc irodáját, a Henning Larsen Architects-et. A nyílt tenderen elindultak Zaha Hadid és Sou Fudzsimoto irodái, a New York-i Ennead Architects is. Az operánál hatan versengünk jelen pillanatban, itt öten. Az előbbinél még nincs eredmény, de érezzük, hogy ott Pritzker-díjas lesz a győztes, talán Nouvel vagy a BIG.

Más Kínában egy pályázat, mint Európában?
Bonyolultabb a rendszer és részletezőbb. Csak referenciával lehet bekerülni, látni akarják, hogy kik vagyunk, hogy épülünk fel, van-e kínai irodánk, milyen az affinitásunk a műfajhoz. Az első kör anonim, de azután a kiválasztottaknak nemzetközi zsűrik előtt kell előadniuk a tervüket. Az előadásmód, a látványtervek minősége, a hozzáállás nagyon fontos, és ebben a nagy nemzetközi irodák lenyűgözőek. Nekünk a prezentáció óriási élmény volt, egy Thomas Heatherwick, egy Kazujo Sedzsima előtt arccal bemutatkozni. A második pályázaton a zsűri elnöke Rem Koolhaas volt, hatalmas megtiszteltetés, hogy a mi munkánkat beválasztották a végső körbe. Ráadásul a meghívottak közül mi vagyunk az egyetlenek, akik a top mezőnybe jutottak!

Milyen tapasztalatokat nyújtott ez a két munka?
Az Opera-pályázatot nem kínai partnerrel készítettük el, be akartam bizonyítani, hogy megy ez nekünk innen, Magyarországról is, COVID idején. Szabadulóművészeti akciókat kellett végrehajtani, hogy egyáltalán le tudjuk adni az anyagot, a pekingi magyar nagykövetség segítségével jutott át a modell az egyik pekingi terminálról a másikra. Ha nyilvános lesz az eredmény, mindenki megismerheti azt a profi építészeti filmet is, ami 25 percben meséli el, mit gondolunk erről a műfajról. Ki kell mondanom: a Sencseni Operával életem legfontosabb új házát rajzoltam le, összefoglaltam azt a húszéves tudást, amit a zengőterek tervezése során megtanulhattam. Ez a ház olyan gyermekem, mint Wotannak Siegmund: szívbéli, időnként rakoncátlan, okos és magávalragadó, de a megértéséhez hosszabb szemlélődésre van szükség. A másik pályázat sokkal nyíltabb alkotói körben zajlott, nagyon jelentős kínai partnerrel, és én magam is szabadabban engedhettem át a gondolatfolyamot az alkotóközösségnek. Most már tudjuk, hogy modellt Kínában kell építeni, és nem innen szállítani. Itt sokkal kompaktabb építészeti eredményt értünk el, és egy első pillantásra is könnyebben megérthető alkotás született. Nagyon örülök, hogy a második fordulóban megelőztük Fudzsimotót, Heatherwicket és Portzamparc irodáját. Ez a magyar építészetnek is sikere.

Ez a siker nem a semmiből jött, benne van a ZDA elmúlt több évtizedes tapasztalata. Hogy tud magyar iroda betörni a nemzetközi piacra?
Eltelt húsz teljes év a MŰPA tervezése óta. Megértünk arra, hogy mindenféle erőlködés nélkül kiléphettünk a nemzetközi porondra. Nagy tanulság, hogy az első fordulóban kevésbé tudtuk megmutatni a valóságos arcunkat. A második körben a személyes prezentáció mindenki számára lehetővé tette a közvetlen bemutatkozást. Szakmai háttértudásunkkal nyertünk, amivel érdekes módon a nagy külföldi irodák kevésbé bírnak. Fura volt látni, hogy a Pritzker-díjasok között is mennyi naivitás van a zengőterekkel kapcsolatban. Kétféle szempontrendszert nézhetett a zsűri, egyrészt az építészeti kvalitást, másrészt, hogy technológiailag hogy oldod meg a feladatot. Mázlim volt, hogy a MŰPA révén bekerülhettem a nemzetközi áramlásba, napi munkakapcsolatot alakíthattam ki a világ legjelentősebb akusztikusaival, vagy a Salzburgi és Bayreuth-i Ünnepi Játékok kreatív vezetőivel. Ha lehetek szerénytelen: nem a megfelelő minőség megragadása volt a gond, hanem az, hogy Magyarországról, egy icipici piacról ekkora elvárászlistára választ tudjunk adni. Sok fiatal magyar építész ér el zseniális eredményeket külföldi irodáknál, de arra, hogy egy Magyarországon működő iroda a világ legnagyobb építészeivel – ráadásul nem egyszerű műfajokban – mérkőzik, és ott van a legjobbak között – bevallom, büszke vagyok. Ahhoz nekünk kell lépéseket tennünk, hogy megjelenjünk a nemzetközi porondon. Hozzánk jöhetnek külföldi sztárok – de miért nincs ez fordítva is? Az opera-pályázat nyílt körében elindult a Robert Gutowski Architects is, és be is jutott a második körbe.

A MŰPA állandó referenciapont, és az, hogy megtalált, nyilván nem független a zene iránti szenvedélyedtől. Az Operaház hova kerül az életedben?
A MŰPA fiatalkori szerelem, az Operaház érett kori találkozás – ez esetben Ybl Miklóssal. Nem mondanám, hogy összegzés, mert nem új házról van szó. Itt én Ybl Miklós zsenijét szolgálom, persze nem baj, ha a terem jobban szólal majd meg. A Sencseni Opera-pályázattal alkotói pályámnak és mestereimnek állítottam „emlékművet", itt viszont Ybl Miklósnak. Ezt az alkotói mentalitást, alázatot tanulnom kell. Az Ybl-féle technológiákat én nyilván nem használnám ma egy házon, most viszont meg kell értenem az ő gondolkodását ahhoz, hogy bele tudjak nyúlni a remekművébe.

Van tanulsága az Operaháznak a mai gondolkodás számára?
A kínai pályázatnál azzal álltam elő, hogy a műfaj gyökerei legerősebben a 19. században vannak jelen, és csak akkor érdemes operát építeni, ha valaki ezt a hagyományt gyakorolja. Az új operaházak legyező alakú termei – mint a pekingi vagy a Bastille Opera – kudarcok. Ezt ki kell mondani. Hatalmas hodályok, ahol a Pillangókisasszony nem tud az előszínpadon meghalni. Háromezer ember előtt nem lehet megcsinálni azt a torkonragadást, ami Puccininál ott van az utolsó felvonás utolsó hangjaiban. Egyik oldalról a budapesti Operaház visszaigazolása azoknak a technológiáknak, amiket egy zengőtérnél használnom kell a modern házakban is. Száz évvel ezelőtt ugyanezen elvek mentén kellett gondolkodni, csak más eszközökkel. De Yblben intellektuálisan maga a kor érdekes, ami a magyar építészet csúcskorszaka volt. Ámen…

A restaurálási munkák felülről lefelé, a korszerű funkciót szolgáló szerkezetépítés a pinceszintről indulva felfelé halad. A találkozási pont az auditórium.

Tervezés: 2017–2021
Kivitelezés/átadás: 2017–2022
Szintterület (nettó): 25 800 m²

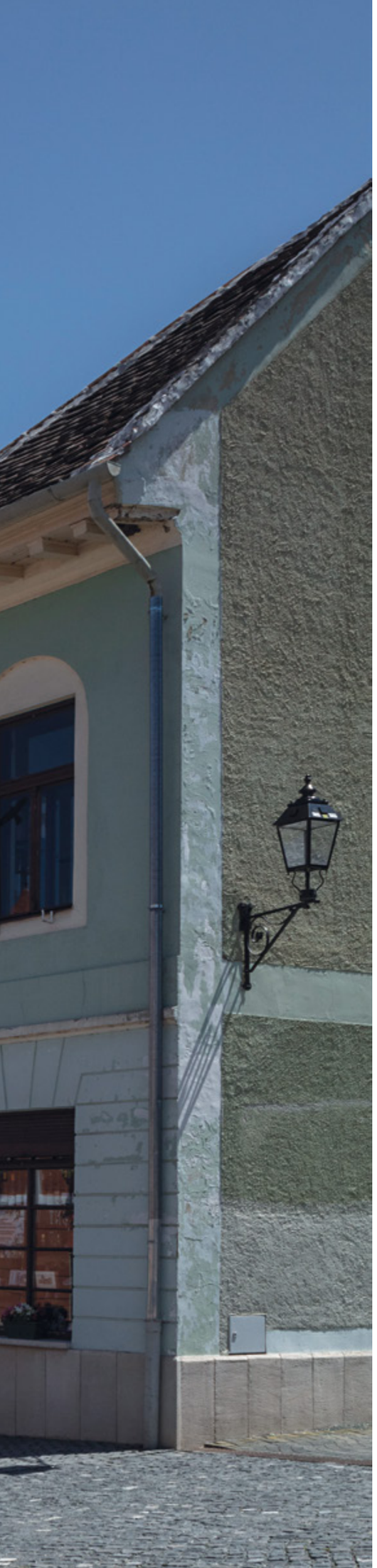
Az épület eredeti tervezője:
YBL MIKLÓS 1884
Építész vezető tervező:
ZDA-ZOBOKI ÉPÍTÉSZIRODA KFT. / ZOBOKI GÁBOR

Projektvezető: BORZÁK RICHÁRD
Építész munkatársak: MOLNÁR ZOÉ, KORMÁNYOS ANNA, KAKAS LÁSZLÓ, ÁRVAINÉ SZABÓ VALÉRIA, ORLOVITS BALÁZS, POLLER MÓNIKA, SILVESTER CSABA, FEKETE ATTILA, SZLABEY BALÁZS, FEKETE FERENC, CSÖNDES-ALBERT FATIME, BÁNSÁGI DÁVID, CSERHÁTI CSINSZKA, GALGÓCZKI BONIFÁC, IVÁNYI RÉKA, JACZÓ ANNA, KACSOH GÁBOR, LENCSÉS ALBERT, MOLNÁR MÁTÉ, REPPERT BÉLA, RÉVAI VIRÁG, RUTKAI PÁL, SEIDL KRISZTIÁN, SOMOGYI ANDRÁS, SZONTÁGH JÚLIA, TÍMÁR ANDRÁS
Belsőépítész vezető tervező: SIMON MÓNI, HARASZTI LÍVIA (STUDIO KVARC) DEMETER NÓRA, SIMON EDINA (DEMETER DESIGN STÚDIÓ)
Műemlékvédelmi szakértő:
DR. MEZŐS TAMÁS, DARAGÓ LÁSZLÓ
Restaurátorok: ZÁGONI PÉTER, KÓBOR ZSOLT (fa); CSÁNYI SZABOLCS (fém); SERES ANDRÁS (festő); CIFRÁK LÁSZLÓ (szilikát); MAGYAR ÉVA (lámpák); LUDÁNYI GÁBOR, KOVÁCS ATTILA (kő)

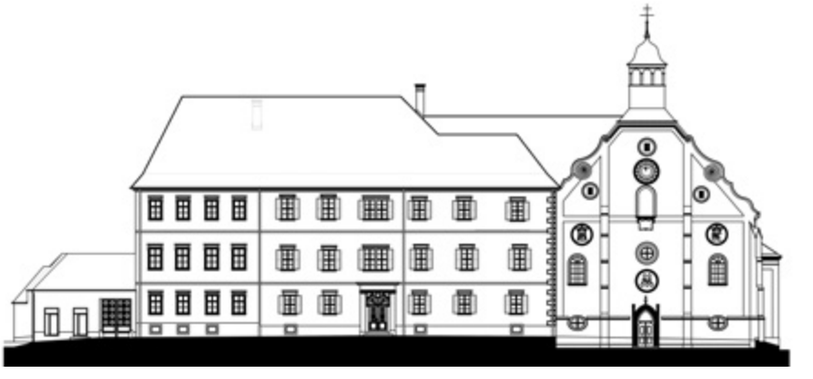
Antik alakok őrködnek az Opera eszméjének nagysága fölött

BOLTODA

Nemes egyszerűség

BENEDICT HOTEL, KŐSZEG

Építészet: GUTOWSKI ROBERT – ROBERT GUTOWSKI ARCHITECTS
Szerző: UHL GABRIELLA
Építészeti fotó: BUJNOVSZKY TAMÁS

Az egykori pannonhalmi bencés diák, Gutowski Robert a ház spirituális és építészeti örökségét értően tárta fel és mutatta meg.

Határhelyzetben élni embert (várost) próbáló feladat és izgalmas kihívás. Ebben a helyzetben élte életét Kőszeg évszázadokon át; hol Jurisics Miklós oszmán sereget megállító dicsőséges győzelme íródott be a magyar történelem könyveibe, hol szorgalmas német ajkú polgárok építették gazdasági kapcsolataikat és civil mentalitásukat az osztrák és magyar határszélen, változó államkeretek és nagyurak fennhatóságának szorításában.

A 16. század közepétől a török dúlás elkerülte, ezért a város építészeti örökségében szinte egyedülállóan őrzi késő középkori és barokk városképét. Városi rangjának és funkciójának megfelelően vallási-felekezeti oktatási intézmények is kialakultak benne. Ez az interregionális helyzet segítette hozzá Kőszeget, hogy a 20-21. század fordulóján a Kreatív Város Fenntartható Vidék (KRAFT) fejlesztési program keretében, amely a kulturális örökségvédelem szempontjait szorosan összekapcsolja a vidéki (kisvárosi) élet rehabilitációjával, valamint a Felsőfokú Tanulmányok Intézete (IASK) létesítésével új lendületet kapjon az építészeti örökségének megújulása. Ezen keretrendszerek ösztönzésében és forrásiból újult meg az egykori jezsuita, majd bencés rendház Gutowski Robert építész és munkatársai alapos és gondos munkájának eredményeként, s nyitotta meg kapuit Benedict Hotel néven az IASK vendégprofesszorai és hallgatói számára, illetve a turizmus szolgálatában.

A rendház története a 17. század közepére nyúlik vissza. Már Pázmány Péter felvetette és támogatta a Nagyszombati Egyetem alapításakor azt az elképzelést, hogy a jezsuiták telepedjenek meg a protestáns városban, és tartsanak fenn kollégiumot és gimnáziumot. A munkálatok a környéken több építkezést jegyző Pietro Orsolini olasz építőmester tervei alapján és vezetésével indultak meg a Szent Jakab templom melletti telkeken. (A rendház építéstörténetének forrásairól K. Mentényi Klára írt nagyon alapos tanulmányt, amelyet „A kőszegi jezsuita, majd bencés rendház kutatása" címmel a Műemlékvédelemi Szemle 1992. évi első száma közölt.) A jezsuiták már 1677-ben megkezdték a tanítást, bár a rendházhoz csatlakozó gimnázium csak később készült el. Az épület sorsa viszontagságos volt, a 18. században számos tűvész pusztított a városban, nem kímélve az épületet, ezért a rendházat folyamatosan újjáépítették és bővítették. A jezsuita rend 1773-as feloszlatása után először a piaristák (1777–1815), majd a bencések (1815–1950-es évek) éltek és tanítottak itt. A bencés időszak legmarkánsabb átalakítása 1906-1907-re tehető: Müller Ede szombathelyi építőmester tervei alapján bővítették a házat tanári lakásokkal, illetve az immár főgimnázium részére László Ágoston tervezett elegáns, reprezentatív lépcsőházat.

Az építéstörténet jól mutatja azt a bonyolult és szövevényes tagolódást, ahogyan a történelem rétegzettsége nyomot hagyott a házon. A 2010-es évek közepén elhatározott műemléki felújítás tehát nehéz terepen kezdődhetett meg. Jelen esetben kiemelten fontos, hogy a rendház és gimnázium felújítását az egykori pannonhalmi bencés diák, Gutowski Robert építész végezte, aki a ház spirituális és építészeti örökségét értően tárta fel és mutatta meg. Ennek első lépése az a rendkívül alapos és széleskörű műemléki felmérés volt, amely a rekonstrukcióhoz készült, s amelynek eredményeit végig szem előtt tartva folyt az épület megújítása. Az 1990-es évek elején készült építéstörténeti dokumentáció új eredményeket hozott a középkori lakóházak, a Szent Jakab templom és a folyamatos bővítések viszonylatában. Az egykori falfestésekre és a faburkolatok állagára irányuló felmérések is beépültek a rekonstrukciós tervekbe. A nemes egyszerűségre és a szellemi összetartozás megmutatására saját önálló munkáiban mindig is szofisztikált megoldásokat álmodó építész – többek között a pátyi Szent II. János Pál katolikus templom tervezője – a részletes felmérési adatok birtokában úgy döntött, hogy az egykori építészeti formagazdagságot juttatja érvényre. Minimális bontásokkal láthatóvá tette az egykori változatos boltozási rendszereket, az esetleges léptékváltásokat. Az egyszerű fehérre festett falak homogén hátteréből bomlik ki a vizuálisan elmesélt építéstörténet. Mindezt úgy teszi, hogy szellemesen ki is használja az egykori fülkéket, beugrókat, ablakmélyedéseket, egyszerű design elemekkel frissítve és funkcionálissá téve a megőrzött struktúrákat. A felújítás első ütemének célja a ház tartószerkezetének megerősítése, a reprezentatív lépcsőház felújítása, a második emeleti hálóhelyiségek megújítása, valamint a 21. század kényelmi szempontokból szükséges gépészeti rendszereinek pincébe telepítése volt.

Gutowski Robert, a puritánságot és szellemi elmélyülést megtapasztalt egykori pannonhalmi diák szigorúan ragaszkodott ezen elvekhez a felújítási tervek elkészítésekor is. A megújított szobáknak természetes fényt biztosított, kényelmes vizes helyiségekkel látta el őket, de sehol egy felesleges hozzátétel, egy hivalkodó elem. A rekonstrukció minden egyes részletében a tanulás lehetőségére figyel. A szobák és közösségi terek egyszerű, de kényelmes kialakításában és berendezésében a befelé fordulást, az elmélyülést semmi nem zavarja meg. A tudás iránti tiszteletét és alázatát mutatja meg az építész azzal, hogy a korszerű technikai berendezések szinte láthatatlan beépítésével kényelmes, de egyszerű tereket kínál az elsősorban tudományos területről érkező vendégeknek. Teszi ezt úgy, hogy az épületsétáik során szinte észrevétlenül elmélyedhessenek, „beszélgethessenek" az építészeti elemeken keresztül megnyilvánuló történelmi rétegekkel. A szobák és közösségi terek ritmusának kialakítása a megújított részben példaértékű, reflektál az egykori közösségi együttlét és elvonulás tereire, egyensúlyba hozva mindezt a korszerű igényekkel. A mobil vagy átlátható határolóelemek lehetőséget adnak a különböző létszámú csoportok összekapcsolódására és elkülönülésére. A spirituális szellemiség megőrzésének kiemelkedő példája az egykori imateremből kialakított rendezvényterem tájolása, ahonnan egyenesen a szomszédos Szent Jakab-templomba látni.
Figyelemre méltó, ahogyan az egykori faburkolatokkal, ajtókkal, ablakkeretekkel bánik az építész. Az alapos kutatási eredmények ismeretében hol pontosan rekonstruálja őket, hol

‹ Az egykori jezsuita kollégium tömbje markáns eleme volt a késő középkori városképnek is

A Benedict Hotel megújult homlokzata a Rajnis utca felől, mellette a Szent Jakab templom

Az épületet többször bővítették, László Ágoston a 20. század elején elegáns, reprezentatív lépcsőházat tervezett az immár főgimnázium részére

^ Az egykori kollégium rekonstrukciója finoman láttatja az épület változatos szerkezeti elemeit. A visszafogott, kényelmes közösségi tereket Varga Panna belsőépítész formálta.

^ A Benedict Hotel elsősorban tudósoknak, egyetemi hallgatóknak (IASK) szolgál majd szálláshelyül, ennek szellemében a megújított szobákba áramlik a természetes fény, valamint kényelmes vizes helyiségek kapcsolódnak hozzájuk.

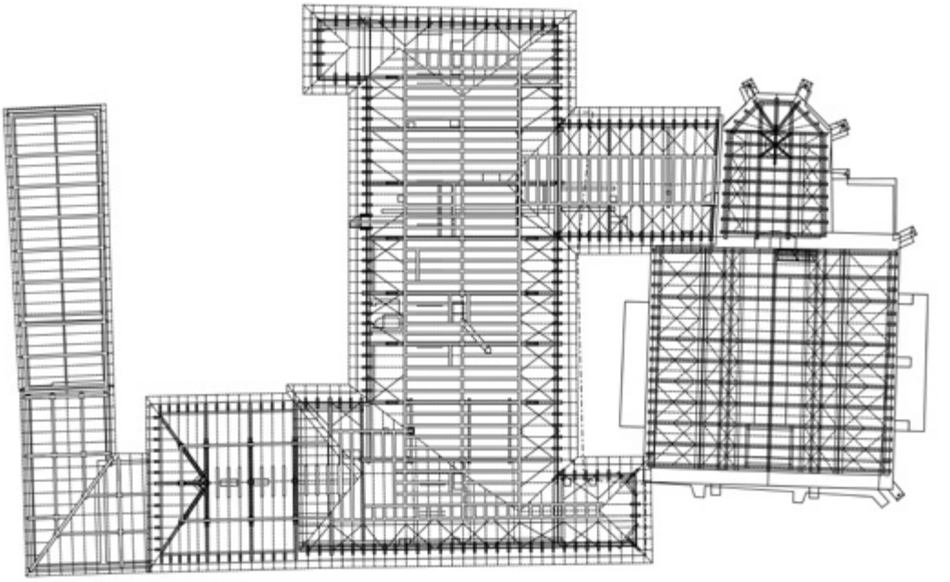

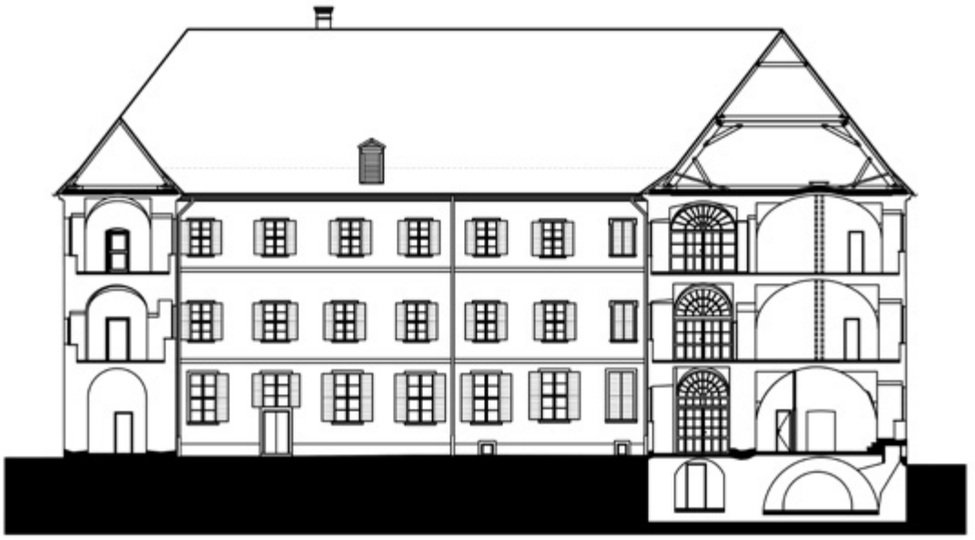
Az építéstörténet jól mutatja azt a bonyolult és szövevényes tagolódást, ahogyan a történelem rétegzettsége nyomot hagyott a házon. Az egyszerű fehérre festett falak homogén hátteréből bomlik ki a vizuálisan elmesélt építéstörténet.

⌃ A spirituális szellemiség megőrzésének kiemelkedő példája az egykori imateremből kialakított rendezvényterem tájolása, ahonnan egyenesen a szomszédos Szent Jakab-templomba látni

pedig merészen modern designelemként használja, megtörve a homogén fehér falakat a meleg hangulatú faburkolatokkal, az anyaghasználaton keresztül összeköttetést teremtve az egyszerű funkcionális bútorokkal. A rekonstrukció első ütemében nemcsak a belső terek újultak meg, hanem a kert és a melléképületek is. A kapcsolódó földszintes épületben kávéház is nyílik. A homlokzat is teljesen újjáalakult, az épület visszanyerte eredeti halvány homokszín árnyalatát. A továbbiakban oktatási és turisztikai célokat szolgáló Benedict Hotel olyan példaértékű műemléki rekonstrukció, ahol a részletes, feltáró kutatásokra alapozott építészi vízió a történeti emlékek békés és harmonikus párbeszédének ad helyet.

A fedélszék alaprajza

» A Szent Jakab templomot és a vele szomszédos parókiaházat eredetileg a jezsuiták kapták meg 1675-ben, azzal a céllal, hogy gimnáziumot és kollégiumot létesítsenek Kőszegen. A később bencés tulajdonba került kollégium Benedict Hotelként újult meg.

TERVEZÉS ÉVE: 2014
MEGVALÓSÍTÁS ÉVE: 2020
Bruttó szintterület: 3460 m²

Felelős tervező: GUTOWSKI ROBERT
(ROBERT GUTOWSKI ARCHITECTS)

Vezető tervezők és belsőépítész tervezők:
DELY-STEINDL BARNABÁS,
VARGA PANNA

Tervezők, munkatársak:
KOVÁCS HUNOR LÁSZLÓ,
BOLLÓK GÁSPÁR, SZOKOLAY BÉLA
ÁKOS, LŐRINCZ GERGELY,
MIZSER CSONGOR,
RÓZSVÖLGYI BALÁZS,
BUSICS GYÖRGY, HORVÁTH SÁNDOR,
TOMBI GERGELY, BAKONYI BEÁTA,
VASS ORSOLYA, SISA GÁBOR

Megbízó: MAGYAR BENCÉS
KONGREGÁCIÓ PANNONHALMI
FŐAPÁTSÁG

A szinte mesébe illő épület rekonstrukciójához nagyon is racionális, szakmai lépések sokaságára volt szükség

Építészet (Generáltervező/Építész tervező):
PALATIUM STÚDIÓ KFT./OMF,
NÖF NONPROFIT KFT.,
PALATIUM STÚDIÓ KFT.
Szerző: MOLNÁR SZILVIA
Fotó: BUJNOVSZKY TAMÁS

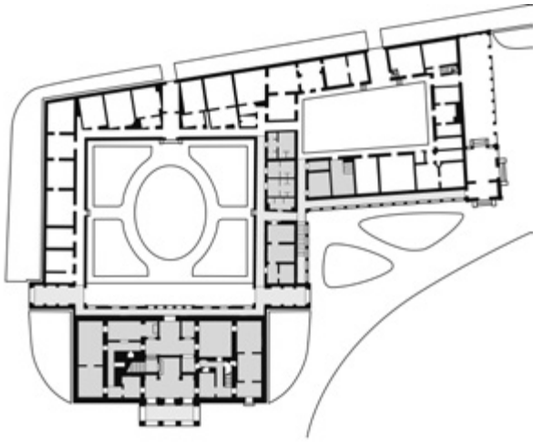
Az Ördöglovas visszatért

SÁNDOR–METTERNICH-KASTÉLY, BAJNA

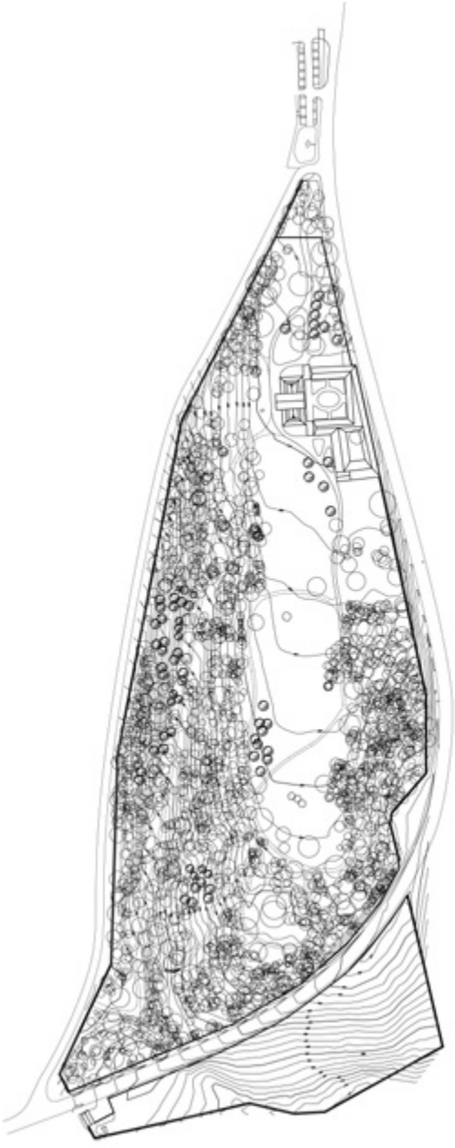

A téglalap alaprajzú kastélyépület egyik leginkább szembetűnő jellegzetessége, hogy délnyugati homlokzatának négyoszlopos portikusza az emeleti szintre került

Hild József a korábbi barokk kastélyt a körötte álló melléképületekkel egybekapcsolva 1834-re egy egységes, klasszicista homlokzattal „felöltöztetett" épületegyüttest hozott létre

Rados Jenő, a Műegyetem nagy hírű professzora, a magyar építészet-történet-kutatás jeles alakja a legszebb klasszicista együttesként írta le a bajnai Sándor–Metternich-kastélyt.

Bajna és környékének település- és kultúrtörténete egybeforr a 18. század végén grófi rangra emelt Sándor család történetével, mindenekelőtt a kortársak és az utókor által egyaránt „Ördöglovas"-nak nevezett Sándor Móric (1805–1878) tetteivel. Szomor felől érkezve Bajnára, az ún. Ugrató hídnál kőtömbök jelzik Móric gróf egyik állítólagos lovasugrásának színhelyét. Az oszmán uralom után a bajnai katolikus plébánia újjászervezésében, a gótikus Szent Adalbert templom 17. század végi újjáépítésében, majd a 18. századi bővítésben, felújításban alapvető szerepe volt a földbirtokos Sándor családnak. Álljon itt egy máig élő hagyomány is. Helyi fiatalok minden év április 30-án máglyát gyújtanak az Őr-hegy tetején, emlékezve arra a fogadásra, amelyben Móric gróf azt bizonygatta apósának, hogy akkora máglyát épít, melynek tüze Bécsben is látható. A legenda úgy tartja, az Ördöglovas megnyerte a fogadást.

A Sándor család bajnai tevékenységének máig legnagyszerűbb alkotása kétségtelenül a Sándor–Metternich-kastély. A ma látható épület legkorábbi ismert előzménye egy reneszánsz udvarház volt, melyet a bajnai Both család emeltetett. Az udvarház a kapcsolódó birtokokkal együtt leányági örökösödés útján került a Sándor családhoz. Sándor Menyhért (1661–1723) 1722 előtt vadászkastéllyá alakíttatta az udvarházat, majd fia, Sándor Mihály (1692–1766) barokk kastéllyá bővíttette, mely egy fennmaradt levelezés alapján 1742-ben már biztosan létezett. Jelentős építéstörténeti esemény Sándor Móric birtoklása idején történik, ki apja, Sándor Vince (1767–1823) – aki szintén végeztetett átalakításokat az épületen – halála után örökül kapja a bajna-biai uradalmat, és Hild Józsefet (1789–1867) bízza meg, hogy a bajnai rezidencia átalakítására terveket készítsen.

Az átalakítás 1834-ben fejeződik be, abban az évben, amikor Sándor Móric gróf házasságot köt Leontine Adelheid Maria Pauline Metternich von Winneburg hercegnővel (1811–1861). Hild József a korábbi barokk kastélyt a körötte álló melléképületekkel egybekapcsolva egységes, klasszicista homlokzattal „felöltöztetett" épületegyüttest hozott létre. A 18. században kisebb, körbekerített barokk kert létezéséről lehet tudni, illetve, hogy 1816 előtt biztosan megvolt már a kastély tájképi kertje, Sándor Móric gróf ebben kisebb változtatásokat végeztetett. Az átalakítás a belső tereket is érintette. Hild folytatta a Sándor Vince birtoklása idején már leválasztott részekkel rendelkező barokk, háromhajós kocsiáthajtó felosztását, két előcsarnokot alakítva ki a kastély földszintjén; a főépület barokk lépcsőházát átalakította, és ekkor született meg a milánói Scala díszlettervezőjének, Alessandro Sanquiricónak (1777–1849) tervei alapján a magyarországi emlékanyagban páratlan két emeleti terem: a Raffaello-terem és az Etruszk-terem dekorációja. Sanquirico tervezte a bútorok egy részét is, a többit az anglomán gróf Londonból rendelte meg, a kovácsoltvas elemeket bécsi mesterekkel készíttették. A földszinten volt az ebédlőterem, a biliárdterem, a dohányzószalon, a kártyaszoba, a házikápolna, az emeleten a két reprezentatív termen kívül, két külön szárnyban a grófi és a grófnői lakosztályok.

Sándor Móric – aki a kortársak visszaemlékezései, korabeli illusztrációk alapján is látványos és akrobatikus lovas mutatványairól volt nevezetes (nem mellesleg magas színvonalú mintagazdaságot is fejlesztett uradalmán) – és Leontine Metternich házasságából egyetlen gyermek született, Sándor-Metternich Paulina (1836–1921), ő örökölte a bajnai kastélyt. Paulina 1895-ben, férje, Richard von Metternich halála után végleg Bajnára költözött. A 20. század első felében Paulina, illetve három gyereke közül Clementina modernizálták, komfortosították, karbantartották az épületegyüttest. A második világháború után gyászos évek következtek: a berendezés eltűnt, a beázások miatt a födémek tönkrementek, idővel beszakadtak. Az épületrészekben szükséglakásokat alakítottak ki, a főbejárat helyére pártház épült. A park egysége megszűnt, amikor egy országutat vezettek keresztül rajta, és funkcióját is elveszítette: a helyi termelőszövetkezet gépállomásnak használta.

A főépület első szerkezeti megerősítésére az 1970-es években került sor, továbbá a dísztermek mennyezeti falképeinek, stukkójának eltávolítása, leválasztása után megtörtént a padlásfödém teljes cseréje. A Bábolnai Állami Gazdaság és az állami műemlékfelügyelet közösen tervbe vették, hogy vendégházzá alakítják át az együttest, a tervből végül semmi sem lett. Az 1980-as években felmerült, hogy magyar-amerikai egyetem lesz belőle, végül ebből sem lett semmi. Az 1990-es évekre a falak és a tetőszerkezet is nagyon rossz állapotúvá vált, de a Műemlékek Állami Gondnokságának csak az életveszélyes állapotok megszűntetésére, illetve a melléképületek szerkezeti megerősítésére volt anyagi forrása. A kilencvenes években szerkezet-megerősítésekkel, homlokzati felújításokkal, tetőjavítással vette kezdetét az épületek „felélesztése", a Nemzeti Kastélyprogram és Nemzeti Várprogram kereté-

A kastély délnyugati oldali (kerti) homlokzati rajza és az alaprajz a földszinti terek jelölésével

ben zajló nagyszabású helyreállítás pedig 2018-ben indult el.

Mint a felújtást vezető építészek, Erő Zoltán, Szilágyi Klára összefoglalójában olvasható: „A friss állapotvizsgálatok legfontosabb feladata egyes korabeli építési hibákra visszavezethető tartószerkezeti kérdések feltárása, az együttes falnedvesség és sótartalom vizsgálata (faldiagnosztika), az egyes épületszerkezetek – mindenekelőtt az ajtók, ablakok – szerkezeti vizsgálata volt. A tervezés során a parkban talajradaros vizsgálat és a park előzményeinek felkutatása mellett részletes fakataszter és faállapotvizsgálat készült." 2020 végére már berendezésre, a kiállítási tartalmak befogadására készen állt a kastély főépülete – az orangerie, a pálmaház és az istállóén kívül felújították a melléképület külső homlokzatait. A melléképület-részek közül felújították a déli szárny belső tereit, annak pinceszintjén található kastélykonyhát (mely látványkonyhaként várja majd a látogatókat), földszintjén létesítményfenntartói irodákat, szociális helyiségeket alakítottak ki. A park esetében faápolási munkák kivitelezésére és a sétányok részleges helyreállítására, valamint egy tematikus játszótér létrehozására terjed ki a jelenlegi beruházás. A további melléképületek belső tereinek kialakítása – az orangerie és a pálmaház esetében a teljes felújítás – koncepciója már elkészült, ez ráépül a mostani első ütemben kialakított funkciókra, és a Nemzeti Kastélyprogram és Nemzeti Várprogram második ütemében újulnak meg.

2020 végén látogattunk el a kastélyba és készítettük el fotósorozatunkat, látható, még munkaközi állapotban járhattuk be az épületegyüttes részeit. A fő- és melléképületek közötti kocsiáthajtón keresztül léptünk be a díszudvarra, innen a főépület középtengelyében található főbejáraton át juthattunk az udvari előcsarnokba (a főépület délnyugati, kerti oldalán nyíló kijárat előcsarnoka sala terrenaként szolgál). Az előcsarnokból a szárnyak földszinti tereibe, illetve a főlépcsőházon át az emeletre vezet az út. A földszinti teremsorokba kiállítási tartalom kerül, valamint kávézót, múzeumboltot, szociális helyiségek tereit alakították ki. Akár csupán a földszint helyreállítására tekintünk, figyelemreméltó az a mód, ahogyan a különféle építési periódusokat láttatni engedték a restaurálást végző szakemberek, és amiképpen a belsőépítészet in situ és a felújítás új anyagai, modern berendezései között finom kapcsolatokat alakítottak ki. A fehér vakolat alól ornamentális, figuratív, architekturális jelenetekkel megfestett részletek bukkannak elő. Meglepően gazdag a feltárt falfestés a már berendezett kávézó vendégterének mennyezetén, a klasszicista kápolnában, de még a középfőfal technikatörténeti érdekességnek számító fűtőfolyosójának bolthajtásában is találunk kisebb festett felületeket. A berendezett kávézóban szembeötlő, hogy a tervezők a Hild-féle átalakítás korából kastélyszerte megmaradt, restaurált kelheimi és süttői mészkőburkolatok, tardosi vörösmészkő lapok, valamint az egykori táblás parketta színéhez „igazították" az új padlóburkolat és a kortárs
bútorok szerkezetének, szövetének színét.

Megkezdődött a földszinti kiállítási terek installálása a kastély történetébe bevezető archív fotókkal, mozgóképes és audiotartalmakkal. A kápolna berendezése – többek között a hercegasszony által készített miseruhákkal – szintén készenléti állapotba jut, ugyanakkor a főlépcsőházba érve „kézzelfogható" közelségbe kerül Sándor Móric élettörténete: az eredeti mészkőlapos lépcsőfokokon, a római padlómozaikos fordulókban állítólag ló és lovasa gyakran együtt lépcsőztek az emeletre, ennek az „emléknek" őrzői a csipkézett lépcsőfokok.

Az emelet belsőépítészeti attrakciója a már említett két reprezentatív terem, melyek a berendezésük után rendezvények megtartására is lehetőséget nyújtanak. Helyszíni bejárásunk idejére a főlépcsőház emeleti előteréből nyíló Etruszk-terem díszítőfestett felületei, tagozatai, valamint a padlóburkolatok már elkészültek, az abból nyíló pompás Raffaello-terem helyreállítása is elkészült azóta, ottjártunkkor az utolsó simításokat végezték e teremben, ezért csupán a mennyezetet fotózhattuk le. A régi lakosztályi elrendezés alapján a leendő kiállításban az északnyugati helyiségsor lesz a férfiszárny, korhűen bebútorozott szobáiban Sándor Móric gróf vakmerő lovaskalandjai mellett számos egyéb magánéleti, közéleti története elevenedik meg. A délkeleti teremsor a női oldal – déli sarokterében nagyon jó állapotú, egységes, kék színárnyalatokkal megfestett, barokk ornamentális falfestményt tártak fel. Kiállítási tartalmát tekintve ezt a szárnyat Sándor Paulina személyisége köré szervezték. Paulina a maga korának divatikonja volt (1882-ben Bécsben divatklubot hozott létre), apjához hasonlóan neves, időnként megbotránkoztató személyiség, akinek Wagner zongoradarabot ajánlott, akiről Degas fotó alapján portrét festett. Az emeleti szárnyakban interaktív technikák használatával és valódi, megérinthető, kipróbálható tárgyakon (felpróbálható korabeli jelmezeken) keresztül élhetik át a látogatók apa és lánya regényes élettörténetét.

ANNO. MDCCCXXXIV.

A földszinti térsoron
található kápolna
a bejárata felől, oldalfalán
a feltárt falképrészletekkel

‹ A főépület délnyugati,
kerti oldala, távolban
az Őr-hegy vonala

› A kastély főlépcsőháza: állítólag
az Ördöglovas lova hátán gyakran
lépcsőzött fel az emeletre, ennek
az „emléknek" őrzői a csipkézett
lépcsőfokok

^ Az emeleten található Etruszk-terem az eredeti kandallóval, átlátással a szomszédos terembe

‹ A berendezés előtti felszentelt kápolna, oltárán ritka Feltámadás-ábrázolás: kizárólag a szent jelenet attribútuma látható

Megbízó:
NEMZETI KASTÉLYPROGRAM ÉS NEMZETI VÁRPROGRAM – DR. VIRÁG ZSOLT miniszteri biztos
NEMZETI ÖRÖKSÉGVÉDELMI FEJLESZTÉSI NONPROFIT KFT. – GLÁZER TAMÁS ügyvezető

Generáltervező, építész és belsőépítész tervező: PALATIUM STÚDIÓ KFT.
Felelős építész tervező: ERŐ ZOLTÁN
Építész, belsőépítész tervezők; munkatársak: SZILÁGYI KLÁRA DLA, SZÉKELY MÁRTON, PÉTERFFY MIKLÓS, ERDÉLYI ERIKA, STÁGEL SOMA, HARTMANN GERGŐ
Kiállítás kurátora: DR. ROSTÁS PÉTER
Műemléki épületkutatás és régészet: GALAMB ZSUZSANNA (MMA-MÉM MDK), HOROGSZEGI TAMÁS (NÖF NONPROFIT KFT.)
Kerttörténeti kutatás: KLAGYIVIK MÁRIA (NÖF NONPROFIT KFT.)
Tájépítészet: DR. BALOGH PÉTER ISTVÁN, SERES ANNA (S73 KFT.)
Tartószerkezetek: KOVÁCS CSABA (RETICOLO KFT.); MARKOVITS PÉTER (MTM KFT.)
Épületgépészeti tervezés: VARGA BALÁZS (MEVAPLAN KFT.)
Villamosság: SÁPI JÓZSEF (ORFOREUSZ KFT.)
Műszaki ellenőr: KOVÁCS MÓNIKA

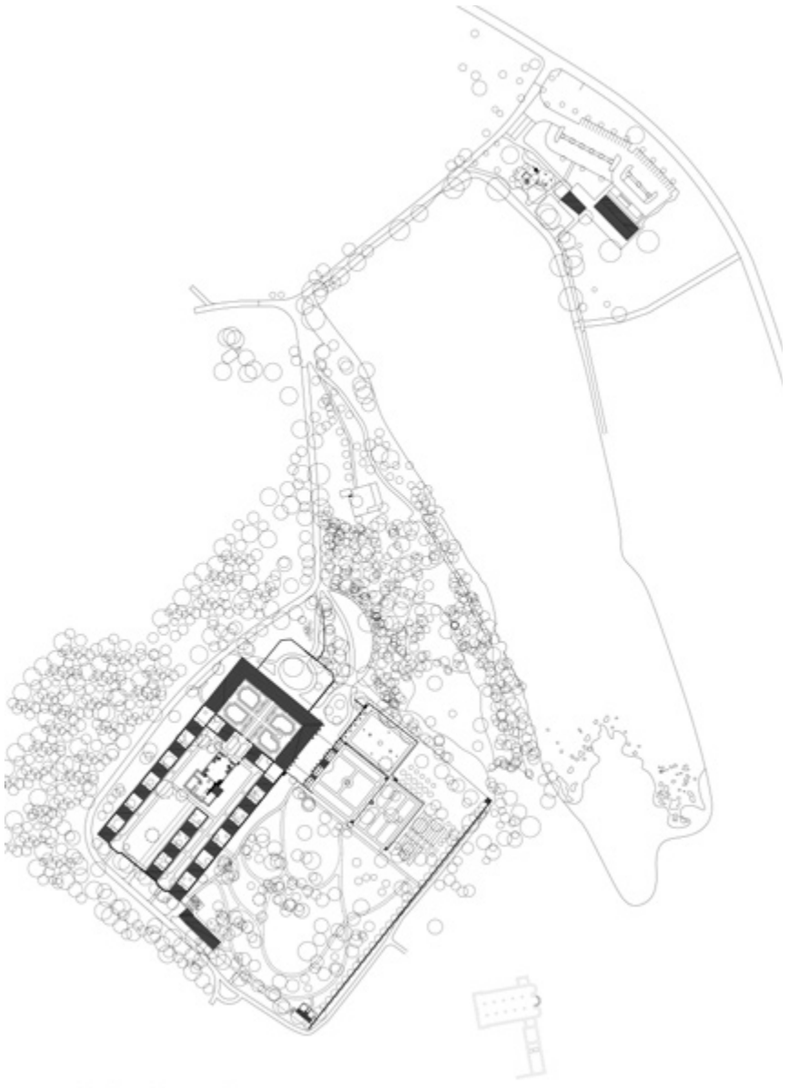
NÖF Nonprofit Kft. részéről:
Projektmenedzser: POZSGAI ANDRÁS, VAVRA ÁRON, KOVÁCS ENIKŐ
Építész szakértő: MÁTÉ ZSUZSANNA
Tájépítész szakértő: KLAGYIVIK MÁRIA
Turisztikai menedzser: MIKLÓS DÓRA
Marketing menedzser: BALI ZSUZSANNA
Műszaki menedzser: DÉNES SÁNDOR

A főépület udvari homlokzata, timpanonjában, miként a nyugati oldalon, itt is az egyesített Sándor-Metternich címer, alatta felirat tudatja, hogy Sándor Móricz gróf újíttatta fel az épületet

A történelem rétegei

MAJKPUSZTA, ESTERHÁZY-KASTÉLY, KAMALDULI REMETESÉG

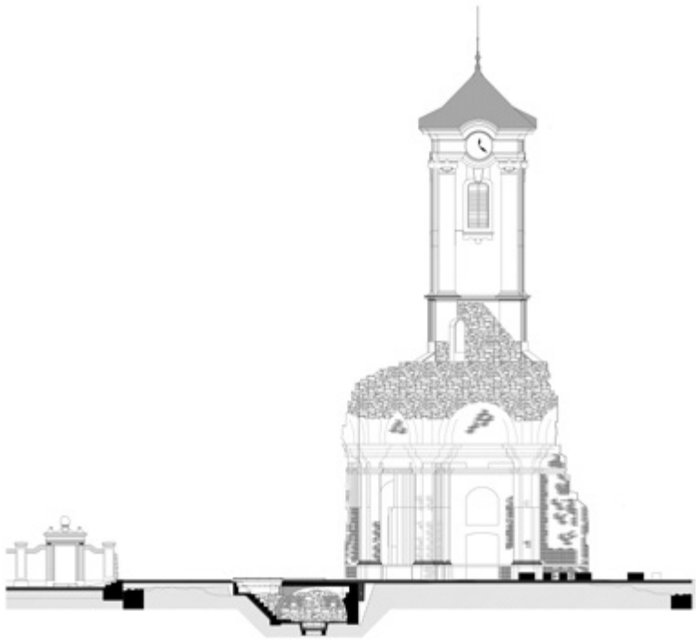

Építészet (Építész tervező):
NÖF NONPROFIT KFT., TSPC KFT.
Szerző: UHL GABRIELLA
Fotó: BATÁR ZSOLT

Majkpuszta fordulatos története a távoli múltban gyökerezik. Az itt található különleges épületegyüttes elsősorban kamalduli szerzetesek lakhelyeként, majd az Esterházy család vadászkastélyaként került a köztudatba. A jelenlegi fejlesztésnek és korszerű kiállítási koncepciónak köszönhetően Majk több korszakát ismerhetik meg az idelátogatók, miközben élvezhetik a helyre ma is jellemző csendet, nyugalmat.

A majki templomrom metszete a megmaradt toronnyal

A kamalduli remeték önmagába zárt, egyforma cellaépületeinek sora. Háttérben a templomrom ma is álló, felújított tornyával.

Majkpuszta fordulatos története a távoli múltban gyökerezik. Az itt található különleges épületegyüttes elsősorban kamalduli szerzetesek lakhelyeként, majd az Esterházy-család vadászkastélyaként került a köztudatba. A jelenlegi fejlesztésnek és korszerű kiállítási koncepciónak köszönhetően Majk több korszakát ismerhetik meg az idelátogatók, miközben élvezhetik a helyre ma is jellemző csendet, nyugalmat.

Az építészeti emlékek sorsa végigkíséri és dokumentálja a magyar történelem változékony folyamát. Történeti feltárásokból tudható, hogy a premontreiek építettek Majkon először prépostságot, illetve templomot, amelynek háromhajós épületéből mára igen kevés maradt, követ a levéltári dokumentumok alapján Majkpuszta legeredetibb, kuriózumértékű építkezéséhez: a kamalduli remeteség celláinak és konventjének épületeihez használták fel a 18. század közepén. A némasági fogadalmat tett, szigorú szabályok szerint élő szerzeteseknek 1733-ban adományozta gróf Esterházy József tata–gesztesi uradalmának e darabját: az 1200 holdas pusztát tavakkal és a rajtuk működő malmokkal együtt, ráadásul még az új monostor felépítéséhez szükséges anyagokat és munkaerőt is biztosította. Az Esterházy-család amúgy is jeleskedett a rend támogatásában, lánzséri (ma Landsee, Burgenland) monostoruk a família hercegi ágának köszönheti létrejöttét. Esterházy József gróf jelentős építtető volt, a cseklészi kastély (ma Bernolákovo, Szlovákia), a tatai kastélyegyüttes, a tatai kapucinus templom megrendelése is az ő nevéhez fűződik. Mindig is neves építészekkel dolgoztatott: a cseklészi kastély terveit Anton Erhard Martinelli olasz származású építésztől rendelte. Majk mestertervét a nagy osztrák építésszel, Franz Anton Pilgrammal készíttette el, ő volt a bécsi Kahlenbergen található kamalduli remeteség átépítésének tervezője is a majki építkezéssel szinte egyidőben. Pilgram eredeti majki tervei nem maradtak fent, de egy, a rend bielanyi (Lengyelország) monostorában őrzött festmény a magyarországi remeteség távlati képével szinte bizonyosan a vezérterv alapján készült. Pilgram szigorú, szabályos, zárt egységet hozott létre, amely megfelelt a rend merev reguláinak. A teljes monostor területét és a cellaházakat magas kőkerítés övezte, a cellaházakat mintegy második védvonalként az U alakú főépület zárta. A monostor két részre tagolódik: az egyik az U alakú konvent épület és vendégház (Foresteria), ahol a közös helyiségek, úgymint a refektórium (szerzetesi ünnepi ebédlő), könyvtár, gazdasági helyiségek stb., valamint a vendégszobák voltak. A másik rész az úgynevezett klauzúra (clausura), azaz a remeték celláinak területe. Az önmagukba zárt, egyforma cellaépületek hálóhelyiségből, kamrából, kápolnából és műhelyből álltak, kis kerttel övezve. Az egyes cellaházak létesítését a főpapok és a magyar arisztokrácia családjai által tett alapítványok segítették, erről tanúskodnak az épületeken fennmaradt díszes címerek. Az építkezés lassan haladt, a cellaházak és a Foresteria elkészülte után csak 1753-ban kezdtek neki a templom építésének. A templom és a monostor belső tereinek díszítésén, berendezésén a kor jeles pozsonyi, budai mesterei mellett a számos magyarországi freskójáról ismert kiváló osztrák festő, Franz Anton Maulbertsch dolgozott. Mire a templom is elkészült az 1770-es év elejére, a szerzetesrendnek már csak bő évtizede maradt, hogy használhassa, mivel II. József 1782-es rendelete feloszlatta a kamalduli rendet.. Az itt élt remeték elhagyták az épületeket, elvándoroltak, a monostor felszerelésének nagy részét elárverezték.

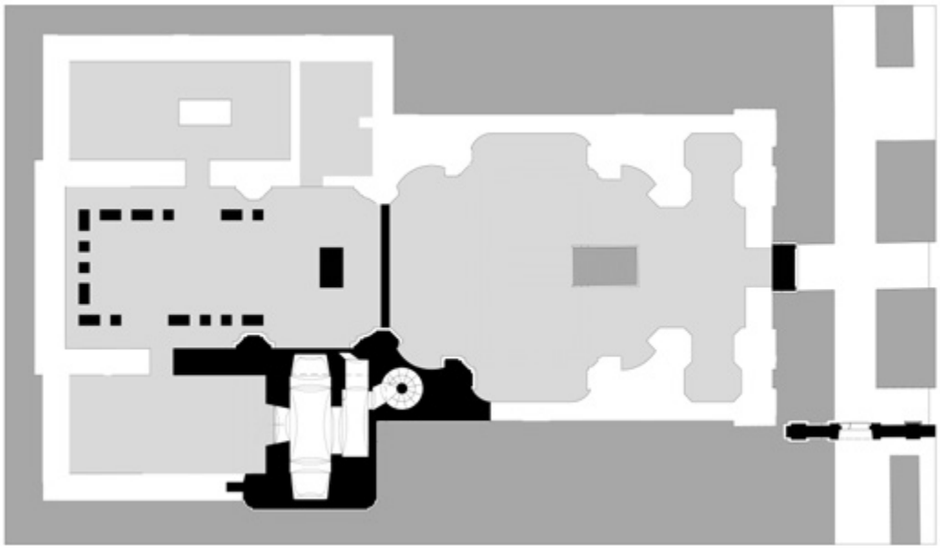
A néma remeték lakhelyének épült barokk épületegyüttes kalandos története ekkor vesz új fordulatot. A 19. század első felében posztógyárosok vették bérbe az elhagyott szerzetesi lakokat és a Foresteriát, majd Esterházy Móric gróf látta meg az uradalomban rejlő lehetőségeket. Kisebb átépítésekkel a posztógyárnak használt Foresteriát vadászkastélylyá alakíttatta, a még meglévő barokk részleteket megőrizve. Ekkor helyezték át a remeteség főkapuját mai, nyugati körítőfali helyére többek között azért, hogy az egykori remetelakokba költöztetett cselédség azon át közlekedjen. Az átalakítások részeként készült a keleti oldali, kertre nyíló díszes öntöttvas terasz (ún. Csipketerasz). A gróf fia, Miklós Móric prosperáló gazdaságot vezetett a birtokon, és ő végeztette az első restaurálási munkálatokat is az egykori refektóriumban.

A második világháború utáni politikai-társadalmi változások a monostor-kastélyon is nyomot hagytak: kórház, kaszárnya, iskola, úttörőtábor, munkásszállás működött benne. Az 1950-es évek végén került műemléki felügyelet alá, amely időszerű volt, mivel az oroszlányi bányászati tevékenység komolyan károsította a műemlékegyüttest (körülötte az 1970-es évek elején védőterületet jelöltek ki, ennek ellenére szükséges volt a cellaházak folyamatos megerősítése a bányaművelés teljes megszűnéséig – a szerk.). Azóta folyamatosan kisebb-nagyobb felmérések és helyreállítási, restaurálási munkák folytak az épületeken. Az idegenforgalmi hasznosítás már az 1970-es évektől felmerült a remetelakok és a vadászkastély épületével kapcsolatban, de átfogó, az épületegyüttest mind szerkezetileg, mind korokon átívelően szerves egységben kezelő helyreállítási és hasznosítási koncepció a 2010-es évekig váratott magára.

A majki együttes fejlesztésének első ütemeként, 2010–2015 között, a TÉR-TEAM Kft. tervei alapján a Forsteria épülete és udvara újult meg. A Foresteriában rendkívül informatív és szemléletes állandó és időszaki kiállítások kaptak helyet. A refektóriumban, valamint ennek előterében a restaurátorok munkáját dicséri a feltehetően több alkotótól származó 18. századi falképek szakszerű helyreállítása, amelyek a kamalduli rend alapító atyjának, Szent Romuáldnak életét örökítik meg. A műemléki szempontból hiteles rekonstrukció része volt az egykori Vadászterem (ellopott) szénrajzainak restaurálása, valamint a dekoratív faborítások helyreállítása az Esterházy-kastély időszakának enteriőrjeként.

Fontos észrevenni, hogy a vadászkastély 19-20. századi rendeltetéseinek elhelyezkedése a közösségi, lakó- és kiszolgálófunkciók vonatkozásában meglehetős pontossággal követte a Foresteria eredeti funkcionális jellegének tagolását. Ezek a funkciók a mai térrendszerben is azonosíthatók, alkalmazhatók a korszerű műemlékhasznosítás céljaira. A déli szárny szerzetesi közösségi terei a 19. században társasági rendeltetést kaptak, a lakócellák pedig vendég- és személyzeti szobaként hasznosultak, ahol ma az állandó történeti kiállítás kihasználhatja és ki is használja a történeti egybejátszást. Ugyanígy a kiszolgáló zónák is azonos elhelyezkedést mutatnak: az északi keresztszárnyban és a déli alagsorban kaptak helyet, amely meghatározza a rekonstrukció utáni funkciót is az itt levő helyiségekben.

A díszes ünnepi ebédlő (fenti kép);
a templomrom alaprajza

„A fejlesztés fontos célkitűzése volt az együttes eredeti megközelítési útvonalának visszaállítása. A látogató fizikai és lelki értelemben egyaránt a nyitott terekről fokozatosan haladva jut el a teljesen zárt terekig.”

A vadászkastély enteriőr-kiállításának részlete

Az egykori foresteria épületének földszintjén a rend történetét bemutató kiállítási tér részlete

A látogatók a kolostor életének hétköznapjaiba is bepillantás nyernek

A foresteria és a cellaházak közötti udvar. Az udvar eredeti, de elveszett/ megsemmisült barokk, vörösmárvány kútjának talapzatára helyezték a jelenleg látható velencei fehér márvány kutat.

A Nemzeti Kastélyprogram és Nemzeti Várprogram a fejlesztés második ütemeként az együttes működtetéséhez szükséges elemeken kívül (fogadóépület és parkoló) a klauzúra és a mértani kert helyreállítására koncentrál. A történeti rétegek egymás mellé és egymásba olvadása látványosan mutatkozik meg a remeteség kertjén. A térszerkezet ma is őrzi a barokk kialakítást, a mértani kert barokk teraszait viszont 20. század eleji kiültetések díszítik. A gyümölcsös egykori területén a 19. századi romantikus, természetességet mímelő angolkert dominál, a klauzúra területén a szerzetesi közösség zárt cellakertjei ma is érzékletesen jelenítik meg a szerzetesek egykori életének tereit.

A fejlesztés fontos célkitűzése volt az együttes eredeti megközelítési útvonalának visszaállítása. A látogató fizikai és lelki értelemben egyaránt a nyitott terekről fokozatosan haladva jut el a teljesen zárt terekig. A gyakorlatban a tóparton kialakított parkolótól és fogadóépülettől rövid sétával érkezik meg a műemlékegyütteshez, majd útja a már működő, a felújítás korábbi szakaszában elkészült Foresteria épületen keresztül folytatódik. A cellaházak hazánk legkorábbi fennmaradt, tervezett típusépületei. Mivel egyidőben, gondos vezérterv alapján épültek, ezért téralakításuk is megegyezik, amelynek megőrzése az új funkciókkal ellátott épületekben is fontos szerepet kapott. A tizenhét cellaépület közül több a múzeumi funkciót erősíti. A szerzetesek életmódjával, az épületegyüttes és a rend történetével kapcsolatos bemutatók nyílnak a cellákban, illetve az idelátogató családok számára kézműves és múzeumpedagógiai foglalkozásoknak adnak helyet. Személy szerint a Foresteriában már működő és a cellaházakban újonnan kialakított tematikus állandó és időszaki kiállításokból egyetlen történelmi réteget, a posztómanufaktúra időszakát hiányolom, amely a magyar ipartörténet szempontjából fontos mérföldkő lehetne, reprezentációja a kézműves foglalkozásokba módszertanilag beilleszthető. A tág kontextusba helyezésnek fontos példái a Foresteria emeletének szobái, pontosabban négy szoba, melyekkel a kiállítás tervezői II. Rákóczi Ferenc fejedelemnek állítottak emléket. Rákóczi ugyan sosem járt Majkon, viszont a franciaországi kamalduli remeteségben (Grosbois) elmélkedett és kezdett bele Confessio-jába a szabadságharc után. Ez a különleges kapcsolatrendszer világi emberek és szerzetesrend között, valamint a 18. századi magyar arisztokrácia kulturális attitűdje, donátori szerepe mindenképpen indokolttá teszi, hogy az itt kiállított történeti tárgyak új, sajátos kontextusba kerüljenek.

A klauzúra területének egyik új eleme a valamikori templom burkolati szintjén a látogatók elé tárt templomalaprajz a megmaradt romfal értelmező bemutatásával és a toronnyal. (A valamikori templom falait már a 19. század első negyedében elhordták, csupán a templom tornya és egy falszakasza maradt fenn napjainkig. A jelen beruházás során elvégzett geofizikai vizsgálatok és szondázó feltárások sok új adatot hoztak elő, különösen a templomtér alatt elhelyezkedő kriptáról. A helyreállított kriptában az ott előkerült leletek, installáció és interaktív eszközök segítségével az elmúlás-gondolat tematikájának keretében ismerhető meg a szerzetesek temetkezési helyszínének története – a szerk.)

A mértani kertben – a templomrom-kastély-cellaházak zárt rendszerén kívül – áll a ma grottakápolnaként ismert épület, amely eredetileg a barokk időszak narancsházának középső reprezentatív eleme lehetett, pontos építési dátuma nem ismert. A grottakápolna belső terének restaurálása után – amelynek eredményeképp a barokk és a 19. századi díszítési rendszer egymással összhangban jelenik meg – megfelel arra, hogy a mai hasznosítási és funkcionális igényeket kiszolgálja.
A korszerű és fenntarthatóságot biztosító kiszolgálóhelyiségek részben egybeforrtak a történeti épületekkel: azok átalakításával, újrahasznosításával jöttek létre, de ahol szükséges volt, ott a jelenlegi beruházásban új épületet alakítottak ki. Például a fogadóépület a tó partján vagy a jégverem-épülethez csatlakozó kiszolgálóépület a parkban, amelyben a vendégmosdók, valamint a terület működését, üzemeltetését biztosító helyiségek találhatók. A Nemzeti Kastélyprogram és Nemzeti Várprogram egyik első átfogó rekonstrukciója a majki épületegyüttes, amely mind történeti, építészettörténeti rekonstrukció szempontjából, mind a funkcióváltások, a hasznosítás szempontjából méltó nyitánya és példája a program sikerének.

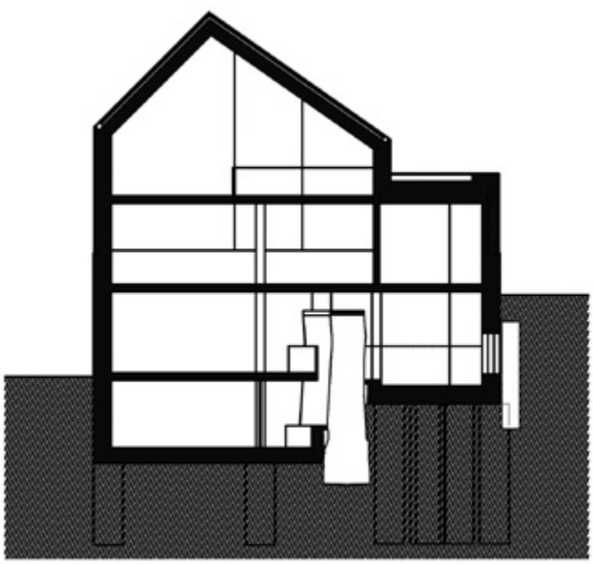
Megbízó:
NEMZETI KASTÉLYPROGRAM ÉS NEMZETI VÁRPROGRAM – DR. VIRÁG ZSOLT miniszteri biztos
NEMZETI ÖRÖKSÉGVÉDELMI FEJLESZTÉSI NONPROFIT KFT. – GLÁZER TAMÁS ügyvezető

Építész tervező: NÖF NONPROFIT KFT. (műemlékegyüttes épületei); TSPC KFT. (fogadóépület)
Felelős építész tervező: MÁTÉ ZSUZSANNA (műemlékegyüttes épületei); LENTE ANDRÁS (fogadóépület / ARTIFLEX STÚDIÓ BT.)
Építész tervezők; munkatársak:
FÁBIÁNNÉ VOGEL ESZTER, LÉNÁRD MÁRTON
Felelős belsőépítész tervező: CZEGLÉDI LAJOS (M ÉPÍTÉSZ IRODA KFT.)
Kiállítás kurátora: SÁROSSY PÉTER
Műemléki épületkutatás és régészet: PETÉNYI SÁNDOR (Tata, KUNY DOMOKOS MÚZEUM); RÁCZ MIKLÓS
Kerttörténeti kutatás: DR. FATSAR KRISTÓF (POLLEO BT.); OMBÓDI ILDIKÓ
Tájépítészet: STEFFLER ISTVÁN, SZLOSZJÁR GYÖRGY (felelős tervezők), BŐHM GÁBOR (GARTEN STUDIO KFT.); LIZICZAI SÁNDOR, POTTYONDY FLÓRA (PARK TERV STÚDIÓ KFT.)
Tartószerkezetek:
OLOSZ EMESE (NÖF NONPROFIT KFT.)
FEJÉR SZABOLCS (TSPC KFT.)
Épületgépészeti tervezés:
VÖRÖS TAMÁS (PERFECT-PLAN KFT.)
Villamosság: BUKTA VILMOSNÉ (erősáram); HEGEDŰS PÉTER (gyengeáram/KIPTERV TMT KFT.)
Közművek: DOBOS SZABOLCS (PENTA-KÖR KFT.)
Műszaki ellenőr: KOVÁCS MÓNIKA

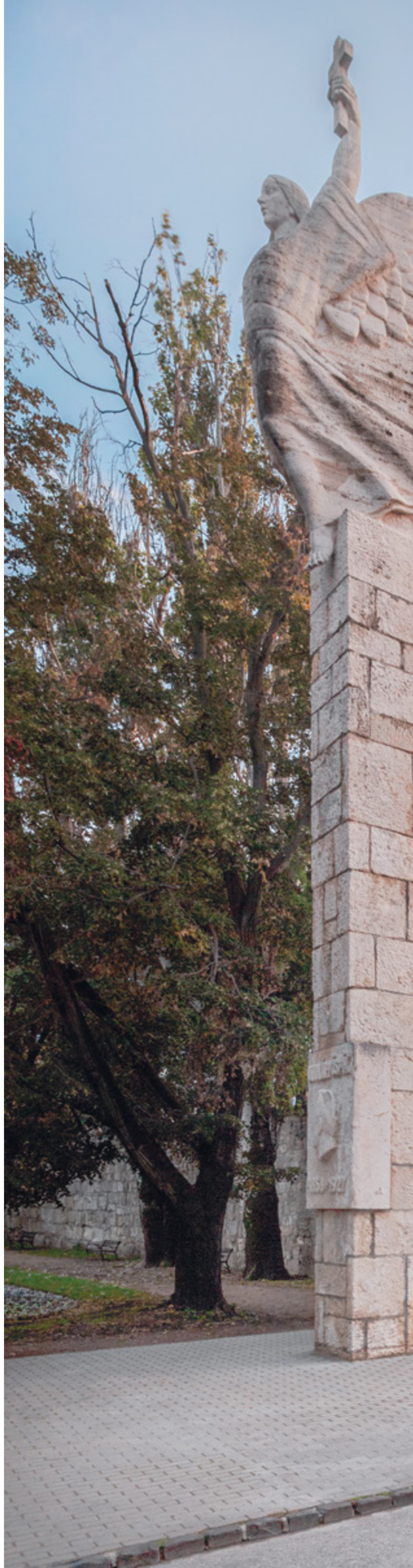
NÖF Nonprofit Kft. részéről:
Projektmenedzser: GALANITS TAMÁS
Tájépítész szakértő: KLAGYIVIK MÁRIA
Turisztikai menedzser: MIKLÓS DÓRA
Marketing menedzser: SZARVAS MÓNIKA
Műszaki menedzser: DARABOS KORNÉL

Fal-történetek

EGYHÁZMEGYEI GYŰJTEMÉNYI RAKTÁR ÉS LÁTOGATÓKÖZPONT, SZÉKESFEHÉRVÁR

Felelős tervező: GUTOWSKI ROBERT – ROBERT GUTOWSKI ARCHITECTS
Szerző: UHL GABRIELLA
Építészeti fotó: BUJNOVSZKY TAMÁS

Az épületnek az utca szövetébe simuló és a püspöki palota kertje felé tekintő homlokzatai

A kő és tégla keresztezése a homlokzaton kinyitja az építészeti mintakönyvet az archívum falán

Gutowski épülete „új múzeumi” kaput nyitott a 21. századi városszövetben, ahol a gyűjtemény tárgya Székesfehérvár maga

Az érzékenyítés az egyházi gyűjtemény új otthonában nemcsak a muzeológiai szempontok viszonyában történik meg, hanem kiterjed a történelmi emlékekben gazdag városi szituáció érzékenyítésére is, harmóniát teremtve a kusza városi palimpszesztben.

Székesfehérvár utak, kultúrák kereszteződésében fekszik, jeles, országos funkciókkal felruházott szerepe miatt neve összeforrott a magyar történelem sodró eseményeivel. Az újra és újra belakott város maga egy építészettörténeti mintakönyv. Ebbe a váratlan építészeti helyzetekkel teli környezetbe gondolta el Gutowski Robert az egyházmegyei gyűjtemény új archívumát. A levéltár, könyvtár, fogadó- és kiállítótér funkciók: megőrzés (elzárás) / megmutatás (feltárás, betekintés) dinamikája köré épített ház hivalkodás nélkül engedi érvényesülni a történelmi emlékeket. A liget (a püspöki palota kertje) és a középkori város határán lévő telken elengedhetetlen volt a régészeti feltárás már a tervezési szakasz megkezdése előtt, ekkor került elő a középkori és koraújkori városfal jelentős építménye, az egykori Monostor bástya alapja. A város múltját ismerve nem meglepő, ám mégis váratlan fordulat lehetőséget adott a tervezőnek arra a kivételes és nemes feladatra, hogy saját elődjeinek, a középkori építőmestereknek és kőműveseknek állítson emléket, olyan építészeti múzeum funkcióval kiegészítve az archívumot, amely in situ mutatja be az egykori falazási technikákat.

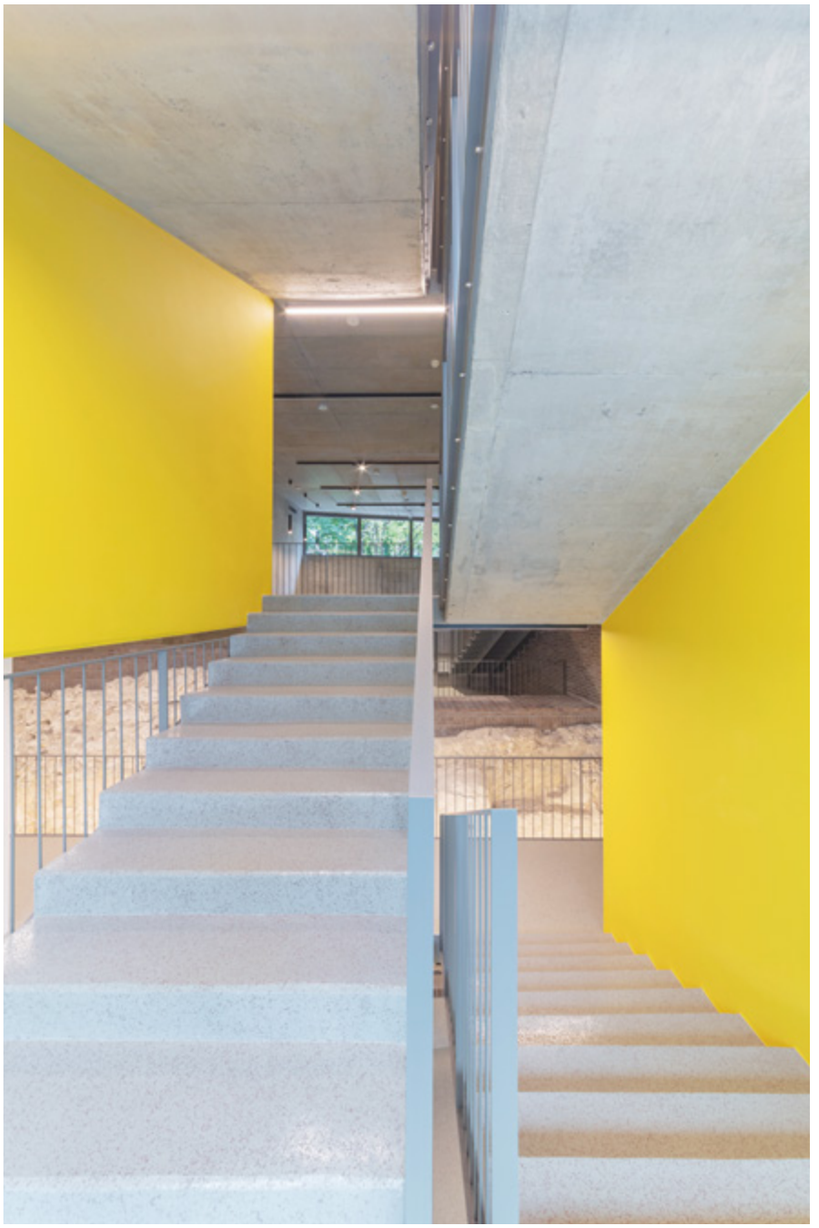
S itt vezetném be az érzékenyítés kortárs humántudományi terminológia fogalmát a székesfehérvári Egyházmegyei Látogatóközpont értelmezésével kapcsolatban. Gutowski Robert megvalósult épülete egyszerre reflektál a 21. század emberének lelki érzékenyítésére akkor, amikor kényelmes, átlátható, visszafogott teret kínál az elkövetkező Szent Család-zarándoklat résztvevőinek a megpihenésre és egyben a kapcsolódó kiállítótérben a tárgyakon keresztüli elmélyülésre. A következő két szintet pedig alkalmassá teszi arra, hogy a szigorú archívumi funkcióknak megfelelő biztonsági előírásoknak megfelelő, raktározást és kutatást szolgáló helyiségek nyíljanak. A látványraktárként elgondolt levéltár és könyvtár, valamint gyűjteménytár a közvetlen tapasztalást segítő múzeumpedagógiai foglalkozások révén segíti majd hozzá a látogatókat a magát nem mindig könnyen adó tudás megismeréséhez. Ehhez minden adott a tervezőre jellemző visszafogott, kényelmes terekben, amelyek élénk napsárga színvilággal oldják az ipari beton raktár területeinek hangulatát, világosságot, játékosságot csempészve a komor történelmi emlékek közé, s egyben markáns jellel elválasztva a jelent a múlttól. Az éles vizuális elválasztás fontos értelmezési alapvetés jele: az építész nem interpretálni akar, nem egybeolvasztani, egybemosni, hanem világosan megmutatni a határokat, átengedve a látogatónak az értelmezés, ítélkezés és további történetszövés lehetőségét. Az új muzeológia felől közelítve az épület nem veszi át a narrátor szerepét, hanem világos értelmezési teret, utat biztosít a megismeréshez.

Az érzékenyítés az egyházi gyűjtemény új otthonában nemcsak a muzeológiai szempontok: tárgyi emlékek / látogató viszonyában történik meg az építész szándéka szerint, hanem kiterjed a történelmi emlékekben gazdag városi szituáció érzékenyítésére is, harmóniát teremtve a kusza városi palimpszesztben.

Határterületre épült fizikai és szellemi értelemben. A városfal védelmet nyújtott, és egyben jelezte a szigorú jogi, gazdasági, igazgatási elkülönülést város és vidéke között: más közösség, más normák érvényesültek városfalon kívül és belül. Gutowski – szimbolikusan kihasználva e határhelyzetet – a 21. századi normákat mutatja fel az építészetben. Nem beolvadni akar, hanem határozottan jelzi, itt most valami egészen más kezdődik. Átvezet a belvárosba anélkül, hogy szépelgően, álornamentikával teremtene kapcsolatot a középkori városfal és az utca későbarokk, koraklasszicista házai között. Tömegében, párkánymagasságában illeszkedik a környező házakhoz, kertkapcsolattal a püspöki palota parkjához, felélesztve az egykori lépcső összekötő funkcióját, sőt még a Prohászka-emlékművet is sikerült integrálnia. A történelmi korok építészetének egymáshoz érzékenyítése kívülről legmarkánsabban a homlokzati burkolatban mutatkozik meg. Az alsó tartományban követ használtak, amely anyagában és szimbolikájában reflektál a feltárt várfalra, és általában Fehérvár középkori történelmi rétegére, míg a felső tartományban használt tégla borítás a Koronázó téri épületeket idézi meg. A hatalmas osztatlan ablakon mint egy nagy kiállítási vitrinen keresztül pedig a csak éppen arra elhaladók betekinthetnek a középkori falmaradványokra. A hosszanti tengely mellett továbbhaladva a bejáratok kinek-kinek a biztonságos hozzáférésre adnak lehetőséget (látogatói és műtárgyvédelmi szempontok szerint). A kő és tégla keresztezése a homlokzaton úgy nyitja ki az építészeti mintakönyvet egy archívum falán, hogy a Székesfehérvár architektúráját, városi szövetét is meghatározó európai építészet legnépszerűbb középkori anyagait mutatja be. A házban felhalmozott gyűjteményi tudás és funkció már a homlokzaton tapinthatóvá válik.

Ez az anyaghasználati distinkció a belső terekben is folytatódik. A régészeti feltárások interpretálásában, az idősíkok elválasztásában már bevált gyakorlat az eltérő építészeti anyagok használata (eredeti kövek és tégla), ezt követi az építész is, kihasználva az anyagvariációk végtelen gazdagságát és szimbolikáját. Kiegészítve még ezt a belső terekben a csupasz, sima beton tartószerkezetek és a rücskös középkori falak határozott szétválasztásával – miközben a lépcsők légies fémkorlátjai be- és áttekintést engednek a középkori falszerkezetbe.

Gutowski Robert épülete „új múzeumi" kaput nyitott a 21. századi városszövetben, ahol a gyűjtemény tárgya maga a város, s a kapun keresztül a középkori urbánus térbe léphetünk be.

A beton rakterületek hangulatát az élénk napsárga színvilág oldja a feljárókban és az archívumi szinteken

Tervezés éve: 2015
Megvalósítás éve: 2020
Nettó alapterület: 904 m²

Felelős tervező:
GUTOWSKI ROBERT
(ROBERT GUTOWSKI ARCHITECTS)

Tervezők, munkatársak:
DELY-STEINDL BARNABÁS,
KOVÁCS HUNOR LÁSZLÓ,
SZOKOLAY BÉLA ÁKOS,
BOLLÓK GÁSPÁR,
MIZSER CSONGOR

^ A történelem
– a középkori városfal
– in situ integrálása
az archívumba

A középkori városfal
és a modern beton-
szerkezet találkozása
a múzeumban

Designer-építész tervező: **F. KOVÁCS ATTILA**
Szerző: **MARTINKÓ JÓZSEF**
Fotó: **BARBAY CSABA**

A JOGNAK ASZTALA

Immár harmadik vagy negyedik alkalommal járunk úgy, hogy F. Kovács Attila designer–építész olyan munkájával találkozunk, ami mintegy „szétfeszíti" a hagyományos magazincikk formai kereteit. Arra a különös alkotói szemléletre gondolok, amiben a tárgyak, a terekben megjelenő bútorok, képzőművészeti alkotások kisugárzása, kompozíciós ereje olyan nagy, amit csak Walter Benjamin híres aura-fogalmával lehet leírni. A tervező sajátos alkotói világán túl ehhez nagyban hozzájárul Barbay Csaba fotográfus munkája is, ami révén ezek a belső terek úgy jelennek meg nyomtatásban, mintha önálló művészeti alkotásokat látnánk. Itt tehát már nem is a konkrét téri helyzet, a belsőépítészet válik meghatározóvá, hanem az alkotói szellem. Így történt ez legutóbb a Czink Ügyédi Iroda új székhelyén is, egy Városház utcai lakás átalakítása során. A bútorok, tárgyak hátteréül szolgáló színek, az elrendezés kompozíciós kifinomultsága minden részletében esztétikai élményt nyújt.

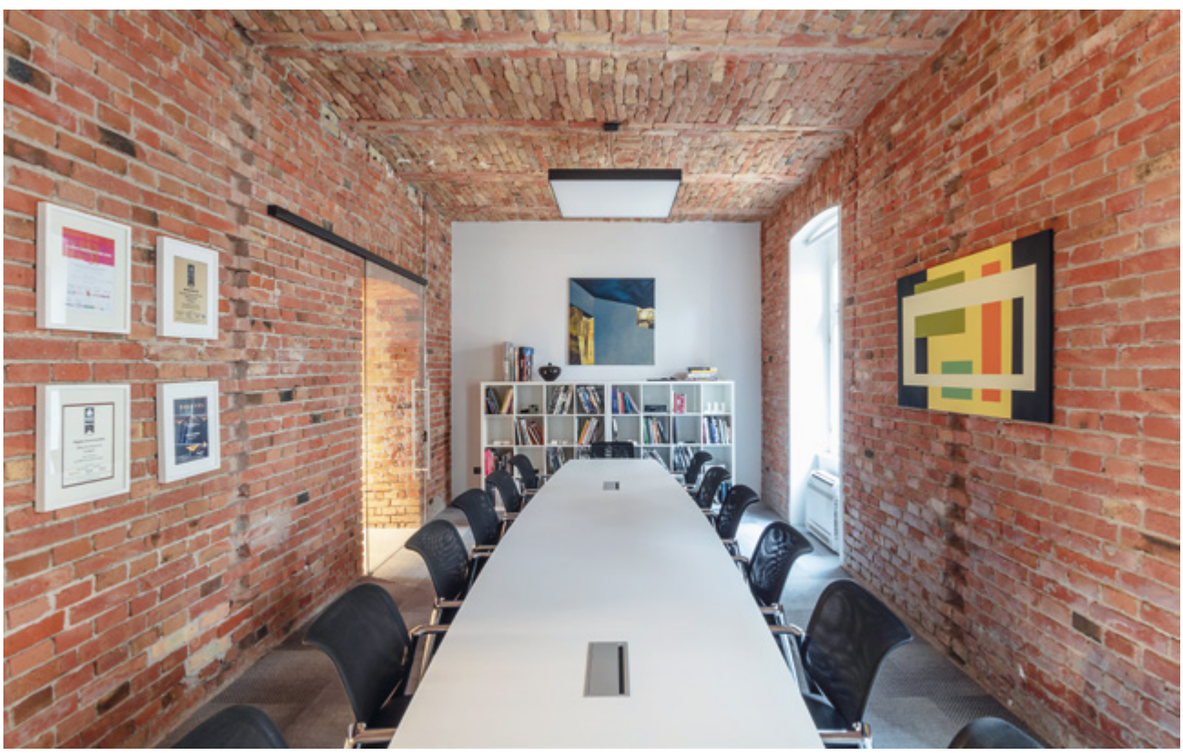

TIBA

A TIBA ÉPÍTÉSZ STÚDIÓ IRODÁJA A MÉNESI ÚTON

MISSZIÓ

Építészet: **HONTI VIKTÓRIA, KIRÁLY ZOLTÁN, SCHMOLCZER ESZTER, SZMETANA DÁVID, VIRÁGH ZOLTÁN**
Szöveg **MARTINKÓ JÓZSEF** Fotó: **BUJNOVSZKY TAMÁS**

Az építész praxis önreprezentációja szempontjából az építész saját házának megtervezése kiemelt jelentőséggel bír. Kevesebb példát találunk arra, amikor egy építész stúdió, egy tervezői alkotóközösség vagy ha tetszik egy „építészeti brand" kap lehetőséget arra, hogy maga tervezzen műtermet saját maga számára.

‹ Miközben a tervezők a 2006-os felújítás nyomán egy alapokig visszabontott belsőt találtak, az átépítés során arra törekedtek, hogy megőrizzék az eredeti térstruktúrát

^ Kortárs faliképek és az iroda munkáit elismerő oklevelek a tárgyaló falán

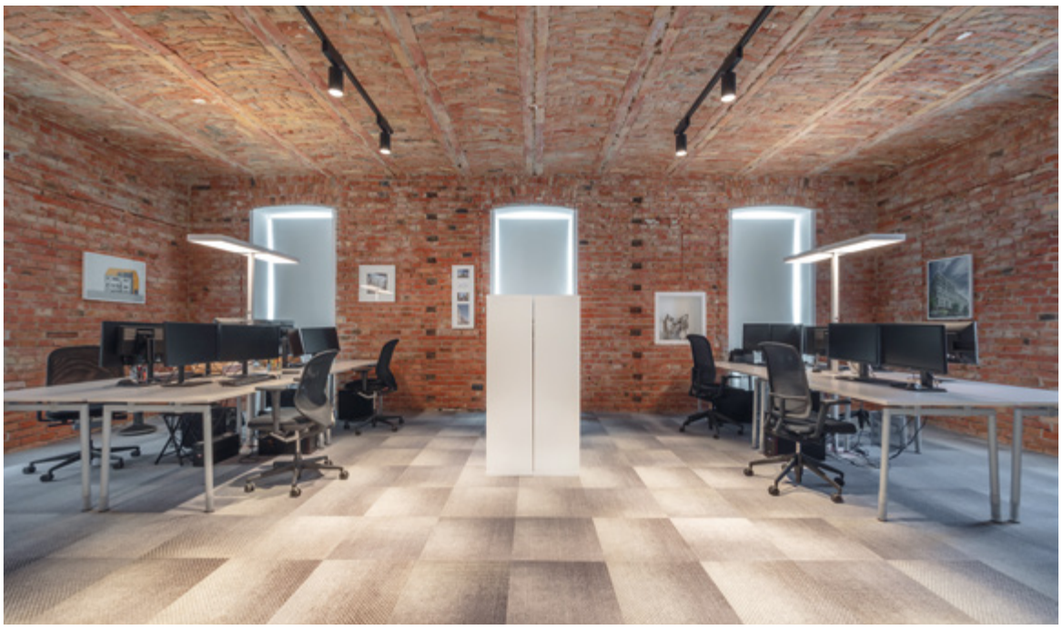
Noha ez a lehetőség idehaza ritkán jelent „zöldmezős" építészeti programot, néhány örvendetes példa akad arra, hogy az építészeti iroda tere több is lehet egy-egy ízlésesen irodává átalakított nagypolgári lakásnál vagy bérirodaházi bérleménynél.

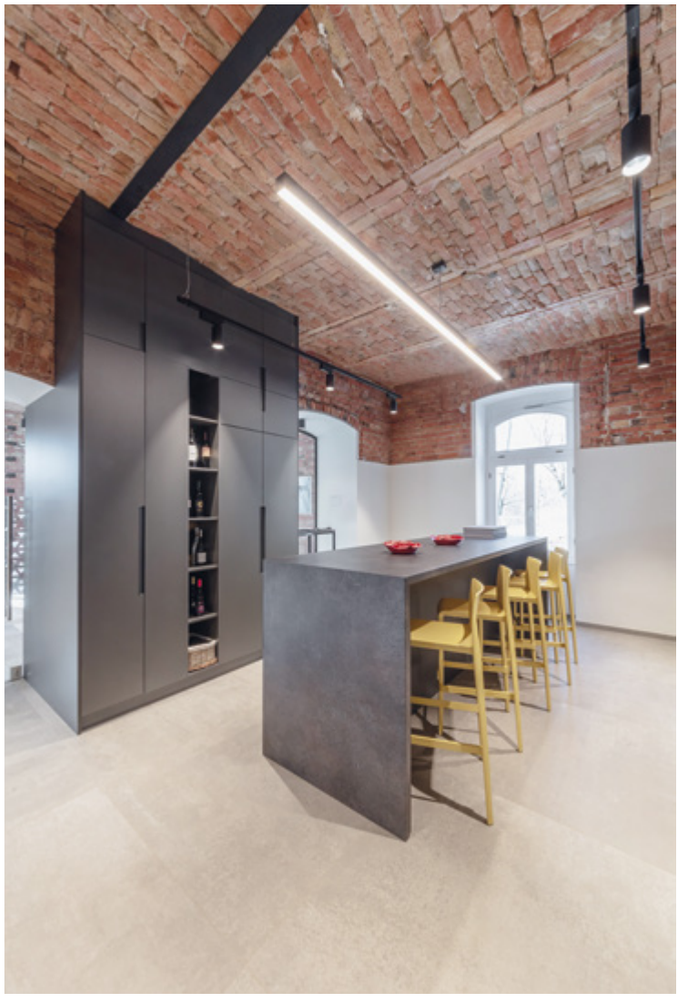
Aki gyakorta sétál a Ménesi úton és ismeri a környék épületeit, azok számára biztosan ismerős egy téglahomlokzatú kicsiny egyházi rendeltetésű ház, a szent Gellértről elnevezett lazarista kápolna és rendház, ami a lazarista misszióstársaság magyar tartományi központjaként szolgál 1926-óta. Noha a háború után a magyarországi szerzetesrendek kénytelenek voltak szüneteltetni működésüket, a rendszerváltáskor bekövetkező restitúció során a rend visszatért egykori központjába. A szocializmus éveiben garázsként használt kápolna felújítása és újranyitása óta utcafronti ajtaja gyakorta nyitva áll, az arra sétálók legnagyobb örömére. Az egykori Nagyboldogasszony útja, vagyis a Ménesi út felől azonban kevésbé látszik, hogy a rendház főépülete egy rendkívül izgalmas megjelenésű híddal összekapcsolódik egy másik épületrésszel is. Az egykor a Misszióstársaság Lazaristák négy szint magas kollégiuma jobban látható a Ménesi útról nyíló Bartonitek Géza lépcső felől. Az itt meredek Gellért-hegy lejtése miatt a rendház központi épülete és a hátsó épületszárny közötti hatalmas támfal kétszintnyi földet tart. A szintugrás szinte leválasztja egymásról a kollégium hátsó kertjét és a hátsó épület alsó két szintjét, mögötte, lefelé tekintve, a Szent Margit Gimnázium tömbje impozáns hátteret ad. A rendház és szárnyépület 2006-os felújítása után az egykori kollégium alsó két szintje szerkezetileg visszabontva, kihasználatlanul, üresen állt. Erre az alsó két szintre találtak rá egy szerencsés véletlen folytán az építész stúdió munkatársai*. Mivel a hídon keresztül a felső két szint továbbra is megközelíthető úgy, hogy az alsó két szint a kert felől ugyancsak bejárható, ezért két, jól szeparálható és működtethető, ideális téri szituáció jöhetett létre: a felső két szinten a rend tagjainak apartmanjai és a rend könyvtára működik, míg az alsó két szinten felépülhetett az építésziroda. Érdekes jellegzetesség, hogy a szintek közötti lépcsőház az alsó két szint között úgy működik, minthogyha egy irodai tér belső közlekedője volna.

A teljes belső rekonstrukció során a tervezők úgy fogalmazták újra a teljes belső térstruktúrát, hogy az eredeti alaprajzi rendszer sajátosságait tiszteletben tartották. Legjellegzetesebb téri karakterelem azonban a feltárt lírai téglafalazat lett. Egy építész munkahely számára álomszerű a régi téglamezők áramló örvénye, ahogyan az egykori kötések és illesztések, a poroszsüveg boltozatok szerkezete megunhatatlanul gazdag részleteivel öleli körbe az itt alkotókat. Kiapadhatatlan inspirációs, építészlélek-simogató látvány ez, ami szinte egy tégla-mandalává szellemül át a hosszas nézelődés során. Minden tégla más és más, miközben egylényegű. Olyanok a falak, mint egy ősi írás: betű betű után, ugyanakkor minden betű más és más hangot jelöl, ami végül mintha valamiféle értelmes szólammá állna össze. A csupasz téglafalak tisztítás után megfelelő impregnálást kaptak. Vakolatot és festést csak a kevésbé szép téglarakású részek és az ablakok bélletei kaptak. Ez utóbbi az ablakokból bejutó fény erősségét is növelni hivatott.

A földszinten egy közösségi teakonyha, két tárgyaló, vendég vizesblokkok és egy nagy irodatér található. Az emeleten a menedzsment irodája mellett még egy nagy irodatér, dokumentáló, vizesblokkok és melegítő konyha helyezkedik el. Minimális mennyiségű új gipszkarton válaszfal jelenik meg a térben, és mivel az eredeti kollégiumi szintek szerkezetig vissza voltak bontva, ezért a gépészeti csövek a padlószerkezetben futnak, ezzel biztosítják az eredeti poroszsüveg födém sértetlenségét. Az irodai hűtést és fűtést is a legkorszerűbb VRF levegőhűtőközeg-rendszer biztosítja. *(A Tiba irodája bekerült „Az év irodája" versenyének szűkített, a végső győzelemre is esélyesek listájára – a szerk.)*

Mint már írtam, megunhatatlan részletekkel bíró, inspiráló irodai közeg ez, ahol a régi és új remek egyensúlyba kerül, és ha beköszönt a jó idő, benépesül az irodát övező kert.

‹ Az irodákban egyre fontosabbak az informális megbeszélések helyszínéül szolgáló közösségi terek

› A téglafalak között szép kontrasztokat hoz létre néhány vakolt falszakasz

‹ Modern irodákban a monitorok miatt elengedhetetlen az árnyékolás, ugyanakkor a természetes fény miatt jó ötlet az ablakbélletek reflektáló, fehér színe

KLASSZIKUS, MODERNRE HANGOLVA

AZ ÚJ EGON ZEHNDER-IRODA – MŰEMLÉKI KÖRNYEZETBEN

Egy műemléki védelem alatt álló épület belsőépítészeti átalakítása mindig nagy kihívást jelent mind tervezési, mind kivitelezési szempontból. A múlt és a jelen összekapcsolása izgalmas, ám korántsem egyszerű feladat, különösen úgy, hogy egyúttal a megrendelő elvárásainak is megfelelő végeredmény szülessen.

Építészet: **SÁROSDI–MÁDI KRISZTINA, SZEBERÉNYI ZSUZSANNA – MÁDILÁNCOS STUDIO**
Szöveg **VAKLI TÜNDE** Fotó: **JAKSA BÁLINT**

< A tanácsadói irodák bútorzatukban, színeikben a megrendelői igényeket követik, teljes mértékben egyénre szabottan kerültek kialakításra

Az irodaterület megtervezése során kiemelt szempont volt az otthonosság, a funkcionalitás és az elegancia

Ezzel a feladattal bízta meg a világ egyik legelső vezetési tanácsadó cége, az Egon Zehnder új, budapesti irodájának kialakítása kapcsán a MádiLáncos Studiót. A tervezőiroda az elmúlt évek során már bizonyított az építészeti adottságokat figyelembe vevő, egyedi elképzeléseket megvalósító, komplex munkakörnyezet-tervezés területén, hiszen munkáikat többször is Év Irodája-díjjal tüntették ki.

A Magyarországon 1992 óta jelenlevő Egon Zehnder a Szabadság téren álló Freedom Palace Irodaházon belül (Dungyerszky Lázár-féle bérpalota) költözött át egy 370 m² nagyságú, második emeleti irodaterületre. A Meinig Artúr tervei alapján épült neobarokk épületben az eredeti építészeti elemek megőrzése mellett a vállalat profiljához és a munkavállalók igényeihez alkalmazkodó, modern irodabelső kialakítása volt a cél. A tervezési folyamat kiindulópontját a dolgozók munkamódszerének, szükségleteinek megismerése jelentette. Mindezek figyelembevétele, valamint a helyszíni sajátosságok előnyös kihasználása tiszta, logikusan átgondolt térszervezést eredményezett, a munkaterületet átlátható terek és jól konstruált térkapcsolatok jellemzik. A nagyobb létszámú tárgyalásoknak és a kisebb, privát megbeszéléseknek egyaránt megvannak a maguk színterei, sőt számos alternatíva: osztott elrendezésű tárgyalótermek és irodák, különféle beszélgetősarkok szolgálják az eltérő igényeket. Az épület eredeti adottságait, belsőépítészeti elemeit – nagy belmagasság, stukkóval díszített mennyezet, klasszikus nyílászárók, díszes, faragott fa ajtók – olyan karakterjegyek egészítik ki az egyes helyiségekben, mint a gazdag színhasználat, izgalmas formavilágú bútorok, világítótestek, változatos, minőségi anyagválasztás. A múlt és a jelen közötti átmenetként is tekinthető a megrendelő kérésére újonnan lerakott halszálka parketta, ami az épület történelmi hangulatát idézi vissza.

Az irodaterület megtervezése során kiemelt szempont volt az otthonosság, a funkcionalitás és az elegancia. Egy olyan időtálló környezet megteremtésére törekedtek, ahol az alkalmazottak egyrészt kellemesen érezhetik magukat, másrészt a lehető legjobban biztosítják számukra a megfelelő ergonómiai feltételeket (elektromosan emelhető asztalok, akusztikus panelek), és ami ugyanakkor a különböző megbeszélésekre, tárgyalásokra érkező exkluzív vendégek fogadására egyaránt alkalmas. Az otthonosság érzetét hivatottak erősíteni a természetes fa felületek, a helyenként alkalmazott padlószőnyegek, a közös teakonyha, illetve a pihenőtérként szolgáló, kényelmes lounge rész. Mindezek mellett a design

koncepció szerves részét képezik az Egon Zehnder grafikai arculata által inspirált elemek is; a bejáratnál elhelyezett elegáns 3D-s logo, az előtér domináns vörös falszíne, ami több esetben az ülőbútoroknál is visszaköszön, az irodák üvegén elhelyezett belátásgátló fóliák játékos mintázata vagy a kerek fali- és mennyezeti lámpák. Az új iroda esetén a cég értékeit és arculatát tükröző, maximálisan a dolgozók igényeire fókuszáló, otthonos környezet valósult meg. A klasszikus és modern belsőépítészeti jegyek összehangolásával frissítően harmonikus kombináció született, miközben a tervezők megőrizték a Freedom Palace alapvető karakterét.

Tervezés és megvalósítás éve: 2020

Nettó alapterület: 320 m²

Projektmenedzsment, belsőépítészet:
MÁDILÁNCOS STÚDIÓ KFT.
Építész-belsőépítész:
SÁROSDI–MÁDI KRISZTINA, SZEBERÉNYI ZSUZSANNA
Kivitelezés: **FITOUT ZRT.**

A vörösáfonya szín használatát és a belátásgátló fóliák mintázatát a vállalat grafikai arculata inspirálta

Az Egon Zehnder új budapesti irodájában múlt és jelen, klasszikus és modern izgalmas harmóniában egészítik ki egymást.

‹ Az egyes helyiségeket gazdag színhasználat, izgalmas formavilágú bútorok és világítótestek, változatos, minőségi anyagválasztás jellemzik

^ Az épület eredeti adottságait, mint a nagy belmagasság vagy a stukkóval díszített mennyezet, modern építészeti és design jegyekkel hangolták össze

Az újonnan lerakott halszálka parketta az épület történelmi hangulatát idézi vissza

A tanácsadói irodákat meleg hangulatú tárgyalósarkok egészítik ki, amelyek kellemes környezetet biztosítanak a kisebb, privát megbeszélésekhez, interjúkhoz